

RODNA GRUDA

Slovenija

YU ISSN 0557-2282 | revija za Slovence po svetu | leto XXXIII | junij 1986 | številka 6

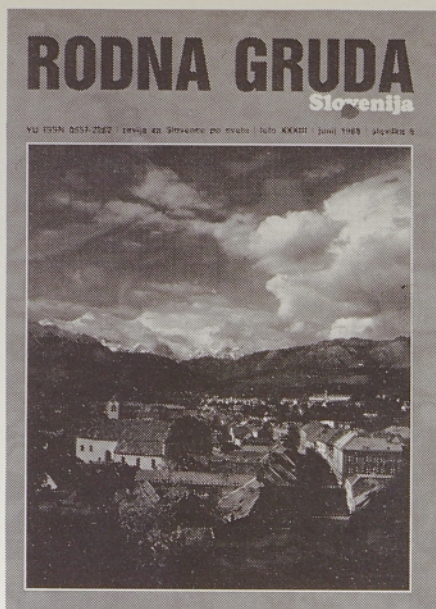

Obvestilo bralcem

Obveščamo vse naročnike Rodne grude in Slovenskega koledarja, da ima Slovenska izseljenska matica nov račun za nakazila iz tujine. Vaša denarna nakazila lahko pošljate v gotovini ali s čekom na naš naslov ali pa neposredno na devizni račun Slovenska izseljenska matica št. 50100-620-107-140-727001-58963/47 pri LB-GB – Mestna hranilnica Ljubljana.

Vse, ki ste se doslej posluževali nakazovanja s pomočjo mednarodnih poštних nakaznic, prosimo, da se zaradi enostavnejšega poslovanja v bodoče namesto tega načina raje poslužujete direktnega nakazila na zgornji račun. Ob nakazilu vam ni treba navajati namena nakazila. Ta novi način plačevanja velja tudi za vsa ostala vaša nakazila Slovenski izseljenski matici.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo vsem fisticim naročnikom, ki so pravočasno poravnali svoje obveznosti in s tem pokazali, da cenijo naše delo. Zahvaljujemo se tudi

Slika na naslovni strani: Kamnik, »biser ob vznožju Kamniških Alp«, industrijsko mestce, ki se ponasa tudi s številnimi naravnimi lepotami in kulturno-zgodovinskimi posebnostmi.

vsem, ki prispevate v naš tiskovni sklad, saj nam tudi tako pomagata pokrivati visoke tiskarske stroške.

Vabimo vas, da se že zdaj naročite na Slovenski koledar '87, saj je bil letošnji razprodan že v decembru 1985.

Slovenska izseljenska matica
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, Slovenija – Jugoslavija

Grammy za Franka Yankovica	1
Urednik vam, Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet, Gospodarske novice	6
Kamnik – mesto izročila in sodobnih hotenj	8
Ob industriji se mora razvijati tudi obrt in turizem	9
Slovenski smučarji v svetovnem vrhu	12
Na splavih po Savinji in Savi	14
Lepote slovenskih vasi	16
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu – foto: Diego Gomez	22
Potopis – Med Slovenci v Avstraliji	25
Vaše zgodbe – Postružka Tanja	27
Danijela Hliš Thirion: Nedokončan dvoboj	28
»Največja sreča za moža...«	30
Naši po svetu	31
Od Porabja do Čedadada	38
Mladi mostovi	39
Materinščina	40
Nove knjige	41
Za razvedrilo	42
Domače viže	43

Revija za Slovence po svetu Magazine for Slovenes abroad Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p.p. 169, Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednik

Ivan Cimerman

Oblikovanje

Janez Reher

Uredniški odbor

Jurij Holy, Zvone Kržišnik, Tadej Labernik, Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Meta Vajgl, Matjaž Vizjak

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Rado Genorio, Andreja Kmecl, Anna Krasna, Milan Pogačnik, Drago Seliger, Mila Šenk

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina), Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)

Revija izhaja vsak mesec

Letna naročnina

Jugoslavija 1500 din, Avstrija 170 Asch, Avstralija 13 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija 420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM, Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija 25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr, Švica 20 Sfr, ZDA – U.S.A. 11 US \$, Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna Amerika 22 US \$, Avstralija 23 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-107-140-727001-58963/47

pri LB-GB – Mestna hranilnica ljubljanska. Plačilo je možno z neposrednim nakazilom, s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica«, v priporočenem pismu ali v gotovini.

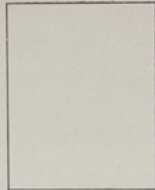
Poština plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Slovenija
Jugoslavija

Slovenska izseljenska matica

Cankarjeva 1/II p.p. 169
61001 Ljubljana
Slovenija – Jugoslavija

- Prosim, uvrstite me med redne naročnike revije **Rodna gruda – Slovenija**
- Naročam **Slovenski koledar**
- I wish to subscribe to the magazine **Rodna gruda – Slovenija!**
- I wish to order the **Slovenski koledar.**

Ime in priimek

Name and surname .....

Naslov

Address .....

Kraj in poštna številka

City and Postal Code .....

Država

State .....

Podpis

Signed .....

Slovenija
Jugoslavija

od kod smo doma
where are we from
de donde somos

Grammy za Franka Yankovica

Eno od letošnjih nagrad Grammy, ki so bile podeljene 25. februarja v Los Angelesu, je prejel tudi sloviti ameriški »kralj polke« Frank Yankovic in to za ploščo »70 Years of Polka Hits«. Letos je bilo sploh prvič, da je bila ta nagrada podeljena tudi za zvrst polke.

Naši ameriški rojaki so novico o tej nagradi sprejeli z velikim navdušenjem, saj je Frank Yankovic že desetletja med najbolj priljubljenimi glasbeniki v njihovih vrstah, hkrati pa se vsi zavedajo, da je prav on ogromno prispeval k popularizaciji te zvrsti glasbe na splošno in še posebej pri uveljavljanju slovenskega glasbenega izročila v Ameriki. Frank Yankovic bo letos tudi častni gost na Slovenskem festivalu (Slovenfest), ki ga sredi julija organizira Slovenska narodna podpora jednota.

Frank Yankovic je leta 1984 med obiskom na Slovenski izseljenski matiči med drugim dejal: »Čeprav sem že rojen v Ameriki, sem in ostanem Slovenec. Oče je bil doma iz Kala pri Pivki, mati pa iz Cerknice. Harmoniko sem začel igrati že v rani mladosti, ko sem začel igrati na številnih slovenskih veselicah in po slovenskih gostil-

Frank Yankovic – Grammy za polke

nah. Prvo gramofonsko ploščo sem posnel leta 1938 . . . Takrat so me začeli vabiti na nastope v razne kraje. Ustanovil sem prvi ansambel in svojo založbo plošč, saj Columbia-RCA ni hotela tvegati, kmalu jim je bilo žal! Kot vojak sem v drugi svetovni vojni prekržaril Italijo, Francijo in Nemčijo in med dvotedenskim dopustom posnel z ansamblom Jolly Label vrsto plošč, ki so osvojile svet. Moja plošča z naslovom JUST BECAUSE, posneta leta 1948, je izšla v milijonski nakladi, prav tako plošča BLUE SKIRT WALTZ, ki je bila posneta 1950. Odtlej je moja življenjska pot posvečena tej zvrsti glasbe.«

V letu 1985 je Frank Yankovic praznoval 70. rojstni dan, vendar je še vedno krepak, vedno vesel in vedno pripravljen raztegniti meh svoje neugnane harmonike. Priljubljen je med ameriško publiko na splošno, še s posebnim veseljem pa ga na svoje prireditve vabijo društva ameriških Slovencev. Clevelandski novinar Robert Dolgan je pred nekaj leti popisal Yankovicevo življenjsko in glasbeno pot v samostojni knjigi.

J. P.

V uredništvu nas včasih razveseli pismo, ob katerem se moramo v resnici vprašati, ali smo si ga zaslužili. Zavedamo se, da revija še vedno ni takšna, kot bi si jo želeli, taka pisma pa nas vedno znova prepričujejo, da smo na pravi poti. Rojak, ki nam ne piše ravno pogosto, poleg tega pa je dobil še naš opomin za plačilo naročnine (Thomas Kamensek, New Albany, Indiana), nam je pred nedavnim zapisal, da je Rodna gruda revija, ki je izseljencem v ponos. »Radi jo pokažemo znancem, prijateljem in sodelavcem, da se pobahamo z njeno lepo obliko in seveda vsebino, da na ta način pokažemo, od kos smo doma in kje so naše korenine,« je med drugim zapisal v pismu. In potem je še dodal: »Običajni komentarji ob takšnih priložnostih so, da je Slovenija čudovito lepa in da smo lahko ponosni na našo staro domovino. Lahko mi verjamete, da smo ponosni, in še kako! Večini ljudi tudi ne gre v glavo, kako je revija takšne vrste sploh mogoča, posebno še pri tako majhnem narodu, kot smo Slovenci, in še glede na današnje ekonomske razmere, ki jim brez dvoma tudi Slovenija ni ušla. Moj standardni odgovor na takšne komentarje je, da denar le še ni sveta vladar. Nekateri ljudje še vedno cenijo vrednote, ki se ne dajo izraziti v dolarjih in centih ali v dinarjih in parah. To so zakladi, katerih vrednost je nesprenljiva, neokrnjena po inflacijah, devalvacijah in podobnih ali drugačnih 'acijah'.«

Kaj naj dodam temu pismu? Vtis o naši reviji, ki ga je dobil rojak iz Združenih držav Amerike, mislim, da najprej razkriva tudi odnos, ki ga ima uredništvo do svojih bralcev in naročnikov, saj se nikoli nismo oklepali strogo določenih meril pri pisanju, po drugi strani pa je odnos do izseljencev, ki odseva iz naše revije, tudi odsev odnosov celotne naše družbe do rojakov, ki živijo onstran naših meja. Krizno obdobje je resnično zajelo tudi to področje našega dela, vendar pa ga še ni moglo okrniti, ker je to naša stalna usmeritev, ki mora preživeti kljub krizam. Obenem pa kaže tudi na to, da ta kriza vendarle ni tako globoka.

JOŽE PREŠEREN

Informacije o Sloveniji

Revija Rodna gruda je zelo zanimiva, rada berem o vašem državnem napredku, rada prebiram članke o uvozi in izvozu, o vašem gospodarstvu pa tudi vse druge članke o naših ljudeh po svetu, v Avstraliji, Nemčiji, Švici, Franciji idr.

Doslej sem bila že enajstkrat na obisku v Sloveniji in Jugoslaviji. Šmarješke toplice imajo zelo veliko turistov, postrežba in hoteli so prvovrstni.

Veselilo bi me, če bi napisali nekaj več praktičnih informacij o tem, koliko stane življenje za starejšega Amerikanca v Sloveniji, stanovanje v blokkih, kakšni so stroški povprečnega življenja, npr. v Ljubljani, stroški za zdravstveno postrežbo idr. Moram priznati, da ima Slovenija, po mojem mnenju, zelo visoko življenjsko raven. Ljudje vedno nekam potujejo, avtobusi in vlaki so polni, človek mora imeti rezerviran sedež, če želi sploh vstopiti na avtobus. Restavracije in gostilne so vedno polne ljudi in ne samo turistov, tudi domačinov. Čudila sem se, kdo sploh dela, kje mladina dobi denar, da je lahko tako elegantna. Imam namreč v mislih Ljubljano in ljudi, v katerih krogih sem začasno živela. Po mojem mnenju imajo tam »Ameriko«. Vsa skupina, v kateri sem bila, je bila vesela, da zdaj Slovenci tako dobro živijo.

*Antoinette Kennick,
Cleveland, OH, ZDA*

72 let nisem bila v domovini

Oprostite moji pozabljivosti, mislila sem, da imam Rodno grudo plačano, zdaj pa vidim, da sem bila v zmoti. Imam pa dober izgovor – prav kmalu jih bom imela 89 let in res mi je žal za mojo pomoto. Rodno grudo jako ceninim, ker mi je vez z mojo drago domovino, ki je nisem videla že 72 let.

Doma sem iz Trbovelj, kjer sem bila rojena, živela pa sem tudi v Radečah pri Zidanem Mostu. Moj zadnji dom v domovini je bil v Rimskih Toplicah blizu Zidanega Mosta.

*Angela Roznik,
Brookfield, WI, ZDA*

Slovenec v središču novic

Prilagam mednarodno denarno nakaznico za poravnavo naročnine Rodne grude in Slovenskega koledarja. Obe-

nem izrabljam priložnost in prilagam tudi nekaj izrezkov iz našega lokalnega časopisa o smučarskem skakalcu Primožu Ulagi. Kot gotovo veste, so bili 7. in 8. decembra 1985 v Thunder Bayu smučarski skoki. Primož Ulaga je osvojil kar oba naslova, na 70 in 90 metrski skakalnici. Moram priznati da je bil zelo prijeten občutek, ko je naše gore list postal središče novic in pogovorov v Thunder Bayu. Izrezke, ki jih prilagam, lahko posredujete Primožu Ulagi, vem, da bo vesel, ko bo videl, kaj tuji časopisi pišejo o njem.

*Sonja Habjan,
Thunder Bay, Ont., Kanada*

Op. uredništva: Izrezke, ki ste jih priložili, smo poslali Primožu Ulagi, ki se je na tekmovanju v Kanadi in pozneje v ZDA res zelo odrezal, pozneje pa mu skoki niso šli več tako dobro »od nog«, vendar je v seštevku vendarle v letošnji sezoni dosegel kar dober rezultat.

Sestri v zahvalo

Živimo v času, ko imamo vse manj časa drug za drugega. V Ameriki pravijo – čas je zlato. Danes v razvitem svetu vse bolj gledajo, da se čas čim bolj prelevi v denar.

Sestra mi že dolgo ni pisala. Opravičuje se, da pač ni bilo časa. Zato sem bil pisma vesel bolj, kot pa če bi zadel na loteriji. Že več kot deset let sem jo vabil, naj pride na obisk, vedno pa je imela zgoraj omenjeni izgovor. Ne vem, kako naj ravnam v prihodnje, saj vidim pri drugih, da si mnogi pustijo vse plačati. Če povabiš koga na obisk, bi mu moral povrniti vse stroške in še zamudo časa.

Vem, da je čas dragocen, kljub temu pa mi veliko pomenijo tudi dobri odnosi med ljudmi, to da pokažemo drug do drugega drobno pozornost. Tako sem se odločil, da moji sestri naročim Rodno grudo za eno leto. Tako se bo med letom, ob prejemu zanimivega časopisa, spomnila name in mi bo morda zopet pisala. Morda pa jo bo to spodbudilo, da se bo končno vendarle odločila, da me pride obiskat.

Jožef Es, Denkendorf, ZR Nemčija

Rodni Knežak

Pošiljam vam denar za dveletno naročnino Rodne grude. Kadar jo berem, vedno iščem tudi, kdaj bo kaj iz mojega rojstnega kraja Knežaka pri Šempetru (Pivki). Tam sem jaz doma.

Margaret Lipitz, Pueblo, Colo., ZDA

Misli se vračajo nazaj

Misli se pogosto vračajo nazaj in nas vlečejo v staro domovino, prelepo Slovenijo. Ni prav velika, vendar je dobro znana po širnem svetu po svojih naravnih lepota, posebno po prelepih mestih in vaseh. Pošiljam vam ček za naročnino Rodne grude in za Slovenski koledar. Opravičujem se vam za zamudo. Upali smo, da vas bomo obiskali osebno, vendar na žalost doslej to ni bilo mogoče. Hvaležni smo vam za redno pošiljanje revije, za lepe slike in novice. Pozdravljamo tudi rojake po širnem svetu.

*Toni Mihelič,
Perth, Zahodna Avstralija*

Sin je postal doktor

Sporočam vam, da je naš mlajši sin Vojko ubranil doktorsko disertacijo iz kemije na univerzi Justus-Liebig-Universität v Giessnu. Starši smo seveda zelo ponosni na ta njegov uspeh. Vojko je bil rojen v Ljubljani leta 1954.

*Alois Putre,
Rodgau, ZR Nemčija*

Op. ur.: Prosimo, prenesite mu tudi naše iskrene čestitke in želje za nadaljnje poklicno delo!

Gostišče ob Negovskem jezeru

Še vedno dobivam zelo veliko pošte na moj nemški naslov v Duisburgu, kamor me ljudje prosijo za razno pomoč. Še vedno rad pomagam, ne morem pa več v tolikšni meri kot prej. Zdaj živim v Sloveniji ob Negovskem jezeru, kjer smo odprli gostišče. Zelo veliko bralcev me tudi sprašuje, kdaj bo gostišče spet odprto. Kot vam je mogoče znano, smo imeli lani gostišče odprto le mesec dni in v tem času je bilo zelo veliko gostov naših rojakov, ki živijo na tujem. Rad bi tudi obvestil naše bralce v tujini, da bo gostišče od aprila 1986 naprej ponovno odprto. Upam, da bo zdaj odprto tudi ostalo.

Obiskal me je tudi neki bralec Rodne grude iz Avstralije in je bil navdušen nad našim gostiščem kakor tudi nad okolico. Obljubil je, da nas bo ob prvi priložnosti ponovno obiskal.

Posebno zanimivo je tudi bilo, ko je naše gostišče obiskala skupina rojakov iz Švice. Oni so ob Negovskem jezeru zasadili 88 smrek v spomin na Josipa Broza Tita.

Odvržen kruh

Ob cesti, na tleh, kos kruha leži –
kako me srce zaboli!

Spomin na vojno še živi,
ko v Starem piskru in taborišču
ga bilo ni.

Čeprav sem že stara, okornih kosti,
se sključim, poberem ga
s solznimi očmi.

Pavla Turnšek, Polzela

Upam, da se bo še več naših rojakov odločilo za vrnitev v našo lepo domovino, saj se da lepo živeti tudi tukaj. Lepo pozdravljam vse bralce Rodne grude v tujini.

*Ivan Kramberger,
Negovsko jezero 5, 69245 Sp. Ivanjci*

Lepi spomini na srečanje z avstralskimi rojaki

Morda je povod za to pisanje dejstvo, da bo kmalu eno leto, odkar sem odšla od vas. Bolj verjetno pa je pravi vzrok ta, da veliko mislim na vas, na vaš klub, Avstralijo in vse, kar sem tam spoznala in videla. Naj povem, kar sem že tolikokrat povedala: vseč mi je vaša delavnost, sami ste ustvarili vse, kar imate; ko ste prišli, vam nihče ni ničesar podaril. Imate voljo, vztrajnost, ki je za to potrebna, drugače ne bi vzdržali pritiskov. Kar pa najbolj občudujem pri vas, je ljubezen do domovine, ljubezen do rojakov, predvsem pa medsebojna povezanost. Najprej ste se zbirali po domovih posameznikov, toda potreba po organiziranju in zbiranju je bila močnejša, tako ste z lastnimi silami in delom dvignili na noge društvene prostore kluba Jadran v Diggers Restu, ki sedaj šteje že okrog 170 članov z družinami in 15 članskim odborom. V okviru kluba deluje tudi pevski zbor, ki poje predvsem slovenske pesmi, posneti pa ima tudi že dve lastni plošči.

Življenje se poleg rednih društvenih srečanj ob koncu tedna, pripravljanju večjih mesečnih prireditev in srečanj s kulturnimi nastopi, tekmovanji, glasbenimi prireditvami in gostovanji slovenskih ansamblov iz drugih krajev – odvijata na obsežnem vrtu, v veliki dvorani z gostinskimi prostori, lepo urejenem balinišču, disco klubu za mlade. To pa ne pomeni, da je dela konec, saj še vedno širite svoje klubske prostore in program na kosu zemljišča, ki je klubska last.

Od vtisov, ki sem jih prinesla iz Avstralije, mi je med mnogimi spomini ostal prav ta, da že dolgo, dolgo nisem na enem mestu slišala toliko slovenskih pesmi, tako lepo zapetih, kakor prav pri vas in pri drugih slovenskih društvih v Avstraliji, ki sem jih obiskala.

Prav tako znajo povedati veliko lepih, pohvalnih besed tudi Ivanka Matko in Jože Valenčič ter Antonija Kovačič, ki so bili na obisku pri sorodnikih v Avstraliji in vašem klubu. Tudi mi se srečujemo, tudi mi imamo svoje krožke, društva, toda čutiti tako kot čutite vi, kot doživljate vi, ki ste tisoče in tisoče kilometrov stran od doma, stran od domačih in svoje domovine, ne moremo. Čustva nekoga, ki je doma, so tako različna od tistega, ki si je ustvaril drugi dom tako daleč od doma. Tako lahko občuti pomen domovine samo tisti, ki od daleč hrepeni po njej. In prav zato vas občudujem, ker vam je tako daleč uspelo še vedno obdržati tisto dediščino domovine, ki ji pravimo »zavednost«. Opazila sem tudi, da v več ali manj vseh rojakih veje nikoli izpeta pesem – domotožje. Domovina moja, kako daleč si, pa vendar v duhu tako blizu.

Hvaležna sem bratom, ki so mi omogočili, da sem lahko videla del vaše nove domovine. Tako sem z Rudijem, Ivanom in Pepijem prepotovala okrog 12.000 kilometrov in obiskala vsa velika mesta, si ogledala Sydney, Melbourne, Adelaide, Wodongo, Perth . . . ter še mnogo drugih lepih krajev, ki so se za vedno trdno zasedrli v mojem spominu.

Ni me presenetilo, ko sem pred klubom zagledala doprni spomenik Ottona Župančiča, ni me presenetilo, da ste si »za svojega pesnika« izbrali prav njega, zakaj nihče izmed slovenskih literatov ni tako z gorečo ljubeznijo kakor prav Župančič pisal o domovini, ljubezni do nje . . .

Ni me presenetilo tudi, da sem morala pogosto pripovedovati o domovini, o tukajšnjih ljudeh, sorodnikih, zakaj vsi vi ste Župančiči v malem, vsi ljubite svojo domovino, in to vam sedaj nadomešča vaš klub.

Obisk pri vas je bil zame pravcati praznik. Hvala vam in vsem rojakom v klubih Snežnik-Wodonga-Albury, Triglav v Sydneyju . . . za sprejem in lepe trenutke v času mojega obiska oziroma bivanja v Avstraliji. Hvala še enkrat!

*Milka Prosen,
66250 Ilirska Bistrica, Rozmanova 36*

Enotna vizija o poti v moderno družbo

V Cankarjevem domu v Ljubljani je bil v dneh od 17. do 19. aprila deseti kongres Zveze komunistov Slovenije, ki se je v marsikaterem pogledu razlikoval od prejšnjih, saj je s kritično besedo spregovoril o najpomembnejših vprašanih našega razvoja in o krizi, v kateri se je znašla naša družba. Kongres je med drugim izvolil tudi nove organe te organizacije, 83-članski centralni komite in druge odbore ter komisije. Za novega predsednika centralnega komiteja je bil izvoljen Milan Kučan.

Milan Kučan, novi predsednik slovenskih komunistov, je v sklepni besedi kongresa, med drugim poudaril.

– Človek ne živi samo od kruha, a tudi ne samo od idej. Ljudje želijo, da socializem zanje ne bo le daljna perspektiva, ampak vse bolj konkretna resničnost njihovega današnjega življenja.

– Naš interes za socialistično, samoupravno, federativno in neuvrščeno Jugoslavijo določa tudi našo veliko odgovornost zanje in za vse, kar se dogaja v naši skupni domovini, kar določa vsebino našega skupnega življenja. To je tudi temelj našega skupnega nastopa zoper nacionalizem vseh vrst in vseh političnih barv, začeni s svojim doma.

– Intenziven razvoj Slovenije in Jugoslavije mora temeljiti na odpravljanju znanstvenega in tehnološkega zaostajanja; odpravljati mora voluntarizem v razvojni in ekonomski politiki kot politiko nereálnih želja in pragmatizem, kot politiko drobnih računov, ki vodi v zapiranje.

– V naprednih in razvitih delih sveta je zakoreninjeno spoznanje, da je uspešen samo sistem, ki zagotavlja gospodarsko učinkovitost, polno socialno varnost in politično demokracijo. Naše usmeritve glede razvijanja političnega sistema sledijo temu cilju.

V predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije so bili izvoljeni Milan Kučan, Miloš Prošenc, Ivan Dolničar, Vlado Klemenčič, Matjaž Kmecl, Andrej Marinc, Mihael Razpet, Ciril Ribičič, Jože Smole, Slavko Soršak, Emil Štern, Tina Tomlje in Iztok Winkler.

Priznanje Pavlu Bojcu

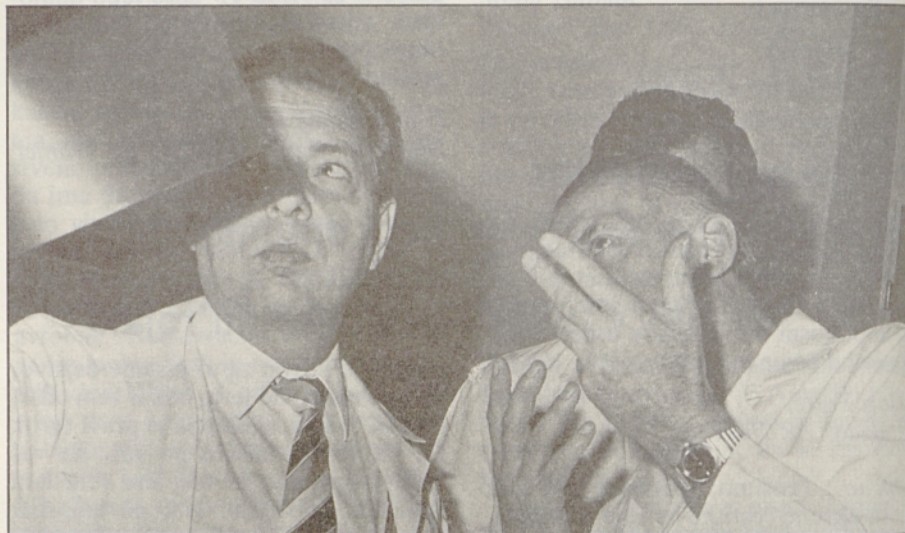
Na priložnostni slovesnosti je predsednik Slovenske izseljenske matice Matjaž Jančar izročil nekdanjemu jugoslovanskemu veleposlaniku v Argentini Pavlu Bojcu priznanje, ki mu ga je pred časom podelilo Slovensko-jugoslovansko vzajemno društvo Triglav v Buenos Airesu. Pavle Bojč je kot poznavalec slovenskega izseljstva pozneje sodeloval v izvršnem odboru SIM in bil tudi njen podpredsednik.

Slovesnosti so se udeležili tudi nekateri zunanji sodelavci SIM in štipendisti Matice iz Argentine.

Dr. Walter Bobečko v Sloveniji

V prvi polovici aprila se je v Sloveniji mudil na povabilo naših zdravstvenih delavcev prof. dr. Walter Bobečko, vodja ortopedskega oddelka The Hospital for Sick Children v Torontu, svetovno znan raziskovalec na področju elektrostimulacije paravertebralnih mišic pri skoliozi. Dr. Bobečko je na ljubljanski ortopedski kliniki praktično in teoretično predstavil sodoben način zdravljenja ukrivljene hrbt-

nice, za tem pa je obiskal tudi ortopedsko bolnico v Valdobri in Zavod za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku, kjer si je z direktorjem Adolfom Prašnikarjem in dr. Fedorjem Pečakom izmenjal izkušnje na področju rehabilitacije invalidov. Poročali smo že, da se je pred dvema letoma – na začetno pobudo vojaka Rajka Bukovca in Slovenske izseljenske matice – začelo sodelovanje med kamniškimi zavodom in ortopedsko kliniko v Torontu. To sodelovanje je zdaj preraslo že v spodbudno zdravniško akcijo, ki bo nedvomno v korist bolnih otrok.

Dr. Walter Bobečko (na levi) iz Toronta med pregledovanjem rentgenskega posnetka v ljubljanski ortopedski kliniki, ob njem dr. Franc Srakar (foto: Jolanda Kofol).

Amalija Perez Molek, štipendistka Slovenske izseljenske matice, je pred nekaj tedni z odličnim uspehom opravila diplomu tretje stopnje, slikarsko specialko, na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost. Ob tej priložnosti je Slovenska izseljenska matica priredila v čast diplomirance sprejem za vse štipendiste SIM. Na sliki: skupina štipendistov SIM z nasmejeno slavljenko v sredini.

Veliko sem se naučil

Rad bi se vam zahvalil, ker ste mi nudili priliko, da sem se učil slovenščino v poletni šoli slovenskega jezika v Kranju. Naučil sem se veliko, spoznal sem Slovence z vsega sveta, delno pa sem spoznal tudi način življenja Slovencev v domovini. To je bil zame res prijeten mesec.

Imam pa vendarle nekaj pripomb. Ime glede na misli tistih, katerim nikakor ni odgovarjala hrana, in ki so očitno izbirčni, neolikani in popolnoma razvajeni, mi je bila hrana zelo všeč. Opazil sem, da so učenci izgubili zanimanje za zgodovino in zemljepis, zlasti v zadnjih dneh, ko je prišla na vrsto ta snov. Moje mnenje je, da je do tega prišlo zaradi tega, ker je bilo konec izletov in ni bilo več zanimanja. V bodoče bi bilo boljše, ko bi bila ta predavanja v začetku, v prvih dneh šole, potem pa izleti, da bi si ogledali Slovenijo, o kateri so se učili prej.

Ogledal sem si precejšen del Slovenije in želim si ogledati še več naravnih lepot moje domovine. Prav tako si želim ponovno obiskovati poletno šolo slovenskega jezika, če mi bodo dopuščale finančne zmožnosti.

Ob koncu mojega pisma dovolite, da se vam za vse skupaj še enkrat iskreno zahvalim ter vas vse pristočno pozdravljam,

Jože Polenek,
Mississauga, Kanada

Izdelki v 25 držav

»Mura« iz Murske Sobote je lani z izvozom svojih proizvodov iztržila okoli 26 milijonov dolarjev, kar je 7% več kot leto poprej. V tujino so prodajali moške in otroške srajce ter ženske bluže. Kupce so našli v 25 državah. Znano je, da je »Mura« sklenila z egiptovsko državno firmo pogodbo o gradnji tovarne za konfekcijo.

Priznanje našemu kiparju

Britanska kraljica Elizabeta II. je v začetku marca odkrila velikanski spomenik ob 75-letnici avstralske mornarice. Spomenik je delo znanega avstrijskega kiparja jugoslovanskega rodu Anteja Dabra. Spomenik, ki stoji v samem središču avstralske prestolnice Canberra, predstavlja mornarje na ladji. Kipar Ante Dabro se je rodil leta 1938 v vasi Strevoglavi pri Drnišu v Dalmaciji. Obiskoval je umetniško akademijo v Splitu in je končal kiparsko akademijo v Zagrebu. V Avstraliji živi že več kot dvajset let in je profesor na umetniški akademiji v Canberri.

Hranilne vloge Jugoslovanov v enem letu porastle za 93,2%

Jugoslovani so imeli konec leta 1985 na dinarskih in deviznih hranilnih knjižicah skupno 3.664,7 milijarde dinarjev, kar je bilo 93,2 odstotka več, kot 31. decembra 1984. Lahko bi torej rekli, da prihranki realno rastejo, vendar so nujna tudi razmišljanja o vplivu deviznih obresti in tečaja dinarja. Dinarski prihranki so namreč narasli predvsem zaradi pripisanih obresti za devize, s tem da je večina varčevalcev z višjimi vlogami te vsote ponovno vezala. Devizno varčevanje pa je naraslo predvsem zaradi padca vrednosti dinarja.

Devize torej »bežijo« v dinarje, ker se obresti od deviznih vlog pripisujejo domačim varčevalcem v dinarjih. V povprečju imajo Jugoslovani na hranilnih knjižicah 157.800 dinarjev.

Po podatkih Narodne banke Jugoslavije je bilo 31. decembra lani na dinarskih in deviznih hranilnih knjižicah 3.664,7 milijarde dinarjev v primerjavi z 1.896,1 milijarde dinarjev leto poprej, kar pomeni, da so se vloge povečale za 93,2 odstotka. Zanimiva pa je ugotovitev, da je dinarsko varče-

vanje po daljšem času naraščalo hitreje kot devizno. Dinarske vloge so se povečale s 553,7 milijarde dinarjev konec leta 1984 na 1.149,5 milijarde dinarjev konec leta 1985, kar je povečanje za 108,3 odstotka. Obenem se je devizno varčevanje povečalo s 1.342,4 milijarde dinarjev konec leta 1984 na 2.515,2 milijarde dinarjev 31. decembra 1985, kar pomeni, da je porast 87,4 odstotka.

»Denar se še nadalje seli iz gospodarstva v žep prebivalstva,« pravi dr. Milo Jovanović, svetovalec v Narodni banki Jugoslavije. »Prebivalstvo ima namreč vse več denarja, gospodarstvo pa vse manj. Tisto, kar se dalje dogaja, je logična posledica tega dejstva: gospodarstvo mora drago plačevati sredstva prebivalstva.«

Nekateri podatki potrjujejo besede dr. Mila Jovanovića: udeležba gospodarstva v skupni denarni masi se je zmanjšala z 42 odstotka v letu 1984 na 33,7 odstotka konec leta 1985. Sočasno se je povečala udeležba družbeno-političnih skupnosti in drugih »negospodarskih faktorjev« z 28,1 na 35,8 odstotka in udeležba prebivalstva z 29,8 na 30,5 odstotka.

To je namreč že tretje leto, odkar ima prebivalstvo na hranilnih knjižicah več denarja kot gospodarstvo.

Dogodek, ki se ga bomo še dolgo spominjali

Župančičev oziroma mladinski dan pri Slovenskem primorskem socialnem klubu Jadran je bil dogodek, ki se ga bomo še dolgo spominjali. Našo dvorano je napolnilo približno tisoč gledalcev. Na tem uspešnem večeru so sodelovala slovenska društva iz Sydneya, Canberre, Albury-Wodonge, Geelonga, Springvala, Slovensko društvo Melbourne iz Elthama in klub Istra.

V 20 točkah sporeda so stopili na oder pevski zbori Triglav iz Sydneya, Ivan Cankar iz Geelonga, zbor slovenskega društva iz Elthama in naši fantje iz Jadrana. Težko bi presodili, kdo je pel lepše. Vse so gledalci sprejeli z velikim navdušenjem. Mladina v narodnih nošah je zaplesala belokranjske in druge plese. Ko so odjeknili harmonični zvoki kvarteta Zvon, bi človek pomislil, da bo navdušenje prisotnih odneslo streho dvorane! Častni gostje, med katerimi je bil tudi minister za etnične zadeve g. Spyker, generalni konzul SFRJ dr. Georgi Trajkovski, predsednik občine Bulla Mr. Kelly, in drugi, se niso mogli načuditi bogastvu slovenske pesmi in kulture. Med našimi gosti je bil tudi novi predstavnik Slovenijalesa Cvetko Stantič.

Petju so sledile deklamacije Župančičevih pesmi, pri čemer se je lepo izkazala mladina. Ko so mladi Jadrančani zapeli tisto »Mi se imamo radi . . .«, so se jim pridružile stotine glasov v vsej dvorani. Radostni obrazi in solzne oči so sledile petju vseh pevskih zborov, ki so združeni zapeli pesem Triglav, moj dom, kot zadnjo točko pa so vsi pevski zbori z vsem zbranim občinstvom zapeli pesem Pri farni cerkvi. Nimam besed, s katerimi bi opisal ganljiv prizor. Ta pesem je skupno z našimi srči segla naravnost do same Slovenije. Navdušenju ni bilo konca.

Tako smo pri Jadranu uspešno uresničili našo zamisel, da bi se srečala vsa slovenska društva v vzhodni Avstraliji. Organizacija tega srečanja je zahtevala precej moči in veselji smo, da nam je tako lepo uspela. Naj povemo, da je samo iz društva Triglav iz Sydneya prispelo kar 90 rojakov.

Težko breme so nosile tudi naše članice, ki so skrbele za kuhinjo, vendar pa tudi s tem nismo imeli težav, saj ves večer ni zmanjkalo potic, krofov, kranjskih klobas z zeljem, čevapčičev in drugega. Znanci in sorodniki, ki živijo na stotine kilometrov drug od drugega, so se z radostjo objemali in veselili. Naša zahvala gre tudi vsem učiteljem in pevovodjem vseh društev, ki so se udeležila srečanja pri Jadranu.

Za odbor Jadrana
Valentin Breclj, tajnik

Boj proti terorizmu ali delitev sveta?

MARJAN SEDMAK

Še pred nekaj tedni je med komentatorji veljalo reklo, da sta Reagan in Gadafi ujetnika svoje fundamentalistične – seveda vsak s svoje strani – retorike; od 15. aprila dalje grozi nenehna nevarnost, da bosta postala ujetnika eskalacije napetosti.

Ameriško bombardiranje ciljev na ozemlju Libije je poteza, ki sega v različne plasti mednarodnih odnosov. Z njim je spet stopilo v ospredje vprašanje mednarodnega terorizma in ukrepanja proti njemu, vendar pa hkrati tudi vprašanje, ali si supersila, ki si lasti posebno odgovornost za varovanje miru na svetu, za zaščito svojih interesov res lahko privoščiti te vrste kršitev temeljnih načel mednarodnega vedenja. Kar zadeva terorizem, kajpada ne more biti nobenega dvoma o tem, da ga morajo vse civilizirane družbe ne samo zavrniti, marveč se tudi organizirati in povezovati tako, da bo boj proti njemu učinkovit: posebej Jugoslaviji ni treba dokazovati, kakšni so njeni pogledi na terorizem, saj je bila med evropskimi državami – največkrat zaradi interesov, ki so črpali hrano v hladni vojni in njenih kasnejših odmevih ter v dejstvu, da je med redkimi v Evropi, ki se ni pridružila nobenemu bloku – tista, ki je bila dolga leta tarča organiziranega terorizma. Na večje razumevanje tistih dr-

žav, na katerih ozemlju je imel ta terorizem svoja oporišča, je naletela šele potem, ko so po eni plati nasprotja v Evropi začela izgubljeni ostrino, po drugi plati pa so se tudi druge evropske dežele začele soočati z avtohtonim terorizmom, ki je imel politično ali ideološko ozadje.

Če je na vprašanje jugoslovanskega odnosa do terorizma odgovor znan že lep čas, pa velja enako tudi za vprašanje, ali si supersila, ki si lasti posebno odgovornost za razmere po svetu, res lahko privoščiti tako grobo kršenje temeljnih norm mednarodnega vedenja. Takšno stališče je toliko bolj aktualno, ker je ameriški predsednik po tej plati recidivist (glej poglavje o Grenadi) in ker so šle stvari tako daleč, da je danes že govor o Reaganovi doktrini, ki je doktrina obnavljanja ameriškega vpliva povsod tam, kjer bi bil ta vpliv načet, in ki je zavoljo tega tudi zelo podobna tako imenovani doktrini Brežnjeva – kar pa bi ne smelo preseščati, saj obe črpata moč iz iste blokvske logike, po kateri pomeni sleherni izguba lastnega vpliva avtomatično dobiček za nasprotno stran.

Pomembna sestavina v ozadju tistega, kar je botrovalo ameriškega napada na Libijo, je spričo tega prav težnja po ponovnem določanju razmejitev med Vzhodom in Zahodom, ponovno postavljanje tistih meja, do katerih lahko se že vpliv ene in druge strani. To pa je tudi razlog, s katerim so

povezane druge razsežnosti ameriškega napada na Libijo. Ne gre samo za stališče neuvršenih držav, ki so prav gotovo zelo daleč od tega, da bi branile kakršenkoli terorizem (tudi tedaj ne, ko je izraz bodisi fundamentalistične zaletavosti bodisi vsiljene brezperspektivnosti osvobodilnega boja). Če so se postavile po robu ameriški metodi reševanja spornih mednarodnih vprašanj, so se postavile predvsem zato, ker se z njo uveljavlja metoda najbolj grobe blokvskega pritiska na same neuvrščene države, metoda pranašanja blokvskega kosa na področje in območje neuvršenosti. Gre pa nadalje tudi za razmerje med ZDA in njenimi evropskimi zaveznicami, ki sicer prav tako vneto obsojajo terorizem, ki pa prav nič ne želijo, da jih ZDA postavljajo pred dopolnjena dejanja, posebej ne tam, kjer utegnejo biti evropske države tiste, ki bodo prve nosile vse posledice takšnega zaostrovanja. Zahodna Evropa Reagana ni podprla, izvemši nekatere vladne ekipe (Velika Britanija), pa še te s pomembnim pomislekom, z ugotovitvijo namreč, da je zelo dvomljivo, ali je terorizem res moč premagati z ameriški letalonosilkami.

In nad tem bi se veljalo zamisliti. Kajti po vseh dosedanjih izkušnjah ostaja terorizem pri življenju vse dotlej, dokler je ohranjena razvejana podrast nezadovoljstva, ki ga varuje. Terorizem je moč zato odpravljati s političnimi, ne pa z vojaškimi sredstvi.

gospodarske novice

Največji slovenski izvozniki

Slovenska gospodarska revija Gospodarski vestnik (GV) je konec marca objavila seznam 200 slovenskih podjetij, ki po podatkih Narodne banke Slovenije dosegajo največje uspehe v izvozu. Na prvih 25 mestih so naslednja slovenska podjetja:

1. Elektrokovinska industrija Iskra,
2. Uniles (sestavljena organizacija lesne industrije),
3. Slovenija papir,
4. Slovenijales,
5. Slovenske železarne,
6. Gorenje Velenje,
7. Industrija usnja Vrhnika,
8. Kema Maribor,
9. Kemija Ljubljana,
10. Mercator KIT Ljubljana,
11. Emona Ljubljana,
12. Krka Novo mesto,
13. Lek Ljubljana,
14. Združeni proizvajalci strojne opreme

Ljubljana, 15. HP Združena podjetja živilske industrije Ljubljana, 16. Mura Murska Sobota, 17. Železniško gospodarstvo Ljubljana, 18. GLG Bled, 19. Unial Maribor, 20. Mariborska tekstilna tovarna, 21. TAM Maribor, 22. Cinkarna Celje, 23. Adria Airways, 24. Sava Kranj, 25. Timav Koper.

Letos 45.000 osebnih vozil

V tovarni avtomobilov IMV bodo letos predvidoma izdelali 45.000 osebnih vozil: 42.000 katrc (R-4) in 3000 R-18. Čeprav so v tovarni avtomobilov lani v povprečju zmanjšali število zaposlenih za 170, so kljub temu dosegli planske naloge. Tako so izdelali

37.600 katrc (kar je 2250. IMV je lani za svojega francoskega partnerja Renaulta izdelala 28.900 R-4, letos pa jih bo v Francijo izvozila 32.000

Rudnik predeluje tudi odpadke

V Rudniku živega srebra se že dalj časa ukvarjajo tudi s predelavo industrijskih odpadkov, ki vsebujejo živo srebro in to po različnih proizvodnih procesih. Tovrstno reciklažo so doslej opravljali za delovno organizacijo Sodaso iz Tuzle in za Incel iz Banjaluke. Te dni pa so pričeli s predelavo merkaptida-organske spojine iz živega srebra – za potrebe italijanske firme iz Vicenze. Merkaptid bodo v rudniški

topilnici žgali in iz njega ponovno pridobivali živo srebro. Meritve, ki so jih pred prevzemom tega posla opravili v ljubljanskem inštitutu Jožef Stefan, so pokazale, da izpušni plini, ki se pri tem postopku sproščajo, za okolje niso nevarni.

Že maja gradnja novega rudnika

Kemijski kombinat Sodaso je začel maja graditi na Majevidi nov rudnik kamene soli »Tetima«. Gradnja novega rudnika, ki ga bodo odprli v zameno za več kot 100 let starega in že dodobra izčrpanega rudnika soli v Tuzli, bo po sedanjih ocenah veljala prek 20 milijard dinarjev. Nahajališče soli na Majevidi je izdatno in celo kvalitetnejše od tuzlanskega. Z deli okrog odpiranja novega rudnika »Tetima« bodo sedaj pohiteli. Do maja morajo zgraditi vso potrebno infrastrukturo, se pravi prometnice, solnovod, električno omrežje, vodovod in drugo. Planirano je, da bodo z izkopom soli na Majevidi pričeli ob koncu stoletja. Nov rudnik kamene soli je zelo zanimiv za vso državo, saj pokriva solinarji iz Tuzle kar 90 odstotkov vseh potreb po soli za široko potrošnjo in živilsko industrijo.

Ugodna prodaja jugoslovanskih »turističnih paketov« na tujem

V večini evropskih držav zelo uspešno prodajajo jugoslovanske potniške aranžmaje. Agencije v Veliki Britaniji so od skupno 480.000 aranžmajev že prodale okoli 250.000 jugoslovanskih »turističnih paketov«. Samo v Youtoursu je počitnice v Jugoslaviji do sedaj razerviralo nekaj več kot 150.000 Britancev.

V drugih državah so s prodajo paketov pričeli nekaj pozneje, vendar je ta po podatkih Turistične zveze Jugoslavije boljša, kot v istem času lani. Cene so konkurenčne, turistične agencije iz ZR Nemčije in Danske pa že povprašujejo po dodatnih zmogljivostih na Jadranu. Jugoslovanski programi so na Danskem izredno priljubljeni, največ povpraševanja pa je po tako imenovanih avtobusnih aranžmajih.

Podobno je na Nizozemskem, v Belgiji in še v nekaterih državah. Jugoslovanski turistični delavci so še posebej zadovoljni zaradi številnih zasebnih gostov, ki na počitnice prihajajo sami,

brez posredovanja turističnih in potovalnih agencij. Če bo tako tudi spomladi, lahko letos v Jugoslaviji pričakujejo rekordno število gostov iz tujih držav. Največ gostov bo tudi letos iz ZR Nemčije, ki naj bi imeli več kot 20 milijonov prenočitev.

Nova naročila jedrskih črpalk

Litostroj je ob koncu lanskega leta podpisal s sovjetskim naročnikom Atomenergoeksport iz Moskve pogodbo o dobavi 9 črpalnih agregatov. Pogodba sodi v okvir sporazuma o mednarodni specializaciji in kooperaciji ter vzajemnih dobavah opreme za jedrske elektrarne za obdobje od leta 1981 do 1990. Na podlagi tega sporazuma bo Litostroj izdelal za SEV 78 takih črpalnih agregatov, in sicer 9 za Bolgarijo, 3 za Poljsko, 6 za Nemško demokratično republiko, 9 za Romunijo, 6 za Češkoslovaško ter 45 za Sovjetsko zvezo. Doslej ima Litostroj podpisanih 21 naročil, in sicer 3 črpalne agregate za Bolgarijo in 18 za Sovjetsko zvezo. V kratkem bodo najverjetneje podpisali pogodbo še za tri črpalne agregate za Bolgarijo. Vrednost podpisanih pogodb za izdelavo črpalnih agregatov za sovjetskega naročnika je skupaj 3.075.300 obračunskih dolarjev.

Iskrini računalniki v Italiji

Predstavniki Iskra-Delta so podpisali z italijansko firmo »Infodata« pogodbo o kooperacijskem sodelovanju, katere začetna vrednost je pet milijard lir. Po tej pogodbi bo Iskra italijanski firmi s sedežem v Trstu začela dobavljati re-promaterial za sestavljanje računalnikov Triglav, Partner in Delta 800. V Trstu sestavljene računalnike bo firma »Infodata« prodajala na italijanskem trgu, kot izdelek »made in Italia«.

Dragonja bo namakala 1.100 ha zemlje

Vodnogospodarski inštitut iz Ljubljane in koprski Investbiro obdelujeta projekt za največjo kmetijsko naložbo Obale v tem srednjeročnem obdobju, katere nosilec bo Tok Agraris Koper. Ob sotočju Dragonje in Rokave pod vasjo Koštabona naj bi do leta 1988 zgradili in napolnili vodno zajetje za 5,2 mio kubičnih metrov vode, ki bo

namakala 1.110 hektarov kmetijske zemlje, kjer bo mogoča intenzivna pridelava vrtnin, sadja, grozdja ter poljščin v kolobarjenju.

Tudi traktorji po poti »juga«?

Do konca tega srednjeročnega plana bo naš največji proizvajalec traktorjev, beograjski IMT, prodajal v tujino že 39 odstotkov proizvodnje, ki bo po razvojnem programu znašala skupaj 49.200 traktorjev. Na tuje naj bi skladno s tem proizvodnim programom prodali 19.500 traktorjev, od tega predvidoma 15.000 v ZDA, Veliko Britanijo, Francijo, ZR Nemčijo in Avstrijo. Na izvršnem odboru združenja industrije in skupščini grupacije proizvajalcev traktorjev, kmetijskih strojev, motorjev, vozil, livarn in opreme pri beograjski gospodarski zbornici so omenili, da bi ob koncu tega srednjeročnega obdobja vrednost izvoza znašala 84,7 milijona dolarjev. Za realizacijo izvoznega programa je izjemno zanimiva izjava posebne delegacije iz ZDA, ki se je pred nedavnim zadrževala v IMT, da so pripravljeni podpisati ekskluzivno pogodbo o plasmaju okrog 10.000 traktorjev v ZDA leta 1990. Traktor, ki bi ga IMT izvažal v ZDA, bi bil, podobno kot »jugo«, pravi jugoslovanski izdelek, pri katerem bi sodelovalo kakih 70 kooperantov in okrog 100 dobaviteljev materiala.

Več vžigalic na tuje

Letos bo 130 let stara tovarna vžigalic Drava v Osijeku proizvedla milijardo škatlic vžigalic, kar je 12 odstotkov več kot lani. Načrtujejo, da bodo v Irak, na Nizozemsko, v Tunis, Veliko Britanijo in Avstrijo izvozili 40 odstotkov proizvodnje. Lanska proizvodnja je znašala 900 milijonov škatlic vžigalic, prodali pa so jih nekoliko več, se pravi, da so jih imeli nekaj še v zalogah. Lansko leto je celotni prihodek presegel 500 milijonov dinarjev. Zadnjih nekaj let je na domačem trgu čutiti upadanje proizvodnje, zato se je Drava morala bolj usmeriti k izvozu. Delavci, ki se ukvarjajo z marketingom, so ocenili, da je za 6 odstotkov manjša prodaja vžigalic doma posledica upadanja potrošnje cigaret.

Kamnik – mesto izročila in sodobnih hotenj

Kamnik – »biser ob vznožju Kamniških planin« – je mogoče predstaviti na več načinov: z njegovimi naravnimi lepotami, z bogato gospodarsko in kulturno tradicijo, s kulturnimi spomeniki, zgovorno sedanjostjo, z vsakdanjikom in praznikom prebivalcev in z njihovimi prizadevanji, da bi mesto obdržalo svojstvenost in se hkrati odprlo svetu.

Kamnik danes sodi med manjša slovenska mesta, njegovo izročilo pa priča o bogatem zgodovinskem dogajanju. K temu je veliko pripomogla tudi posebna lega, ki je danes zanj le še turističnega pomena. Mesto namreč leži v osrednjeloslovenskem območju, severno od Ljubljane pod Kamniškimi Alpami, in sicer na prehodu dolin Kamniške Bistrice in Nevljice v ravnino Ljubljanske kotline. Od Ljubljane je oddaljeno dvaindvajset, od Kranja štiriindvajset, od Celja pa sedeminpetdeset kilometrov.

Ugodna prometna lega, ki je ustrezala predvsem strateškim zahtevam, je Kamniku dala pomembno vlogo v srednjem veku, medtem ko je v starem veku tod tekla le stranska rimska cesta. Srednjeveška meščanska naselbina v Kamniku je nastala ob križišču pomembnih trgovskih poti. Kamničani – »cives Steynenses« – so v ohranjenih pisnih virih prvič omenjeni leta 1229, kar posredno določa tudi mestni status Kamnika v tem času. Kamnik je tedaj veljal za najpomembnejše mesto Kranjske, ki je bilo kasneje poleg Ljubljane tudi edino zastopano v deželni zboru. Cesar Karel IV. je mestu podaril obširne gozdove v Bistriški dolini; to pravico je imela v rokah posebna ustanova, imenovana Meščanska korporacija, ki se je ohranila do druge svetovne vojne in je meščane poleg ekonomskih privilegijev utrjevala v zavesti socialne drugačnosti.

Za razvoj mesta sta bili velikega pomena obrt in trgovina. Poleg železarstva so bili za Kamnik več stoletij navzven najpomembnejši lončarstvo, suknarstvo in usnjarstvo s čevljarstvom. V mestu so imeli svoje cehe kovači in pripadniki sorodnih strok, čevljarji in usnjarji, krojači, peki in kramarji. Razen od obrti in trgovine pa je bilo kamniško gospodarstvo odvisno tudi od zemlje, saj so imeli meš-

čani in razne bratovščine v okolici precejšnje posesti.

Visoka razvitost obrti in trgovine v srednjeveškem Kamniku je odsevala tudi v kulturi, o čemer nekateri drobci pričajo še danes, deloma pa tudi v šolstvu, saj je imelo mesto že od leta 1391 lastno šolo. Kot farno središče je bilo pomembno tudi v cerkveno-upravnem pogledu.

Moč mesta Kamnik se je začela krhati zaradi naravnih nesreč in preusmeritve prometa na Črni graben: leta 1727 je bila stara rimska cesta, ki je vodila preko Trojan in se je Kamniku izognila, dokončno obnovljena. Preusmeritev prometa je v Kamniku povzročila gospodarsko nazadovanje, medtem ko je mesto v tem času na področju kulture ohranjalo svojo veličino: pomembno je bilo predvsem na glasbenem, delno pa tudi na jezikoslovnem področju.

Ponovni gospodarski in s tem tudi kulturni vzpon mesta v širšem smislu se je začel v drugi polovici 19. stoletja. Leta 1851 so v mesto prenesli državne urade iz Mekinj in tako je Kamnik postal sedež okrajnega glavarstva, po prvi svetovni vojni pa sedež sreza oziroma okraja. Industrija, ki se je začela razvijati v tem času, je temeljila na stari obrtni tradiciji. Prva tovarna je bila državna smodnišnica, kmalu pa so se razvile tudi druge panoge, med njimi cementna, kovinsko-predelovalna, živilska industrija ter usnjarstvo.

Z industrializacijo je bilo tako kot drugod tudi v Kamniku povezano narodno osveščanje. V tem procesu so bila velikega pomena nacionalna društva, ob tem pa je veljalo splošno zanimanje za vse, čemur je bilo moč dati oznako »narodno«. Tako kot drugje, je bila tudi v Kamniku posebne pozornosti deležna narodna noša: meščani so z oblačenjem v to nošo na raznih »narodnih veselicah« in drugih prireditvah ter povorkah poudarjali svojo nacionalno opredelitev. Narodne noše pa niso bile deležne le tovrstne pozornosti, temveč so jih posebno ob prelomu stoletja začeli v mestu tudi načrtno zbirati kot »narodni zaklad«.

Narodno osveščanje je bilo vidno tudi v društvenem življenju. Narodna čitalnica, ustanovljena leta 1868, je bila kot prvo slovensko kulturno društvo

izraz odpora proti avstrijskemu nemštvu. Čitalnica se je ponašala s tem, da je leta 1882 iz njenega društvenega zbora nastalo Prvo slovensko pevsko društvo Lira, ki je že do prve svetovne vojne pod vodstvom sposobnih glasbenikov prerasla okvire narodnega buditelja.

V drugi polovici 19. stoletja je Kamnik zaslovel tudi kot turistični kraj. Prašnikarjevo kopališče in zdravilišče, ki je bilo znano po Kneippovi metodi zdravljenja, je privabljalo goste iz vse Avstro-ogrske, obenem pa je bilo tudi zabaviščno središče mesta. Za turiste je bila zanimiva tudi okolica z možnostmi za sprehode in izlete, poskrbljeno pa je bilo tudi za turistično propagando. Precejšnjega pomena za povezavo mest z deželnim središčem je bila železnica, ki je stekla leta 1891.

Čas med obema vojnama je Kamniku prinesel bistvene spremembe: ustanovitev nove jugoslovanske države in posledice vojne, ki je uničila zdravilišče, ter industrijski razvoj so povzročili, da je Kamnik izgubljal turistično veljavo. Še vedno pa je bil izhodiščna točka za izlete v gore, ljudi pa je privabljal tudi z bližnjo okolico in s kulturnimi znamenitostmi kraja. Tujsko-prometno društvo Kamnik, ustanovljeno leta 1930, je organiziralo oddajanje sob za tužce, kar je Kamniku še vedno omogočalo precejšnjo odprtost v svet.

Prva leta po drugi svetovni vojni so Kamnik vključila v tok družbenopolitičnih, ekonomskih in socialnih sprememb, ki so našle svoj izraz tudi v kulturi. Posledica nagle industrializacije je bilo doseljivanje prebivalstva in v mestu je prvotna struktura izginjala. Spreminjalo se je tudi okolje, v katerem je bilo za sodobne turistične načrte vse manj možnosti. Z razvojem družbeno-ekonomskih okoliščin se je spreminjal tudi način življenja, kar je vplivalo na odnos do izročila.

Čeprav se Kamnik ni razvil v veliko industrijsko mesto, so danes zanj pomembne kemijska, kovinsko-predelovalna, lesna, tekstilna in živilska industrija ter industrija usnja, v tako zasnovanem družbenem sektorju pa se je ohranilo in razvilo tudi oblikovanje dekorativne keramike, tako da kamniška majolika vse bolj postaja navzven viden simbol mesta.

Turiste privabljajo v Kamnik številne znamenitosti. Pozornosti so deležni predvsem zgodovinski spomeniki, kot so Mali grad z znamenito romansko kapelico iz 11. stoletja, renesančno-baročni grad Zaprice z muzejem, cerkve zaradi svojih umetnostnozgodovinskih vrednot, Sadnikarjev muzej, sodobna Maleševa galerija, samo mestno jedro in spomeniki nove dobe, v okolici pa poznogotska cerkev sv. Primoža in Felicijana z znamenitimi freskami iz leta 1504. Arboretum Volčji potok, dolina Kamniške Bistrice, Stari grad, Kamniške Alpe in manjše vzpetine v okolici nudijo številne možnosti izletniškega in rekreativnega turizma. Te možnosti dopolnjuje tudi gostinska ponudba.

Kamnik si je po drugi svetovni vojni pridobil veljavo tudi z nekaterimi turističnimi prireditvami, med katerimi je najbolj vidna turistično-folklorna prireditev »Dnevi narodnih noš, folklore in obrti.« Odločitev Turističnega društva Kamnik, da naj bi organizirali dan narodne noše, je bila reševanje položaja kamniškega turizma in odnosa do izročila. Od leta 1966 dalje je dan narodne noše kljub oviram in prekinitvam vedno bolj postajal sestavni del kamniškega javnega mišljenja, prireditelji pa so obenem skrbeli tudi za kvalitetno predstavljanje narodnih noš. Že konec šestdesetih let so bili sprevedu narodnih noš pridruženi promenade koncerti, nastopi domačih in zamjskih folklornih skupin, vedno bolj

neizogiben pa je postajal tudi zabavni del – ljudsko rajanje. Prireditev je sčasoma vključila tudi sejensko prodajo in razne turistično-propagandne in kulturne dejavnosti.

Izraz duhovnih potreb današnjih Kamničanov so tudi številna kulturno-umetniška društva, ki s svojimi programi skušajo zaobjeti tradicijo in sodobna hotenja, mesto pa v kulturi izraža tudi globlja iskanja. Prav zaostritev družbenoekonomskih razmer nam je namreč ponovno odprla oči za nekatere vrednote, ki so v prizadevanju za boljši kos kruha tudi v Kamniku ostajale predolgo prezrte.

Ob industriji se mora razvijati tudi obrt in turizem

Sedež kamniške občine je v slikovitem starem mestnem jedru, polnem dobro založenih trgovin, kavarnic, bifejev in obrtnih delavnic z lepo oblikovanimi izveski na ulicah. V občinski hiši smo se sestali s predsednikom občinske skupščine *Antonom Ipavcem*, ki smo ga prosili, da nam pove kaj več o sodobnih gospodarskih gibanjih in bodočem razvoju občine.

»Število prebivalcev na območju občine se je v obdobju od 1954 do 1984.

leta povečalo od 17.800 na 27.300, kar pomeni 14 odstotni prirastek prebivalstva. V območju kamniške občine smo leta 1984 zaposlovali 10.256 delavcev, od tega 89,5, odstotkov v gospodarstvu in 10,5 odstotka v družbenih službah. Najpomembnejša je industrija, zlasti metalna, kemična, lesna, tekstilna, usnjarska in prehrabena, saj zavzema 61 odstotkov družbenega proizvoda. Na območju občine je 7 sestavljenih organizacij združenega dela, ki zajemajo 28 temeljnih organizacij, 16 organizacij pa posluje kot samostojne. Na območju občine je tudi pet osnovnih organizacij združenega dela, ki imajo svoje sedeže izven kamniške občine.

Gospodarstvo naše občine je doseglo v letu 1984 skupen prihodek 31.438.000 dinarjev in dohodek 9.654.000 dinarjev. Izvozili pa smo za 2.780.000 dinarjev blaga, tako da se izvoz pokriva z uvozom 157 procentno,« je začel pripovedovati Anton Ipavic.

KAKO SE BODO RAZVIJALI DO LETA 2000?

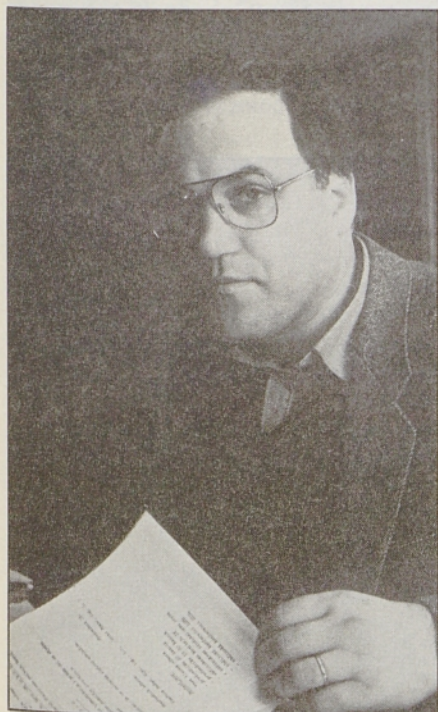
Gospodarska kriza zadnjih let se je dotaknila tudi Kamnika, vendar na tej sončni strani Alp vseeno z zaupanjem gledajo v prihodnost. Radi bi dosegli najprej to, da bi na svojem ozemlju pridelali 85 odstotkov potrebne hrane. V omenjenih štirih letih je rasla prireja mleka z 8-odstotno stopnjo, prireja mesa pa s 4-odstotno. Kamniške planine so bile od nekdaj znane po ovčereji, zlasti Velika planina. To temeljno kmetijsko panogo pa je skoraj izpodri-

nila industrija in beg kmetov v dolino. Časi narekujejo ponovno oživitev ovčereje.

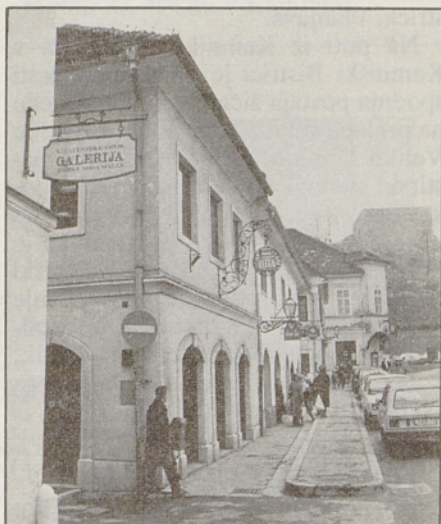
Kmetje kooperanti z zadrugo pride lujejo v zadnjem obdobju pšenico, ki so je odkupili v času 1982–1986 po 80 do 120 ton letno. Tudi krompir je pomembna kultura. Kmetje še nimajo prave spodbude za večji pridelek v okviru zadrug. Zato so temu vprašanju posvetili veliko pozornost, zlasti pri organizaciji kmetov in oblikovanju pašnih skupnosti.

DROBNO GOSPODARSTVO – OBRT

V dolgoročnem programu razvoja drobnega gospodarstva, ki ga je pod-

Anton Ipavic, predsednik kamniške občinske skupščine

Značilen okras mesta so ulični izveski po starih vzorih.

pisalo v kamniški občini 10 udeleženk, od izvršnega sveta občine, banke in združenja obrtnikov do krajevnih skupnosti, je razvidno, da sta za obrt v Kamniku predvideni dve coni. Župan Anton Ipavic je poudaril, da je v krajevni skupnosti Duplica priseljenih veliko novih prebivalcev, nimajo pa nobenega zadovoljivega lokala, servisov vseh vrst in storitvenih dejavnosti – od avtopralnice do popravila pralnih strojev in televizorjev, mehaničnih delavnic in podobno.

Novost je tudi, da nameravajo promet speljati po novi obvoznici mimo mestnega jedra Kamnika, v središču mesta pa oživiti vrsto dejavnosti. Tako bodo odkupili mnoge hiše, ki so sedaj v zasebni lasti, obnovili jih bodo v stari obliki in staro mestno jedro zaščitili. Postalo bo kulturno-zgodovinski spomenik. V ta del naj bi se gosteje naselila tradicionalna obrt, gostinstvo ter turizem.

TURIZEM VELIKO OBETA

Popotnik, ki pride v Kamnik, poišče hotel Malograjski dvor (B-kategorija). Če tu ni prostora ali če vam je bolj všeč domačnost gostilne, lahko prenočite »Pri Bundru«, v gostilni »Janez Kralj«, ali »Pri Ledrarju«. Najprej bo ljubitelja Julijskih Alp pritegnila dolina reke Kamniške Bistrice. Popeljal se bo do samega vznožja naših najlepših planin, do izvira, ob katerem stoji gostišče, kjer dobite hrano in prenočišče, preden se odpravite v gore ali izlet. Poleg Doma v Kamniški Bistrici stoji depandansa, ki ima 6 dvoposteljnih, 2 triposteljne in 1 štiriposteljno sobo z 22 ležišči, v samem Domu pa je ena triposteljna, 1 dvoposteljna in 1 petposteljna soba. Cena penziona je okoli 3.850 dinarjev v sezoni, hrana pa domača. S profesionalnim vodnikom se lahko povzpnete na vrhove: Grintavec, Kočna, Turska gora, Brana, Ojstrica, Planjava.

Na poti iz Kamnika do Doma v Kamniški Bistrici je ob asfaltni cesti spodnja postaja žičnice, ki vas popelje na prelepa smučišča na 1666 m visoko Veliko Planino. Poleti vas vabijo pastirski stanovi – kočje, in izjemna pokrajina za izlete, kjer se pasejo črede ovac. Le 7 kilometrov iz Kamnika je kraj Komenda, kjer je znan konjeniški klub. Tu si izposodite plemenite konje za jahanje in si s sedla ogledate okolico. Od Komende do letališča Brnik, koder pristajajo največja letala z vsega sveta, je le 6 kilometrov.

KRAJ ZA LOVCE

V lepi leseni brunarici v Kamniku (Pot na Poljane 1) ima svoj sedež lovsko društvo KOZOROG. V pogovoru z

Glavna ulica v Kamniku, ob vstopu v staro mestno jedro

V Kamniški Bistrici

Nekdanja Titova lovska kočja je odprta za vse.

Ročno poslikavanje majolk in kozarcev v tovarni Svit

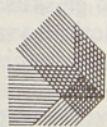
Trofeja 13-letnega kozoroga v rokah direktorja lovišča Kozorog Jožeta Šašljaja.

direktorjem Jožetom Šašljajem izvemo: »Naše lovišče zajema 50.000 ha površin, v njem pa lovimo: jelena: trofeja, ocenjena z 210 in več točkami, je vredna 5.200 dolarjev in dobi zlato medaljo. Gams stane od 150 do 1.150 dolarjev, muflon od 250–2.100, srnjak od 100 (60 točk) do 800 (120 točk in več) dolarjev. Lov na postrvi je mogoč v Kamniški Bistrici in potoku Nevljici, v jezeru pri Križu pa lov na krape. Informacije: Golfurist, telefon (061) 831-249. Lovsko društvo KOZOROG daje rojakom po svetu v zakup imenitne lovske hišice, kjer lahko ob obisku v domovini stanuje vsa družina, z vsem komfortom. Ena je ob vznožju žičnice na Veliko Planino, druga kilometer više, tretja v Logarski dolini. Cena: 6 US dolarjev na dan za eno osebo.

Blizu je Arboretum – Volčji potok, naravni park z več kot 3000 rastlinami in drevesi z vsega sveta. Vzhodno od Kamnika je Tuhinjska dolina, ki vodi v Savinjsko dolino. V gostinstvu zapujajo zasebnemu sektorju, saj so dali zasebniku v zakup penzion Šimnovec na Veliki planini, gostišče Zeleni rob in bife v Tihi dolini. Da ima turizem perspektivo, se vidi iz števila gostov. Leta 1983 je bilo v hotelu Malograjski dvor 2720 nočitev tujih gostov, leta 1985 pa že 7324, kar dokazuje, da so storitve kvalitetne.

LOVSKI DVOREC MARŠALA TITA

Atrakcija, ki privlači radovednost turistov, je tudi Titov lovski dvorec v Kamniški Bistrici. Zgradil ga je sloviti slovenski arhitekt Jože Plečnik v začetku 20. stoletja. V njem se je mudil maršal Jugoslavije, kadar je bil na lovu v Sloveniji. Danes upravlja dvorec lovsko društvo Kozorog, pravkar ga urejajo v dogovoru s kamniškimi podjetji, ki nameravajo v njem nameščati svoje tuje poslovne partnerje, ko se bodo mudili na obisku v Kamniku.

TEKSTILNE DOMISLICE »IDEJE« KAMNIK

Kadar si opremljate dom ali obnavljate opremo, je najbolje, da pokličete IDEJO v Kamniku, da bi dobil vaš dom sodoben videz, združen z občutkom domačnosti. V IDEJI izdelujejo razne vrste tekstilnih izdelkov, ki so narejeni iz tistih materialov, ki so primerni za notranjo opremo stanovanj. Oblazinjeno pohištvo, blazine in pregrinjala zahtevajo gostejše in debelejšo blago. Zavesa presenečajo po paleti pisanih barv, različnosti vzorcev in načinu izdelave. Panelne zavesa in vertikalne žaluzije so odsev sodobnih dizajnov, ki jih pozna svet. Največ IDEJINIH izdelkov pokupijo v Zahodni Evropi, zlasti v Skandinaviji. Stanovanje, ki vam ga opremi IDEJA, ima nežen, sodoben, barvno ubran ton kot celota, pa naj bo povezava volne, bombaža, akrila, lanu, kombiniranega s steklom, lesom in tapetami – tako v dnevni sobi, kuhinji, spalnici in otroški sobi. Studio IDEJA vam svetuje, pomaga in pripomore k odličnemu počutju v vašem domu, kamor se boste radi vračali.

Oglasite se na naslov: IDEJA, Kamnik, Ljubljanska 6, telefon: (061) 831-365.

IDEJA

Slovenski smučarji v svetovnem vrhu

Izredna zmagoslavja naših smučarjev

Jugoslovanska reprezentanca v alpskem smučanju je svetovni pokal (najpomembnejši cikel tekmovanj, kadar ni svetovnega prvenstva ali olimpijskih iger) končala tako, kakor ga je začela – z zmagami. Spominjamo se, kako je v športnem svetu odjeknila dvojna slalomka zmagata Petroviča in Križaja v začetku decembra 1985, bilo je to v Sestrieru v Piemontu, še vedno pa je živ spomin na Bromont, v kanadski provinci Quebec, kjer je naša reprezentanca zmagoslavno zaključila nastopanje v jubilejnem 20. svetovnem pokalu (Bojan Križaj zmaga v slalomu, Mateja Svet zmaga v veleslalomu). Zmagovit začetek, zmagovit zaključek – vmes pa obilo velikih uspehov na evropskih in ameriških smučiščih.

Izkupiček jugoslovanskega alpskega smučanja (brez izjeme ga tvorijo slovenski tekmovalci in strokovnjaki) je tokrat presenetil »belo karavano«, tudi prekaljene poznavalce dogodkov v smučini, presenetil je celo naše najbolj vztrajne privrženice. Osem zmag (Petrovič 5, Svet 2, Križaj 1), tri kolajne (Petrovič zlato v slalomu, Križaj srebro v slalomu, Svet bron v veleslalomu) – bera, ki je niso načrtovali ali o njej razmišljali niti največji optimisti! Naši fantje in dekleta so bili v središču

pozornosti v svetovnih središčih smučarskega športa: na začetku v Sestrieru, potem v Madonni di Campiglio, v Kitzbühlu, Wengnu, v Tatrah, na Norveškem in Švedskem, v Heavenly Valleyu, na finalu v Bromontu in seveda v domači Kranjski gori, kjer je lani decembra več deset tisoč ljudi pozdravilo drugo Petrovičevo zmago v svetovnem pokalu in drugo našo zmago na Vitrancu sploh. Bilo je to nepozabno slavje našega smučarskega športa in obenem novo spoznanje, da ima smučanje pri nas doma, posebej v Sloveniji, široko podporo in se za prihodnost ni bati . . . Za vse tiste, ki smo našo izbrano vrsto spremljali malodane vso zimo povsod po svetu, pa je prijetno tudi spoznanje, da so naši smučarji in smučarke resnični ambasadorji dobre volje in prijateljstva in da so od njih v svetu ta trenutek morda popularnejši samo še Avseniki, saj je njihovo vižo, zraslo na domači grudi, moč slišati skorajda na vseh smučarskih prizoriščih ne samo v Evropi, marveč tudi prek oceana.

Morda se komu zdi, da se je naše alpsko smučanje kar čez noč vzpelo v sam svetovni vrh. To še zdaleč ne drži, kajti za našo reprezentanco je več kot desetletje trdega dela, pravzaprav je

bilo treba začeti vse znova. Imeli smo samo smučarsko tradicijo in talente in nič drugega . . . Vse skupaj se je izoblikovalo po svetovnem prvenstvu v St. Mortizu (leta 1974), ko je začela prodirati mlada generacija, ki jo je vodil tedaj največji talent v naših vrstah – Bojan Križaj, ki še edini vztraja v reprezentanci in je še vedno vzor mnogim mladim smučarjem doma in po svetu. Najprej je bilo treba poskrbeti za osnovne pogoje: za redno in strokovno vadbo, zagotoviti kakovostno opremo. Do tedaj je imela reprezentanca sila malo vadbenih dni na snegu, glede opreme in organiziranosti dela pa niti srednje razvitim smučarskim državam ni segala do kolen. Samo nadarjenost je v novodobnih pogojih priprav v vrhunskem športu – premalo. Denar za vadbo, kakovostna oprema, razširitev strokovnega štaba . . . vse to je sledilo, ko je zaživel Jugoslovanski smučarski sklad (YU-SKI POOL). Še danes se v sklad steka vse tisto, kar je najbolj potrebno: denar, oprema . . .

Tisti hip, ko so bili urejeni osnovni pogoji za delo, so se začeli tudi uspehi. Še danes, čeprav je minilo že 11 let, v naših smučarskih vrstah omenjajo prvi mejnik – leto 1975. Tedaj je Bojan Križaj v slalomu postal mladinski evropski prvak. Leto in pol po tem uspehu je prišlo prvo 10. mesto v svetovnem pokalu, leta 1980 prva zmaga – sloviti Wengen! Osnovno breme je vse do letos nosil Bojan Križaj, ki bo ostal legenda slovenskega in jugoslovanskega alpskega smučanja. Utiral je pota v svetovni vrh, za seboj potegnili mnogo mladih, ki so ga skušali posnemati, po uspehih ujeti ali vsaj dohiteti. Vse do letos se to ni nikomur posrečilo. Nepozabna mejnika sta še dva: Schladming (svetovno prvenstvo 1982, Križaj – srebrna kolajna v slalomu, Strel – bronasta kolajna v veleslalomu) in Sarajevo 1984, naše odlično pripravljene olimpijske igre, kjer je zažlebel Jure Franko in Jugoslaviji priboril doslej edino olimpijsko kolajno – srebro v veleslalomu.

To so mejniki v svetovni vrh, na poti, ki se je najbolj strmo vzpela prav v minuli zimi. Ves ta čas pa se je z nezmanjšano zagnanostjo krepilo strokovno delo že od najmlajših, torej od

Slovensko zmagoslavje na finalu svetovnega pokala v Bromontu v Kanadi. Na sliki z leve proti desni: trije drugi – Ingemar Stenmark, Švedska, z Elanovimi smučmi, Frommelt iz Liechtensteina, ter Bojan Križaj in zmagovalec v slalomu Rok Petrovič ob podeljevanju kristalnega globusa.

cicibančkov navzgor. V tem času je smučarski šport v Jugoslaviji, posebej v Sloveniji, dosegel neverjetno stopnjo popularnosti. Ljudje so sami od sebe pripravljene (in še bodo) tudi z lastnimi prispevki podpreti »našo smučarijo«, kadar je v zagatnem položaju. To pa je večkrat, kajti vadba je draga reč. Vse priprave pred začetkom sezone so lahko le v tujini, poleti na ledenikih, jeseni pa tam, kjer je že novi sneg. Žal v naših prelestnih gorah naši smučarji nimajo možnosti za poletno in jesensko vadbo.

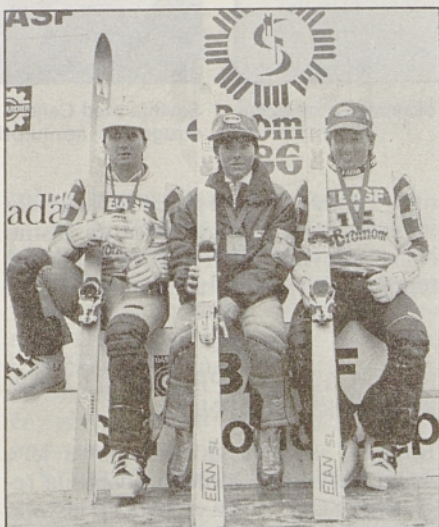
Danes ima jugoslovanski šport odlično reprezentanco v alpskem smučanju. Veteran Bojan Križaj, Boris Strel, ki se poslavlja, Jure Franko, ki se je že poslovil, Jože Kuralt, ki je nesrečno končal svojo življenjsko in tekmovalno pot, Mateja Svet, ki je Jugoslaviji priborila prvi zmagi med svetovno elito v ženskem smučanju, predvsem pa Rok Petrovič – novi as svetovnega alpskega smučanja! Postal je prvi Jugoslovčan, ki je osvojil svetovni pokal za briljantne slalomske zmage v tej zimi. Vse to so imena, ki jih

»Najboljša smučarja na svetu« – Rok Petrovič in Bojan Križaj dvigujeta direktorja jugoslovanskega smučarskega »poola« Toneta Vogrinca.

Proslavljen jugoslovanski smučarski as Bojan Križaj na ramenih navdušenih smučarskih funkcionarjev.

Spominski posnetek iz Bromonta v Kanadi, kraja zmagoslavja jugoslovanskega smučanja: z leve – Rok Petrovič, Mateja Svet, Bojan Križaj.

Vsi posnetki: Joco Žnidaršič

danes pozna ves smučarski svet. Nič manj niso znani tvorca »jugoslovanske smučarske šole«: Tone Vogrinec, brata Gartner in mladi ambiciozni slalomski trener Jože Šparovec, ki mu gre pripisati dobršen del zaslug za izredne uspehe. Ob njih rastejo mladi strokovnjaki, ob Roku in Mateji pa so mladi, ki še niso izrekli zadnje besede (Katra Zajc, Veronika Šarec, Benedik, Čizman, Žan, Robič, Katja Lesjak . . .). Mladost je prednost naše reprezentance (Petrovič 20 let, Svet 17), zato so uspehi za marsikoga po svetu prišli nenadejano zgodaj!

Poudariti pa je treba še enkrat: pot v svetovni vrh je bila dolga in vse prej kot lahka. Uspehe so skrojili: nadarjenost, zagnanost, volja in požrtvovalnost, predvsem pa – marljivo delo!

In če boste kdaj imeli priložnost srečati naše »bele mušketirje« (na vseh prizoriščih po svetu ima jugoslovanska reprezentanca zveste privrženca, ki so naše gore listi), vedite, da so hvaležni za vsak stisk rok in za bodrilno domačo besedo!

UVRSTITVE NAŠIH ALPSKIH SMUČARJEV IN SMUČARK V JUBILEJNEM 20 SVETOVNEM POKALU

1. mesto: 5 – Petrovič
2 – Svet
1 – Križaj
2. mesto: 3 – Križaj
1 – Petrovič
1 – Svet
3. mesto: 2 – Svet
1 – Križaj
1 – Petrovič
1 – Zajc
4. mesto: 2 – Petrovič
1 – Kuralt
1 – Križaj
1 – Svet
5. mesto: 1 – Benedik
1 – Zajc
6. mesto: 1 – Petrovič
1 – Svet
7. mesto: 1 – Benedik
1 – Svet
8. mesto: 2 – Križaj
1 – Čizman

Jugoslovani osvojili Bromont

To je bil najkrajši komentar športnega komentatorja na montrealški televiziji in vsi kanadski Slovenci smo kar žareli od ponosa nad uspehi naših smučarjev.

Ker si je Rok Petrovič že prej zagotovil svetovno prvenstvo v slalomu, je bilo finalno tekmovanje v Bromontu velika preizkušnja za našega veterana Bojana Križaja, ki se je moral uvrstiti na prvo mesto, če si je hotel zagotoviti eno od medalj. Bojan Križaj je preizkušnjo prestal kot pravi veteran z železnimi živci in izkušnjami ter osvojil prvo mesto. Tako sta Jugoslovana – Slovenca Rok Petrovič in Bojan Križaj osvojila prvo in drugo mesto v slalomu na svetu, kar je edinstven uspeh naših smučarjev nasploh.

Da pa je bila mera zmagoslavja polna, je dodala svoj uspeh še mlada Mateja Svet, ki je zasedla prvo mesto med dekleti v veleslalomu in se tako uvrstila na tretje mesto na svetu med dekleti v veleslalomu.

Ti res edinstveni uspehi naših smučarjev v svetovnem pokalu so navdušili tudi vse Slovence in Jugoslovane v Montrealu. Ponosni smo na to in upamo, da bodo poželi take uspehe tudi v prihodnji smučarski sezoni.

Vladimir Urbanc, Montreal, Kanada

Na splavih po Savinji in Savi

Vse do zadnje vojne je bila lesna trgovina na Slovenskem neločljivo povezana s splavarstvom, to je s plavljenjem lesa po Savinji, Savi, Dravi in Donavi. Lesna trgovina in splavarstvo pa sta z okupacijo povsem usahnili.

Poslej se na Savinji in Savi občasno pojavljajo splavi ob Flosarskem balu na Ljubnem, zadnji čas pa še to ne, vse manj pa je tudi še živih prič o splavarstvu v teh krajih. Še največ splavarjev živi na Ljubnem v Zadretju in v nekaterih krajih ob Dravi. Nekateri smo obiskali in njihove spomine strnili v reportažnem zapisu.

SPLAVARSTVO V MINULIH STOLETJIH

Za lesne trgovce in gozdne posestnike je bilo spravilo lesa po vodnih poteh najcenejše, zato so rabili splavarje. V krajih ob Dreti, Savinji in Dravi pa je bilo dovolj kočarjev in bajtarjev, ki so

V 16. stoletju se omenja mitnica v Mozirju, pri kateri se od vsakega splava vzame v vrednosti dveh dreves in »ribje kosilo«. Kmetje so v mozirskem gradu že v letu 1524 plačevali desetino od splavov na ozemlju gornjegrajske gosposke, ki je obsegalo Zadretje in kraje v zgornji Savinjski dolini.

Zanimiv je podatek, da je ob koncu 16. stoletja že vsaka deseta ljubenska domačija imela žago. Valvazorjevo sporočilo iz 17. stoletja omenja Savinjske splavarje in splave na Savi. V 18. stoletju je iz zapisov že moč razbrati nekatere podrobnosti o takratnem splavarjenju. Tako je bil leta 1715 v gornjegrajski župniji potrjen priimek Flosar. Iz tega obdobja zasledimo še, da so splavi prihajali do Celja, ki ga omenjajo kot končno postajo.

Proti sredini 18. stoletja so viri o savinjskih splavarjih že bolj pogosti, kakor so podaljševali voznje. Zgornjesavinjski splavarji so poslej vozili les še naprej po Savi na Hrvaško in v Slavo-

Seveda so tudi to robo prodajali s precejšnjim dobičkom.

Iz zapisa iz leta 1807 razberemo, da voznje s splavi po Dreti in Savinji dajejo lastnikom žag in splavov velik zaslužek, hkrati pa tudi kočarjem in malim posestnikom. V 19. stoletju so se vodne poti splavarjev podaljšale po Donavi in še naprej, vse do Črnega morja.

SPOMINI SPLAVARJA SEDMAKA

Danes štiriinšestdesetletni Franc Sedmak iz Ljubnega je dolga leta splavaril po Savinji, Savi in Donavi, vse do Beograda. S teh svojih vodnih poti nam je povedal marsikaj zanimivega.

Prvič se je podal na splav, ko mu je bilo 15 let. Čeprav je takrat lesna trgovina že močno cvetela, ni bilo lahko priti na splav. Med splavarje si prišel le, če se je za takšnega zelenca zavzel starejši splavar, ki je nekaj veljal. Sedmak se še spomni, da je delodajalec

Splavi so pripluli pred Celje. Tu so se splavarji okrepčali z golažem in vinom.

Savinja med Celjem in Rimskimi Toplicami je bila zaradi narasle struge že v aprilu primerna za plovbo s splavi.

predstavljali ceneno delovno silo. Tako se je rodilo splavarstvo.

Kraji v Zadretju in v zgornji Savinjski dolini so že od nekdaj predstavljali upravno in gospodarsko celoto. In ker je bilo tod veliko gozdov, sta se lesna trgovina in splavarstvo v teh krajih že zgodaj razvila.

Kot najstarejši vir o nastanku savinjskega splavarstva je na voljo listina, izdana v Gradcu leta 1478, v kateri cesar Friderik III. naroča svojemu glavarju v zgornjem Celju, naj dovoli splavariti les po Savinji in to samo v času, ki je v navadi, ne pa sicer, ko »trpijo škodo travniki in druga zemljišča«.

nijo. Lesna trgovina je vse bolj cvetela in nekateri trgovci so odpirali lastne lesne trgovine na Hrvaškem in si pri tem kovali velik dobiček.

NA SPLAVIH SO PREVAŽALI TUDI KERAMIKO IN APNO

Razmah savinjskega splavarstva je v drugi tretjini 18. stoletja pospešila regulacija Save. Lesni trgovci ali lastniki splavov po Savinji in Savi niso več prevažali zgolj lesa, marveč tudi keramiko in apno. V zgornji Savinjski dolini je bilo takrat veliko apnenic, v Zadretju pa je bilo razvito lončarstvo.

splavarjem plačeval povezovanje 15 m³ desk v splav 30 dinarjev, za voznjo do Celja pa so prejeli še po 100 dinarjev. V Celju je dobil vsak splavar golaž in pol litra vina, da se je okrepčal. Izkušenejši splavarji so se potlej na splavu spustili po Savinji navzdol proti Zidanemu mostu in Radečam in naprej navzdol po Savi. Zaslužek krmaniža za plovbo do Beograda je znašal 1000 dinarjev, ostali splavarji pa so prejeli po 750 dinarjev ter hrano in pijačo. Če je šlo vse po sreči, so splavi prispeli v Beograd v 14 dneh. Že od Radeč naprej so splavarji navezali po več splavov skupaj.

DO PASU V LEDENI VODI

Vožnja s splavi po Savinji vse do Zidanega mosta ni bila lahka, saj je bil tok Savinje poln čeri in drugih pasti. Dogajalo se je, da je splav nasedel na podvodno čer in tedaj ni kazalo drugače, kot se pognati v ledeno mrzlo vodo. Prvi splavi so se namreč spustili po Savinji že v aprilu, zadnji pa v novembru. Če so splavarji imeli posebno smolo in je splav na čerih raztrgalo, tedaj ga je bilo treba znovič povezati, kar je bilo težaško pa tudi za zdravje nevarno delo. Po takem delu so bili splavarji mokri znotraj in zunaj. Brez pijače takšnega dela ni bilo mogoče opravljati.

Splavarje je v Zidanem mostu nemalokrat pričakal roj objestnežev s kamenjem, med Zidanim mostom in Radečami, kjer je železnica speljana tik ob Savi, pa so jih zbadali železničarji, katerim ni bilo po volji, da so jim splavarji oteli tovor. Na splavarje so kričali:

Humplaj, humplaj, star cepin,
bolj boš humplal, prej boš hin . . .

Splavarji jim seveda niso ostali dolžni za to zbadljivko.

Splavarji rešujejo nasledni splav.

NOČ IMA SVOJO MOČ

Plovba pa tudi po Savi in Donavi ni bila varna; o tem so se splavarji neštokrat prepričali. Še vedno so v rečnem koritu na splave prežale razne čeri in druge ovire, treba se je bilo izogibati mostov, zgodilo se je tudi, da je splav zadel ob mlin (vodenico) in tedaj je bilo joj. Splavarji so morali zlasti ponoči napenjati oči in ušesa, da so se spretno izognili vsem tem nevarnostim, ki so prežale na vodi. Izogibati se je bilo treba tudi čolnom (ladjam), ki so prevažali tovore po Savi in Donavi.

Po postanku in okrepčilu v Radečah je bila za splavarje naslednja postaja v

Krškem. Tu je bilo treba plačati vodno mitnino. Naprej je šlo vse do Zagreba. Na Rugvici, 30 km vzhodno od Zagreba, je bila reka že tako široka, da so splavarji strnili po 15 do 25 splavov v enega samega. Tak splav je imel štiri vesla, imenoval pa se je koliba, najbrž po kolibi, ki so jo splavarji postavili na splavu. V kolibi so hranili živila, lahko pa so v njej tudi prenočevali.

Na Hrvaškem so po stari šegi splavarja, ki je bil prvič na vožnji, krstili tako, da so ga polili z vinom, Slavonci pa so ga »pretepli« z vinskimi rozgami, da je pomnil prvo vožnjo na splavu po Slavoniji.

Naslednji redni postanki so bili v Sisku, Gradiški, Brodu in Mitrovici.

V 19. stoletju so bile vožnje savinjskih splavarjev najdaljše. Po letu 1854 so se na splavih podali do vzhodnoromunškega mesta Calafat pa tudi vse do Črnega morja. Takšna vožnja je trajala ponavadi poldrugi mesec.

Od Rugvice navzdol so nadaljevali pot na »mitrovičkih splavih«. Ker so povezali veliko splavov skupaj, je bil »mitrovički« splav dolg tudi po 70 metrov, širok pa 13 metrov. Kolibo na tem splavu je napravil glavni krmaniž, ki je naprej tudi odgovarjal za varno vožnjo, ne glede na to, če je bil na

treba, pa so na splavu še vedno zažigali slamo.

DRUŽINE SPLAVARJEV NISO ŽIVELE V IZOBILJU

Družine splavarjev doma niso živele v izobilju. Marija in Franc Sedmak na Ljubnem pravita, da je bila pozimi na mizi največkrat domača košta, to je repa, krompir in zelje pa bolj poredko – meso.

Sicer pa so splavarji največkrat vozili po hostah sekali in po drčah spravljali les do žag. Bili so časi, ko je na širšem območju Ljubnega pelo po 60 žag in te so pripravile lesa za 1500 splavov iz desk in 300 splavov iz letev. Kočarji in bajtarji so se že pozimi največkrat zadolžili in potlej na vožnjah ta dolg odplačevali, medtem ko so lesni trgovci ob obilnem zaslužku bogatejši. Vendar pa je to že drugi del zgodbe.

Dolgoletni splavar Franc Sedmak z ženo Marijo nam je povedal veliko zanimivega.

splavu lastnik. Tu je bila tudi postaja, ko se je določeno število splavarjev vrnilo domov, izbrani pa so nadaljevali pot naprej. Še pred prvo svetovno vojno so se splavarji podali peš domov. Delodajalec jim je kot predujem izplačal nekaj denarja, s katerim so na Hrvaškem kupili spominke za domače, glavno plačilo pa je bilo šele po opravljenih vožnjah doma.

V Sisku je bilo treba splav prijaviti obalni kapetaniji. Po plačani taksi, ki je znašala nekaj stotakov, so splav oštevilčili, krmaniž pa je poleg plovnega dovoljenja prejel točne napotke za plovbo. Od tod naprej so imeli splavarji že električne svetilke, če je bilo

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Lonec lončarja hvali.

Mnogo rok mnogo stori,
mnogo trebušov mnogo pojé.

Najboljša služba je pasja mati, najslabša pa še imena nimá.

Lepote slovenskih vasi

Selca

Zidano rdeče znamenje s freskami iz 16. stoletja pri Crngrobu velja za eno najbolj znanih in najbolj slovitih na Slovenskem. Koliko je vseh znamenj v Sloveniji, bo treba še ugotoviti, zagotovo pa jih je veliko. Dva od teh si popotnik lahko ogleda v Selcah. Prvo stoji tako rekoč ob polju, ob cesti pred vasjo. Slopasto znamenje s škrilasto streho so prenovili pred nekaj leti in je vsekakor lepo videti.

Drugo, »debelo znamenje«, mu pravijo, je ob poti iz Selc v Lajše. To je že v hudo kritičnem stanju, povsem skrito in zaraslo nekaj korakov stran od ceste. Debelo znamenje slopastega tipa naj bi bilo iz 17. ali 18. stoletja. Sodeč po tem, v kakšnem stanju je, bi mu nevednež zlahka pripisal še častitljivejšo starost.

Selca so oddaljena od Škofje Loke 12 kilometrov. Iz Selc do Železnikov je nekaj več kot 4 kilometre. Cesta vodi skozi središče vasi. Na terasi nad cesto je baročna cerkev sv. Petra. Domala četrtno naselja so zgradili po vojni, v vasi pa je nekaj še sila starih hiš.

V Selcah je bila svoj čas znana podobarska delavnica Ivana Grošlja in izdelovalnica slik na steklo Podnartove Micke. Slovele so tudi klekljarice, a je klekljanje v Selcah že skoraj izumrlo. Ena redkih, ki se še ukvarja s tem, je Francka Rostohar.

Središče Selc

»Ko mi je bilo osem let, me je naučila klekljat neka znanka, oče pa mi je izrezljal punkeljček. Ko sem bila nekoliko večja, sem odšla s trebuhom za kruhom. Triindvajset let sem bila zdoma. Tedaj nisem klekljala, ni bilo časa. Pri 58 letih sem se vrnila v Selca,

pri 60 sem spet začela klekljati. Začela sem zato, ker nisem mogla plesti. Pri pletenju so me bolele roke, pri klekljanju pa ne. Pri klekljanju me le oči skele. Zato potrebujem še 'ene oči', se je nasmejala in odšla po očala. Nekaj časa je klekljala tudi za podjetje

Lepo obnovljeno obcestno znamenje nekaj korakov pred vasjo Selca.

Klekljarica Francka Rostohar

Dom v Ljubljani. Zdaj kleklja le zase in svoje sorodnike. Ko je začela klekljati pred hišo, v kateri stanuje, so ji prsti kar plesali in izpod njenih rok je

nastajal nov klekljan prtič. Kar lepo število jih je že naredila in nekaj tudi pokazala. Ko jih človek gleda, ne ve, kateri je lepši.

nem slogu. Leta 1791 je postal lastnik tega gradu Jožef Anton Heymann, protomedik in sanitarni svetnik. Po njem se grad imenuje »Ajmanov grad«.

Med drugo svetovno vojno so grad zajeli ognjeni zublji. Zdaj v njem domujejo uršulinke. Trenutko jih je devetnajst. V grad so se preselile iz Škofje Loke, to so uršulinke zapustile pred približno dvajsetimi leti. Zraven Ajmanovega gradu je še kašča in kapela z Jelovškovim slikanim oltarjem. V vasi ob cesti pa je cerkev Sv. Duha z zvonikom iz 1777. leta. Tipična zanjo je čebulasta streha in velika Gosarjeva oljna slika na zunanji steni, vidna od daleč.

Nekoliko težje je bilo najti drugo spomeniško zanimivost Sv. Duha – starinsko Ulčarjevo hišo. Ne samo zato, ker je v vasi precej Ulčarjev, ampak tudi zato, ker se je vas že precej razpotegnila in razširila na vse strani. Za povrhu je hiša še »založena« tako, da s cestne strani ni videti njene »starinske« podobe.

»Hišo sem zavaroval z opeko,« je dejal Janez Bogataj in razložil čemu. Hiša je na oni strani lesena, v bližini pa je avtobusna postaja. Če bi kdo vrgel ogorek, bi se kaj lahko vnela. Tako hiša navzven ne kaže svoje imenitnosti, le od strani je še videti njen lesen del. V notranjosti pa skriva izredno lep lesen strop iz leta 1780.

Ajmanov grad v vasi Sv. Duh (foto: Marjan Ciglič).

Sv. Duh

Pomena in nastanka nekaterih imen mesta in vasi raziskovalci ne morejo in ne morejo razvozlati. Pri drugih jim gre delo lažje od rok. Kar precej slovenskih vasi je dobilo ime po svetnikih. V Sloveniji so recimo vasi: Sv. Ana v Slovenskih goricah, Sv. Barbara, nedaleč od Škofje Loke, Sv. Daniel, Sv. Boštjan, Sv. Ema, Sv. Florijan pri Šoštanju, Sv. Gregor, Sv. Jakob ob Savi, Sv. Jungt, Sv. Jurij, Sv. Vid, Sv. Primož na Pohorju. Imamo tudi vas

Sv. trije kralji v Slovenskih goricah in kar dve vasi Sv. Duh. Ena je v občini Dravograd, druga v občini Škofja Loka. In tudi v to sva s fotoreporterjem Marjanom Cigličem zavila na najini poti od vasi do vasi. Kajti tudi ta vas ima svoje lepote.

Na severni strani vasi – to so pod loškim gospostvom imenovali Oberaern in je spadala v bavarsko župnijo – sva kaj hitro našla Ajmanov grad. Tega je dal postaviti loški glavar Matija Lampfritzham malo pred letom 1689. Grad je grajen v nemškem renesanč-

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Hodi okoli dela kot
mačka okoli vrele kaše.

Kakršnen je mojster, tako
je delo.

Kdor dela, dela tudi
napake.

Kdor dela, tri dni dlje
živi.

Kdor hoče imeti
zvestega služabnika, naj
bo sam svoj služabnik.

Kdor je len ob setvi,
malo žanje.

Kdor ne dela, mora
krasti ali krave pasti.

Starinska (z opeko obložena) Ulčarjeva hiša, v ozadju cerkev Sv. Duha.

po sloveniji

V krajevni skupnosti **ADLEŠIČI** so lani zgradili vodovod Adlešiči–Gorenjci, položili asfalt na cesti proti Pribincem, popravili šolo in nekdanji združni dom. Letos si prizadevajo, da bi obnovili električno napeljavo v nekatere vasi in zgradili telefonsko omrežje od Adlešičev proti Pribincem in Dragošem. Razširili bodo pokopališče, napeljali vodovod od Adlešičev do Purge, popravili krajevne poti in položili prvo plast asfalta na cesti proti Velikim Selom.

V Splošnem gradbenem podjetju **PRIMORJE** so uspešno izdelali novi proizvod, centrifugalne armiranobetonske drogove, dolge 9 in 12 metrov. Prvi izdelki so namenjeni potrebam elektrogospodarstva. Primorje, ki ima sedež v **AJDOVŠČINI**, praznuje letos svojo 40-letnico. V tem času so zgradili 4583 stanovanj, 282 km cest, 47 km hitrih in avtocest, 30 šol, 64 knetijskih zgradb in 525.000 m³ armiranobetonskih montažnih hal. Pri odpiranju rudnikov so odkopali 13,5 milijona m³ materiala. Skupaj z drugimi podjetji iz Slovenije so gradili zahtevne objekte v Iraku, letos delajo v Jordaniji, Libiji in Alžiriji.

V rastlinjakih Agrarie v **ČATEŽU** imajo pod steklom na 50.000 kvadratnih metrih 85.000 cvetočih lončnic, predvsem ciklam. Sezona se začne novembra in traja do marca, ko posadijo druge cvetice. S ciklamami oskrbujejo vso Jugoslavijo. Letno vzgojijo 1.700.000 vrtnic na 1,8 ha površine, 170.000 nageljnov pa zraste na 1,2 ha. Za nageljne in gerbere imajo kooperante v Makedoniji. Agraria je trenutno največja pridelovalka orhidej v državi.

Komisija črnomaljske občinske skupščine, ki je na območju občine **ČRNOMELJ** ugotavljala škodo lanske zimske in spomladanske pozebe, je ugotovila, da je na 400 hektarih vinogradov v družbenem, družbeno organiziranem in neorganiziranem sektorju poškodovanih od 75 do 90 odstotkov trt. Po oceni bi morala dobiti družbeni in družbeno organizirani sektor za odškodnino 21,5 milijona dinarjev. Pogoj za povrnitev škode je pogodba, na osnovi katere se vinogradnik ob podpisu z zadrugo zaveže, da bo najmanj 10 let dajal zadrugi 70 odstotkov pridelka na pogodbenih površinah.

V **GRAJENI** pri Ptujju je prosvetno društvo Grajena predstavilo občinstvu ljudsko igro **DESETI BRAT** pisatelja Josipa Jurčiča, ki jo je za oder priredil predsednik Društva slovenskih pisate-

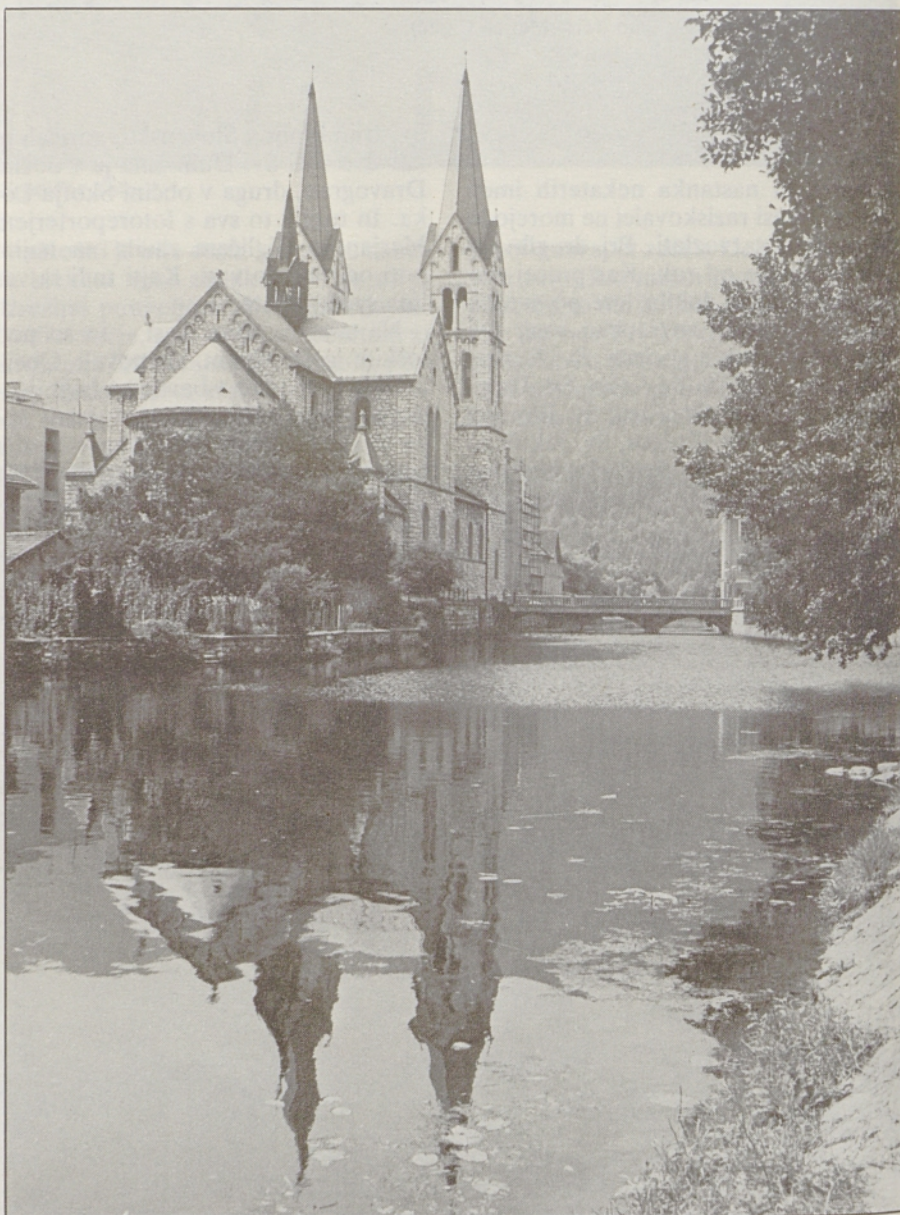
ljev in dramatik Tone Partljič, režirala pa Marija Vaupotič. Igra je primerna za amaterske igralce slovenskih gledaliških skupin v društvih po svetu.

V **IDRIJI**, ki slavi letos 500-letnico in 110-letnico idrijske čipkarske šole, bo v septembru čipkarski festival. V okviru tega festivala bodo priredili klekljarsko tekmovanje, kjer bodo obiskovalci lahko kupili originalne izdelke. V delovni organizaciji Čipka v Idriji, ki odkupuje čipke, trdijo, da se ukvarja s klekljanjem v Sloveniji okoli 2000 žensk, od teh 900 v idrijskem okolišju. Čipka slavi letos svojo 40-letnico.

Slovenija in Avstrija bosta leta 1990 povezani s predorom skozi **KARAVANKE**. Letos januarja so začeli delavci Slovenijaceste Tehnika in firma Polensky-Zöllner vrtati na jugoslovan-

ski strani. Današnja predračunska vrednost gradnje znaša 22,2 milijarde dinarjev. Predor bo dolg 7,9 km, od tega ga bo 3,5 km na jugoslovanski strani. Vhod bo pri Hrušici, na 655 m nadmorske višine, cestišče bo široko 7,5 m, z dvema 85 cm širokima pločnikoma.

Kočevska, ki je znana po vrsti živali, ki imajo krzno, od medveda, risa, lisice, do jelenov, srn, zelo pogreša krznarje. V mestu **KOČEVJU** ni niti ene-ga podjetnega domačina ali celo povratnika iz tujine, ki bi se lotil krznarske obrti in izdeloval bunde, plašče, ovratnike in še kaj za krajane. Tako se vozijo h krznarjem v Ljubljano ali drugam, čeprav imajo surovine pri roki, kar lahko potrdijo številni lovci, ki pripeljejo po trofeje tudi diplomatske delegacije.

Cerkev v Kočevju slikovito odseva v poletnih vodah lenobne reke Rinže. Foto: Milan Markelj

Podjetje Slovenijales je ukinilo svojo temeljno organizacijo Stil v *KOPRU* in jo prodalo na licitaciji z gradbenimi objekti, stroji in počitniškim domom vred, za 405 milijonov dinarjev. Stil je kupil koprski Tomos. V odkupljeni hali bo Tomos sprva montiral motorne žage in štiriraktne motorje, nato pa bo ves prostor namenjen proizvodnji motornih žag. V Tomosu bodo zaposlili tudi 55 Stilovih delavcev, le mizarje bo zaposlila družbenopolitična skupnost.

Pred vojno je bil v *LIVOLDU* pri Kočevju vrtec, zdaj ga ni, čeprav je potreba po njem velika. Ker zaradi vse višjih cen starši zadržujejo otroke raje doma ali jih čuvajo starejši družinski člani, so predlagali, da bi uvedli družinsko varstvo večih otrok pri eni varuški.

Univerza Edvarda Kardelja v *LJUBLJANI* ima pogodbene povezave z 22 univerzami v 13 državah: Italijo, Avstrijo, Madžarsko, Romunijo, V. Britanijo, Poljsko, Finsko, Sovjetsko zvezo, Zvezno republiko Nemčijo, Nemško demokratično republiko, Čehoslovaško, Kitajsko in Združenimi državami Amerike. Lani je na tej osnovi opravilo strokovne obiske 79 učiteljev in sodelavcev.

Vinska klet v *METLIKI* je poslovala lani brez izgube. Kar 41 milijonov so izplačali vinogradnikom za grozdje, pridelano leta 1984. Sušno 1985. leto nameravajo »zakrpati« s trgovsko dejavnostjo, saj so utrpeli 10 milijonov dinarjev izgube. Vinska klet je prodajala marca vino sorte rosé, belokranjca v maju, metliško črnino pa pozneje. Pokušina vin je bila na praznovanju »vigredi« v maju.

Dosedanja gradnja nove telovadnice v *METLIKI* je veljala 120 milijonov dinarjev, 10 so jih dali za opremo. Metliška občina je posodila komiteju za smučarske polete v Planici 30 milijonov dinarjev, ki jih mora vrniti, ter 30, ki mu jih ni treba vrniti. Zdaj pa prosijo za sredstva republiško telesnokulturno skupnost, in čakajo, da jim pomaga pri dodatnem nakupu opreme.

Po požaru, ki je izbruhnil v tovarni Zmaga v *MOKRONOGU* in prizadejal za 500 milijonov dinarjev škode, se po besedah vodje obrata Milana Boštarnarja pripravljajo na gradnjo novih prostorov že v letošnjem letu. Na voljo je 440 milijonov, ki jih je izplačala zavarovalnica za škodo. Ker pa v sedanjih razmerah zaradi utesnjenosti in stanja po požaru ne morejo več normalno delati, bodo ustrezna dovoljenja zbrali v času gradnje, projektno dokumentacijo in lokacijsko dovolje-

nje pa že imajo, saj so nameravali graditi že pred dvema letoma.

Ivan Kramberger, izseljenec – povratnik, ki je poklonil slovenskim bolnišnicam nekaj aparaturo – umetnih ledvic, je odprl prenovljeno gostišče v *NEGOVI* pri Gornji Radgoni. Poleg pokušine domačih specialitet in izvrstnih vin si ogledate tudi največjo zbirko umetnih ledvic na svetu, ki jo razstavlja.

Od 17. do 23. marca je bil v *NOVEM MESTU* jubilejni, 10. teden slovenskega filma. V teh desetih letih so si obiskovalci novomeških tednov slovenskega filma ogledali 55 slovenskih celovečernih filmov, 24 kratkih in 5 animiranih. Predstavili so se jim tudi številni režiserji, igralci, snemalci in filmski delavci kot so: Štiglic, Pogačnik, Polh, Marinček, Jakac, Klopčič in igralci Kačičeva, Drolčeva, Sotlar in drugi.

Ribiško društvo Soča si prizadeva, da bi reko Sočo ohranili bistro od tovarne salonita v Anhovem dalje, kjer manjkajo čistilne naprave. Ribiči v *NOVI GORICI* so vzgojili do konca marca 110 tisoč mladice soške postrvi, velike 3 do 5 cm in 100 tisoč križank med potočno in soško postrvjo. Zarod je bil vreden več kot 6 milijonov dinarjev. V 80 ha veliko akumulacijsko jezero na Vogrščku v Vipavski dolini so spomladi ribiči vložili zarod šarenke, krapa, linja, ščuke, smuča, soma, belega amurja, klena in zelenike.

Podjetje Riko iz *RIBNICE* izdeluje okoli 300 različnih tipov izdelkov, plastične pluge, rotacijske ščetke, rezkalce snega, kamionske posipovalce. Do leta 1990 nameravajo opremiti veliko letališč Vzhodne Evrope s svojimi izdelki v vrednosti 50 milijonov dolarjev. Lani so izvozili za 7,213 milijarde dinarjev izdelkov, od tega na konvertibilna tržišča za 661 milijonov dinarjev. Pogodbe so sklenili s kupci v ZR Nemčiji, Franciji in Alžiriji, kar bo povečalo izvoz za trikrat.

V *SLOVENIJI* bo od dosedanjih 317 podjetij, ki imajo zunanjetrgovinsko registracijo, ostalo samo 46 podjetij s tem statusom. Teh 271 podjetij, ki so izgubila pravico neposrednega poslovanja s svetom z zunanjetrgovinsko registracijo, se bori, da bi si zagotovila delo za svoje delavce. Hkrati pa vsi izvozniki pričakujejo od zveznega izvršnega sveta, da spremeni pre nagljeni zakon o izvozu, ker grozi nevarnost upadanja izvoza. Ohraniti pa bi ga morali vsaj na dosedanji ravni.

Slovenske železarne so odkupile ladjo Piran, last splošne plovbe *PIRAN*, in jo razrezale za staro železo, zanjo so plačale 155 milijonov dinarjev. Piran

je bila njihova prva nova ladja, ki so jo leta 1959 kupili v japonski ladjedelnici Hakodate.

Prvega aprila, pred 60-imi leti, je iz *PORTOROŽA* poletelo prvo letalo na redni letalski progi Portorož–Torino. Letalo so zgradili v tržaški ladjedelnici. Bilo je iz lesa in platna ter kovine, vgrajeno je imelo motor tipa Loraine–Dietrich. Do Torina so potovali tri ure in deset minut, karta pa je stala 350 lir.

Od 24. do 27. marca je bilo na *PTUJU* deveto srečanje gledaliških skupin občine Ptuj. Ptujčani so uprizorili Jovanovičevo igro Življenje podeželskih playbojev, Prosvetno društvo *ŽETALE* Brešanovo Slavnostno večerjo v pogrebem podjetju, Prosvetno društvo *DESTERNIK* Švajgerjevo Domačijo, Prosv. dr. Stane Petrovič s *HAJDINE* Hansa Schuberta Zaveso za vse življenje, Prosv. dr. *VITOMARCI* Partljičevo igro Moj ata, socialistični kulak, prosv. dr. *LOVRENC NA DRAVSKEM POLJU* je uprizorilo Greidamusovega Hodl de Bodl, prosv. dr. *GRAJENA* Desetega brata v prireditvi Jurčiča in Partljiča.

Delovna organizacija Riko iz *RIBNICE* načrtuje letos trikrat večji fizični obseg proizvodnje kot lani. Število delavcev pa bodo povečali od sedanjih 50 na 80. Od lanske milijarde 250 milijonov dinarjev vredne proizvodnje so iz temeljne organizacije Ricomag izvozili za milijardo dinarjev, od tega za 310 milijonov na konvertibilno območje. Letošnji izvoz na zahod bo znašal okoli 3,5 milijona dolarjev, izvažali pa bodo v Francijo, Belgijo, Alžir, Tunis, ZDA, ZRN, Avstrijo, Irak in Iran. Izvoz s Sovjetsko zvezo bodo od lanskih 13 milijonov klirinških dolarjev povečali na 56 milijonov ali za 4,3 krat.

ROGAŠKO SLATINO je lani obiskalo 40.144 gostov, ki so imeli skupaj 377.897 nočitev, 87.006 zdravniških pregledov in 302.770 fizioterapevtskih postopkov. Polnilnica zdravilne vode je napolnila 19.632.976 steklenic Donata, 15.367.206 steklenic Templana in 4.053.206 steklenic Trimvita. Prodali so tudi 4.450 ton plina CO₂.

Bolnišnica za pljučne bolezni in tuberkulozo v *SEŽANI* bo do konca leta ukinila interni oddelek in okreplila dejavnost specialističnih ambulant. Statistika namreč dokazuje, da zbolijo letno za boleznimi dihal na južnem Primorskem od tisoč prebivalcev 641,2 prebivalca, medtem ko v Sloveniji od tisoč prebivalcev 559,2 prebivalca. Imajo sodobno opremo, po kvaliteti storitev pa ne zaostajajo daleč za Golnikom na Gorenjskem.

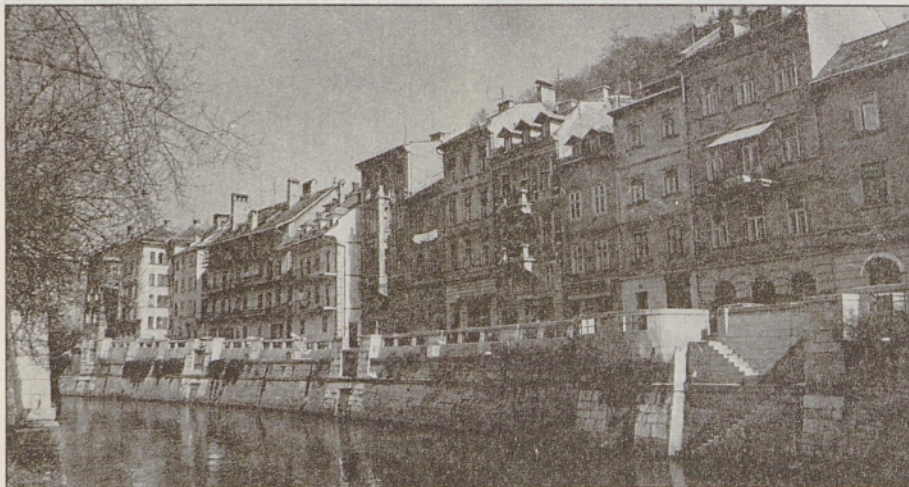
Poslovna skupnost »YU BOUTIQUE«

Da bi izboljšali kvaliteto ponudbo turističnega gospodarstva, so delavci na tem področju leta 1984 ustanovili Poslovno skupnost YU – BOUTIQUE, ki združuje proizvodne, trgovske in turistične delovne organizacije. Osnovna dejavnost te skupnosti je proizvodnja in prodaja kvalitetnih jugoslovanskih proizvodov domačim in tujim turistom. Združuje 30 trgovskih in proizvodnih delovnih organizacij iz vse Jugoslavije in ima odprtih v Sloveniji več prodajal. Te so v: Hotelu Radin v Radencih in v Sežani, v kratkem pa bodo odprte še v Piranu, Celju in Rogaški Slatini.

Informacije: Poslovna skupnost YU BOUTIQUE, 63000 Celje, Ul. XIV. divizije. Telefon: (063)–28-611, telex: 33-663.

Prospekt okolice Ljubljane

V eni izmed petih ljubljanskih občin, Ljubljana Vič-Rudnik, so izdali barvni prospekt, ki zajema slike in podatke o velikem delu okolice mesta Ljubljane, ki ga je vredno spoznati ob obisku domovine. Ta najlepša območja zajemajo hribovje Polhograjske Dolomite, območje Velikih Lašč in Turjaka, Ižansko območje s sloviti Ljubljanskim barjem z Ljubljanico, izletniški kraj Rakitno z jezerom, Zanimive so skice poti, namenjene manj zahtevnim popotnikom, ki imajo za izhodišče Polhov Gradec, Ig in Velike Lašče, poti pa vodijo po vaseh in gričih ter zaselkih. Ena najlepših poti je do izvira Iške, 20 km iz Ljubljane ali obisk na gradu Turjaku, zgrajenem leta 1220, nato je vredno obiskati Raščico, rojstni kraj Primoža Trubarja. Prospektu je dodana priloga s seznamom dobrih gostiln, naslovi in telefoni. Izšel je v nakladi 8000 izvodov in je brezplačen. Dobite ga v turističnih poslovalnicah v Ljubljani.

Reka Ljubljanica v starem delu Ljubljane in z gradom nad mestom vzbuja zanimanje mnogih obiskovalcev.

Zmerne cene v Rogaški Slatini za tuje goste

Tuji gostje so lani zasedli več kot polovico najboljših hotelov v Rogaški Slatini. V hotelu Donat (A kategorije) jih je bilo 70, v hotelu Sava pa 60 odstotkov. Največ jih je iz Avstrije, Italije, Nemčije, tudi Skandinavci so vse češči, ne zaostajajo še Američani, Švicarji, Avstralci, Kanadčani in drugi. Kaj jih privlači? Cena 26 US \$ za polni penzion je za poprečnega Američana – nizka, saj za to vsoto ne more prebivati niti v motelu nekje v Kaliforniji. Američani prihajajo največ preko agencije Kollander

CENE POLNIH PENZIONOV ZA ENO OSEBO V US \$

	30. 11.–31. 12.	19. 10.–30. 11.	4. 5.–19. 10.
<i>Hotel DONAT, A kat</i>			
– v dvoposteljni sobi-park	26	28	32
– v dvoposteljni sobi-gozd	21	23	29
<i>Hotel SAVA, A kat</i>			
– v dvoposteljni sobi z bal.	20	22	27
– v dvoposteljni sobi brez bal.	19	21	26
<i>Anex PARK in Zagreb</i>			
– v dvoposteljni sobi	17	19	23
<i>Hoteli B kat.</i>			
– v dvoposteljni sobi	16	18	20
Dodatek za enoposteljno sobo v vseh hotelih	3	3	3
Turistična taksa	0,5	0,5	0,5

22. kongres svetovnih kuharskih zvez v Ljubljani

Od 16. do 21. junija letos bo potekal v Ljubljani 22. kongres svetovnih kuharskih zvez, ki ga prireja sekcija kuharjev Jugoslavije. Kongres prirejajo vsako drugo leto. Letos bo sodelovalo okoli 600 delegatov in gostov z vseh petih kontinentov. Med njimi bodo najpomembnejši predstavniki turizma, hotelirji, agencije in vsi, ki so povezani s temi dejavnostmi. Sodelovali bodo tudi predstavniki živilske industrije, trgovine s hrano in opremo za hotelsko stroko.

ter preko Tour – Operatorja Sante International v New Yorku. Privlačni so izleti v okolico, za letos jih imajo v načrtu okoli 15. Tudi v dveh trimskih dvoranah in zaprtim bazenu hotela Donat se radi zadržujejo gostje. Poleti hodijo na kopanje v letno kopalnišče Rogaške, v Atomske toplice v Podčetrtek, kjer so trije odprti in zaprti bazen in kamp. Tradicionalni poletni koncerti, slikarska kolonija in mnoge prijetne gostilne v okolici so privlačne za vse. Le tri kilometre daleč je na reki Sotli jezero Vornarje, kjer je mogoč ribolov, kopanje in vožnje s čolni ter 'surfing'. Mnogi se podvržejo posebnemu BEAUTY PROGRAMU ali shujševalni kuri in organizirani rekreaciji.

Delovni program kongresa se bo odvijal v kongresnem in kulturnem centru, Domu Ivana Cankarja. Po kongresu bodo udeleženci obiskali na študijskem potovanju razne kraje po Jugoslaviji, kot so Portorož, Poreč, Opatija, Plitvice, Zagreb, Sarajevo, Dubrovnik, Sveti Štefan, Beograd in Djerdap. Prijave in informacije daje: Kompas Jugoslavija, Kongresni oddelek – 61000 Ljubljana, Pražakova 4. Telefon: (061) – 319-445, telex: 31-209.

Nov prospekt portoroških term

Turistična organizacija Portorož, temeljna organizacija združenega dela Hoteli Palace Terme – Talasoterapija, je izdala nov prospekt zdravilišča. Kot zdravilišče je Portorož znan že iz 13. stoletja, ko so menihi benediktinci samostana Sv. Lovrenca z morsko vodo in slanico zdravili revmatska obolenja, kasneje pa so začeli zdraviti še z blatom, ki ga pridobivajo danes v solinah v Sečovljah. Ob 100-letnici organiziranega zdraviliškega turizma pa so lansko leto zgradili nov zdraviliški center TERME, ki jih ta prospekt predstavlja z vsemi zdraviliškimi storitvami: balneoterapijo, savno, akupunkturo, shujševalnimi kurami, vsemi vrstami zdravniških pregledov in drugim. V Portorožu, ki je srce slovenskega obmorskega turizma, se ustavljajo mnogi gostje svetovnega slovesa in turisti, ki iščejo zdravje in rekreacijo.

Informacije: Hoteli Palace Terme – Talasoterapija, 66320 Portorož, Obala 45. Telefon: (066) – 73-588, (066) – 73-541.

PETER SKOBERNE

Kratkodlakava popkoresa

Najbolj cenjene so navadno rastline z velikimi, barvitimi in zanimivo oblikovanimi cvetovi, lahko pa je cvetlica prav imenitna, čeprav sramežljivo prikrita zaradi skromne zunanosti. Ena takšnih posebnosti slovenske cvetane je tudi kratkodlakava popkoresa (*Moehringia villosa*).

Le v čem je imenitnost belocvetne predstavnice rodu klinčevk? Posebnost je njeno pojavljanje, saj jo najdemo le v Baški grapi in nikjer drugje na svetu! Rastline z omejeno razširjenostjo imenujemo endemiti in prav kratkodlakava popkoresa je eden najredkejših endemitov v Sloveniji.

Kmalu bo dvesto let, kar je bila rastlina odkrita. Leta 1787 je namreč prinesel nabiralec Koder z Znojilske gore rastino, ki jo je botanik Karel Zois spoznal za novo vrsto peščenke. Kasneje je našel še nekaj rastišč med rečico Bačo in grebenom Črne prsti. V svojih zabeležkah je tudi opozoril na omeneno razširjenost: »Sie ist folglich

keine Wocheinerin, sondern höchstens nur eine Confin-pflanze, eigentlich eine Tolmeinerin.« (Rastlina torej ni »bohinjka«, kvečjemu »mejašica«, pravzaprav pa »tolminka«).

Zois je, kot večino svoje botanične bere, poslal tudi primerke popkorese znanemu botaniku tistega časa Franzu Xaverju Wulfenu, ki je rastlino opisal pod novim imenom. Glede pojavljanja je napisal le: »pogostno v gorah spodnje Kranjske«. Ta pavšalna, a napačna navedba se je uporabljala še vrsto let. Za Zoisom, ki je poznal nahajališča v Baški grapi, so jo kasneje odkrili še na Poreznu, Črni prsti in nad planino Črna gora na bohinjski strani. To je edino nahajališče izven območja Baške grape – in hkrati vse, kar danes vemo o razširjenosti popkorese!

Kljub redkosti in izjemnosti pa kratkodlakave popkorese ni težko najti, saj je eno izmed nahajališč tik ob cesti Podbrdo – Huda južina. Rastlina je namreč izbirčna glede rastišča. Uspe-

va le na suhih, sončnih in zelo strmih stenah. Kadar se peljemo iz Podbrda ob Bači navzdol, ugledamo po dobrih dveh kilometrih na desni strani mogočne stene tenkoplastnih volčanskih apnencev. Med redkimi rastlinskimi vrstami, ki poseljujejo strmo steno, bomo našli tudi kar precej primerkov popkorese, ki v maju bogato zacveti. Tudi to rastišče je že leta 1787 poznal Karel Zois.

Kratkodlakavo popkoreso si res lahko ogledamo mimogrede in tak kratek obisk si ta naš endemit gotovo zasluži!

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Diego A. Gomez

1
Kraško dvorišče

2
Dutovlje

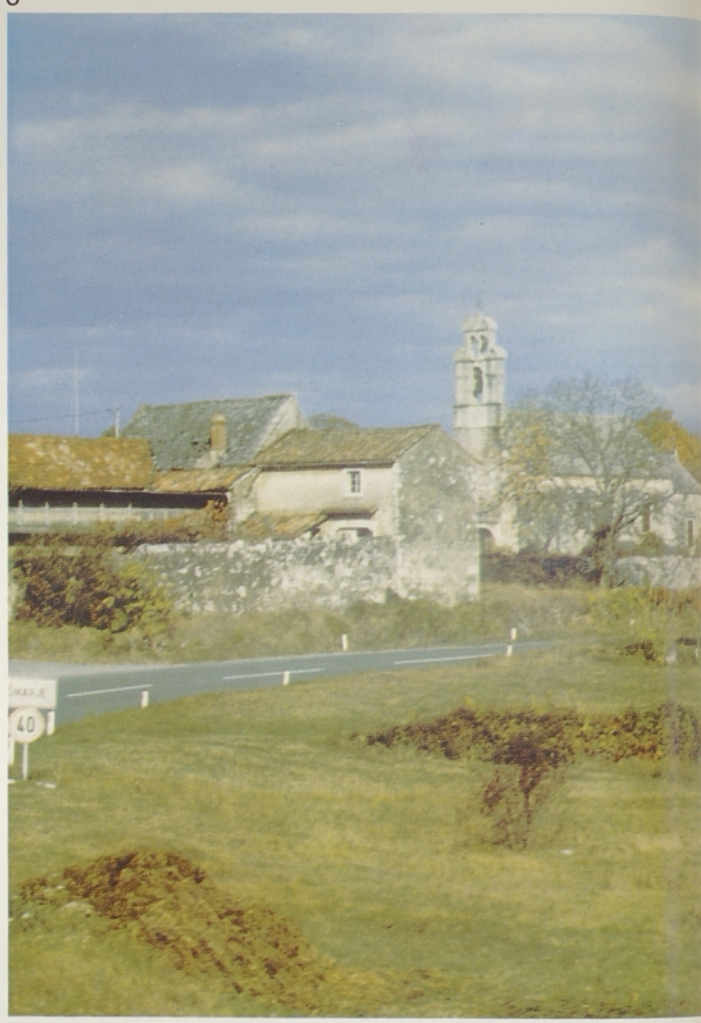
3
Šmarje pri Sežani

4
V Goriških Brdih

5
Tomaj

6
Cerkvica sv. Antona pri Šepuljah

3

4

1

2

RODNA GRUDA

english section

1130327

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad, Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija, Yugoslavia | Tel. (061) 210-716
 Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana | Editor: Jože Prešeren | English Translations: Milena Milojević-Sheppard,
 M. A. | RODNA GRUDA is published monthly. Nuber 8 and 9 are published together as a double issue. | Yearly subscription
 for overseas countries is 11.—U. S., 13.—Canadian or 13.—Australian dollars. | Payment can be made direct to our Account
 No. 50100-620-010-32002-2818/5 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to
 »Slovenska izseljenska matica« — in a registered letter.

Letters to the Editor

“JOINING HANDS TO TOUCH LIVES” DETROIT, MICHIGAN

The Slovene American Button Box Club of Melvindale, Mich. along with vocalist Velma Kapel, and accordionist Eddie Adamic, performed at the Yugoslavian Ethnic Festival at Hart Plaza in Detroit, on Sunday, September 8. The group represented the Slovenian Community of Metropolitan Detroit, at this annual festival. The program was well received, and it provided the opportunity for all to see and hear, some of the beautiful music and song that is so uniquely Slovenian in character.

The hour long program consisted of both traditional, as well as more modern polka and waltz selections,

styled in the lively and melodious manner that is typical of the Slovenian sound, Velma Kapel, who is well known in the Detroit area and also in the many Slovenian communities throughout the United States and Canada, sang several selections with the Button Box group. Velma has made a popular Slovenian LP recording “Here’s Velma,” which also features her husband Stanley, playing the Button Box, along with accompaniment by the Klancnik Brothers and the Eddie Adamic Orchestras.

The Button Box Club was formed nearly ten years ago, under the direction of Matt Pink, with assistance by Gaylord Klancnik and Ann Thrasher. The Button Box group meets each week at the Slovene American Club in Melvindale, Michigan for

practice and rehearsals. The group has performed and entertained frequently at many functions in the Michigan and Ohio areas, as well as in Canada, not only for Slovenian audiences, but also for many other ethnic groups.

The Detroit Ethnic Festival celebration, was established approximately 25 years ago, for the purpose of encouraging various ethnic groups located in the community, to display their individual customs and culture, for the enjoyment and education of others. This festival was one of the first of its kind in the United States, and has been a continuing annual event in the Detroit area. Each of the various ethnic groups can proudly display their talents in music, dancing, costumes, food and crafts. The festival starts at the end of May, and continues until the end of September, with a different ethnic group performing each week. All our lives have been enriched by the appreciation of the traditional and culture of other peoples.

EDDIE ADAMIC

Dear Sirs:

I have just received notice of past due account for magazine, Rodna Gruda. Thank you for your patience and faith in me. Enclosed is check for account, plus one year in advance.

I am the same Bill Petty that visited your country along with my wife, Geraldine, in 1969. We succeeded in finding the lady, Mrs. Amalija Faletič that hid me, and kept me from being captured by the enemy, after bailing out of a crippled B24 bomber on a return

Entertainers shown in the photograph from left to right are as follows: Stanley Baloh, Stanley Kapel, Victor Modic, Andy Miinch, John Stupar, Velma Kapel, Marcella Hudik, Ann Thrasher, Philip Stavar and Eddie Adamic

mission from Germany.

Mrs. Faletič also hid two other airmen with me from the bitter cold. The snow was about two feet deep. The day, Saturday January, 25th 1945. The lady was so gracious and kind, possibility saved us from freezing and also preventing us from being captured.

We owe much to this lady and many more from Slovenia, including Bogomil Hvala of Tolmin, Ivan Kranjc of Kobarid, also Darko Ohojak who rescued the co-pilot, Frank Trebusak. Unfortunately, Frank Trebusak died from cancer this year.

My wife and I returned to Yugoslavia along with Jerry Armstrong and wife Gin, in 1976. We are very grateful to Edi Šelhaus of Ljubljana who arranged a trip back to Kobarid for us, once again to meet the people we learned to love. He made many photos and made every effort to let us relive the event of January 1945. A very interesting article appeared in your magazine, *Rodna gruda* in November 1976.

I am enclosing a check for subscription to *Rodna Gruda*. Also copies of article from our local newspaper concerning our trip. Enclosed also a copy of an article from Tolmin newspaper. Sincerely,

Bill Petty, Carthage. Tn., U.S.A.

Dear Editor:

I am sending a check for my *Rodna Gruda* magazine. Always enjoy the coloured photographs, just too bad the entire magazine is not printed in English. The younger people would be able to read and learn more of your beautiful country.

This Septembere 28th it will be 40 years that I have had my ensemble. At this time I have plans for a big dinner, dance celebration here in Chicago. So far it looks like between 1500 to 2000 people will attend. All the people from all over America will be coming to Chicago, plus musicians from all the Slovenian polka cities have made arrangements to attend. In 1981 at my 35th anniversary we had 1588 people attend with 11 bus loads of people from different cities.

I do not know if you have seen the post-cards that had been selling in some of the cities in Slovenia that I am on the photo with my friends in Slovenia. In 1984 in February. About 7 different ones had been selling at the stores.

Roman Possedi, Calumet-City, Ill., U.S.A.

the beginning of the nineteenth century. These historical and geographical processes coincided in time with the beginnings of the break-up of the traditional agrarian system in Slovenia. The depopulation of rural districts and migration to cities and towns in foreign lands continued up until the beginning of the last decade, when the level of emigration from Slovenia reduced to that of other European nations. However, in these later years, emigration on a larger scale was limited to those parts of Slovenia which had lagged in development behind the predominantly or at least partly urbanized regions of this republic.

According to calculations made by Živko Šifrer, during the period 1857—1971 a total of more than half a million people (to be exact, 544,328) emigrated from Slovenia, as defined by its present borders. More than half this number emigrated from Slovenia before the beginning of the First World War. Živko Šifrer obtained these figures by comparing the actual growth in the population with the latter's natural increases between two censuses. The difference between these two figures is the result of emigration processes. Among all the nations of Europe, Slovenes were among those which suffered the most from such a high percentage of lost population. This is because the beginnings of the mass emigration processes go back to the time when Slovenes had reached the first stage of a demographic transition: at a relatively high birth rate, the death rate had begun to fall. In spite of the increased natural rate of growth of the population, which might, by the end of the nineteenth century, have produced a significant increase in the Slovene population, the final result was, due to emigration, only half successful. It is Dolfe Vogelnik's opinion that in this way, from the demographic point of view, a unique historical opportunity to increase the numerosness of the Slovene nation was missed. Emigration resulted in an imbalance between the male and female population, and an unsatisfactory proportion of the young compared with the old members of the population. This was to form too weak a basis for any further rapid increases in the Slovene population.

In spite of certain common characteristics with emigration from other European nations, the emigration which took place from Slovene ethnic territory had certain forms, underlying reasons and functions

---

Emigration of Slovenes to Foreign Countries around the World

Between the years 1857 and 1971 more than half a million Slovenes emigrated to foreign lands

by Rado Genorio, M.A.

From the ethnic point of view, Slovenes living in foreign countries can be considered a part of the Slovene nation which, over different periods of its historical development (particularly over the last 100 years), has been separated from its ethnic majority and found itself among other ethnic regions, societies and countries. Being a special social, ethnic-linguistic and cultural group, which has originated and developed

in conditions of autochthonic settlement, the ethnic community has a strong interest in establishing and maintaining relations with its original nation, or with the state of which this nation forms a part, since it wishes to preserve the elements of its national identity. According to Edvard Kardelj, the emigrant community represents a constituent part of the national question of every nation.

The Slovene emigrant communities living in different countries throughout the world, as a particular spatial and social category, have their origin in the processes of mass emigration from Slovene ethnic territory, which took place from the middle of the last century up until

which differed from those which are attributed to other nations in Europe. In the greatest period of emigration of Slovenes, in the period previous to the First World War, the following specific factors were evident:

1. At the time, in Slovene ethnic territory the traditional agrarian system was still established. Relative to the rest of Europe, in general, the proportion of the agricultural population was above average with respect to the total population. Whereas in the majority of western European countries the social structure of the population had, due to the industrial revolution, changed very considerably, in Slovenia the total agricultural population was still increasing, although its relative share in the whole population was slightly falling. For this reason the rural areas were actually overpopulated, with increasing pressure on their inhabitants to leave the land.

2. In spite of its geographical importance, particularly with reference to international transit traffic, Slovene ethnic territory had remained outside the process of European industrialization which was taking place at that time. The more developed parts of the Austro-Hungarian Empire were linked to the port of Trieste by important road and railway links which ran across Slovenia. A lot of unqualified workers were employed in the construction of the Vienna-Trieste railway-line, but after the railway was completed no other employment was available for them.

3. Slovene ethnic territory was subjected to territorial pressure by other nations, particularly the Germans, as a result of which it was reduced in size.

The emigration of Slovenes which took place before the First World War was due mainly to economic reasons. Since not all the members of the overnumerous agricultural population could find work, and since in rural regions outside farming there was no other employment available, some of the members of the family had to go to foreign lands to earn their living. In this way some people went out into the world "s trebuhom za kruhom" (to fill their empty stomachs with bread), whereas others took on seasonal work. Even so, it was very difficult to rescue the economic position of the modest farms, which became worse and worse. With their low rate of productivity, they were

unable to repay loans and the exorbitant rates of interest demanded. Farms were sold off at auction ("na boben"), with the result that individuals obtained excessive capital.

It was particularly after the completion of the Vienna-Trieste railway that these unfavourable economic conditions came to the fore. The workers on the railway had lost their jobs, as well as coachmen and carriers and numerous small craftsmen who could not compete with this cheaper form of transport or the cheaper industrial goods which the latter brought to Slovenia. The only solution to this problem was to leave the countryside and/or emigrate to towns and cities in other lands. The unjust social and political treatment of Slovenes under the Hapsburgs was another reason which encouraged the process of mass emigration. A contradictory role was played by the newly-built railway-line, which made emigration easier and quicker. The main targets for emigrants were, at that time, the United States of America and Westphalia; smaller groups emigrated to the countries of South America. In 1910, according to data given by the census, there were, according to their mother-tongue, 183,431 Slovenes in the U.S.A., 123,631 of whom had been born outside the U.S.A. In the next census, held in 1920, a total of 220,000 Slovenes were found to be in this category. In this way Cleveland was considered, at the time, to be the third biggest "Slovene" town. The Slovenes living there were organized in various institutions, mainly of a family benefit nature (providing life and other insurance), which at the same time played an important cultural and political role. So organized, they made a huge contribution to the treasure-house of Slovene culture. Their role in the development of the Socialist movement, which was also a result of their anti-Austrian mood, is certainly not to be neglected. During the First World War this was evident within the framework of the "Yugoslav Republican Association". This was in spite of the fact that Austro-Hungary's diplomats criticized such behaviour (in particular, participation in strike actions) as being "unpleasing to both God and the Emperor".

The emigration of Slovenes to other countries all over the world continued unabated in the years between the two world wars. The new Kingdom of Serbs, Croats and

Slovenes, which had lost territory due to the Rapall Treaty, and the unsuccessful plebiscite in Carinthia, did not eliminate or even alleviate the reasons for which Slovenes were emigrating. In 1924 emigration to the United States was limited to fixed quotas, and as a result Slovenes emigrated more to other countries, such as Canada and then to the countries of western Europe (France, Belgium, Holland and Germany). The Slovenes living under Italy were in an even worse position: an unfair border had cut them off from their ethnic nation. After the Fascist March on Rome, the Slovene population in the Littoral area were deprived of all their rights and condemned to economic and cultural ruin. Due to Fascist oppression, a largescale "exodus" of Primorje Slovenes to the countries of South America, mainly to Argentina, took place. This kind of emigration was encouraged in all manners by the new Fascist authorities, since it was in accordance with their policy of denationalization of ethnic minorities. Once again, it was mainly the young people who left the country, full of hatred for Fascism in their hearts. Many of them had suffered at home due to their participation in progressive workers' movements, or their activities in cultural-educational societies. They were also beaten up by the "squadistri", and their personal belongings, as well as the libraries and other belongings of the societies, usually the property of "Ljudski oder" or "Prosveta", were burnt or otherwise destroyed. In the history of Slovene emigration, this was, in a certain sense, the greatest emigration for political reasons.

The way in which our emigrant fellow-countrymen began to associate, particularly in the fields of politics and culture, was a reflection of the reasons for this mass emigration from Primorsko. The individual settlements of workers considered themselves to be an integral, if small, part of the Yugoslav working-class, which was suffering in its own homeland, but nevertheless looking hopefully towards a better future. Among emigrants the anti-Fascist movement gained strength. This movement was later, during the Second World War, to unite our emigrants into a united front for providing both moral-political and material help to the Yugoslav national liberation movement, the socialist revolution and the New Yugoslavia.

clude cast aluminium wheels, Pirelli tyres, as well as a special braking system and lights.

Prefabricated Houses for the American Market?

During 1986 it is expected that the "Djuro Salaj" Non-Ferrous Metals Works, of Niš, will take part in an interesting export project aimed at the U.S.A. market. According to present expectations, the "Djuro Salaj" Works, which already manufactures all the aluminium parts for the "Yugo" cars which are sold on the American market, will cooperate with the "Seko" working-organization of Gornji Milanovac and the Smederevo Metal-works in the industrial production of prefabricated houses for export to the U.S.A. A total of 100,000 houses are involved, to be constructed over the next ten years. The annual value of these houses will be 350 million dollars. A first model of this type of house will be available for viewing in America in January 1986. Of course, the quality of the products will be guaranteed by contract. The "Djuro Salaj" Works plans to take on the manufacture of doors, windows and certain other aluminium parts, and Yugoslav manufacturers of furniture could probably be attracted to this deal, too.

JAT's plans for 1986

In 1986, it is planned that the aeroplanes of JAT — Yugoslav Airlines should accomplish a total of 873,071 ton. km, which is 7.7% more than the result for 1985. In terms of occupied seats, this increase should amount to 8%. Traffic in Europe and the Mediterranean should increase by 4.9%, whereas on other routes an increase of 15.6% is planned. Traffic on domestic flights is expected to decrease by about 3.7%. In 1986 several new scheduled flights routes will be established, to Great Britain, Scandinavia, Turkey, the Soviet Union, Libya and Iraq. Intercontinental flights will include a regular flight to Singapore.

The 25th Alpe-Adria Fair

Between March 24th and 29th the jubilee, twentyfifth Alpe-Adria Fair was held at Ljubljana, at the Business and Commercial Exhibition-Grounds. Already at last year's fair, a total of 600 exhibitors from 20 countries took part, and business concerns from the neighbouring

countries (a total of 6 manufacturing firms and 20 commercial trading enterprises) had their stands in a special pavilion.

This year's Alpe Adria Fair was divided up into three parts: cooperation within the Alpe-Adria community, a presentation of the countries, districts and cities and towns with which Ljubljana is twinned or has special relations, and an exhibition entitled "Man and Free Time". In 1986, Switzerland decided to take part in the Alpe-Adria community, for the first time, and has already established useful business contacts.

In two exhibition-halls, the exhibition was concerned with international trade and business cooperation. The 25th Alpe-Adria Fair has certainly opened its doors wide, and proved that the Alpe-Adria Community is of great economic significance for Yugoslavia, Slovenia being the king-pin for such cooperation.

Rogaška Slatina — Tourist Champion 1985

In 1985, the Rogaška Slatina Health-Spa celebrated the 320th anniversary of its establishment by being awarded the highest Yugoslav distinction in tourism: "Tourist Champion 1985". This title was awarded on the basis of the results of a survey carried out among both Yugoslav and foreign tourists from different countries of the world. The criteria according to which tourist centres were assessed included: hospitality, quality of service, appearance of buildings, food and drink, general maintenance of buildings, hotels and beaches, pos-

sibilities for recreation, special events, green areas (parks, etc.). In recent years, much progress has been made at Rogaška Slatina, particularly with respect to the professional approach when solving questions related to tourism. As well as this, numerous enthusiastic young staff have obtained employment there, which has livened up the general situation of this health-spa. Apart from the hotels and health-centre, the mineral-water springs have done a lot to make Rogaška Slatina famous and attractive to visitors. It is here that the Donat and Donat Mg mineral-water, which has the highest concentration of magnesium of all mineral-waters in Europe (1213 mg/litre), are bottled. Thirtyfive percent of all visitors to Rogaška Slatina in 1985 came from foreign countries, mainly Scandinavia, Switzerland, the Middle East, the U.S.A., Canada and Great Britain. A total of 170 staff are employed at the health-centre, including 14 doctors.

The total overnight accommodation capacity of the Rogaška Slatina health-spa is 1715. This includes hotels ranging from the luxury-class "Donat" and "A" class "Sava" hotels, to "D" category. There is a swimming-pool filled with warm spring-water, and the surroundings are really beautiful. In 1985 a total of 185 special events were organized for guests. There are also numerous sports-grounds and recreational areas, with a special transport service which drives visitors both near and far. The workers of the Rogaška Slatina Health-Spa certainly deserve the high award they have received.

Young Bridges

Eva Žigon: Melodies by post, that's what a family is!

Eva Žigon, who is a second-year student of English and German at the Faculty of Philosophy of the University of Ljubljana, has already tasted fruit from the trees of different continents. Her father is a civil engineer, by profession, with a passion for adventure and seeing new parts of the world. He wrote in his school book: "I would like to live like the explorer and adventurer Henry Livingstone". In his

travels he has also sought for good earnings and a better life.

Eva was born in Ethiopia in 1963, and in 1968, when she was five years old, she left Ljubljana for Sydney, together with her older and younger sister. In Australia they had friends who helped them over the first difficulties with the language. Eva recalls: "I learnt English very fast. My mother, who is German, was a housewife, whereas my father was working on various building-sites. Soon I got lots of new friends. I liked going to gymnastic and judo classes, and to dances. I still enjoy training in "aikido",

Henček - A New Sound in Popular - Entertainment Music

The Henček Burkat Ensemble comes from the hills of Dolenjsko, and has brought some novelties to the field of popular-entertainment ("domača") music. What is the reason for this? "I have always played with good musicians, outside the members of my band, too," says Henček Burkat. "Some years ago it was with Boris Kovačič, whereas in recent years I have worked with Berti Rodošek. Together, we decided to give the well-known sound of "domača" music two new additions: the twanginess of a banjo and the insistence of a saxophone. Our listeners have been enthusiastic about this new sound, as can be seen from the large sales of records and cassettes".

Last year, the Henček Burkat Ensemble was awarded the "Golden Cassette Award" by workers of RTV Ljubljana's cassette production enterprise, for the cassette "Polka, valček, rock'n rol". So far 70,000 copies of this cassette have been sold, which is a very large number for the Slovene market. It is expected that soon 100,000 copies will have been sold. During the first three weeks after it was issued, 50,000 copies of a new cassette entitled "Didl dudl boogi woogi" were sold. Henček was certainly very pleased about this result, and says:

"Berti Rodošek certainly helped me a great deal here. In fact he wrote the two songs mentioned. Of course, it is our listeners who decide what they like. They seem to be

pleased with this novelty and so why shouldn't man live with hope?"

Last year the Henček Ensemble celebrated 20 years of playing together. Apart from the leader of the band, Henček himself, his two sons Tomaž and Toni both play in the ensemble, as well as Bogdan Čater, Tomaž Brank and singer Metka Kastrevc. During these twenty years the Henček Ensemble has been on numerous European tours, and twice to the U.S.A. and Canada. We asked Henček how the group began:

"In our house nobody played the accordion, but we had a so-called "pušelšank" (a kind of bar). People used to gather there, and I got the idea of playing an accordion. I soon got hold of a diatonic accordion and started to learn to play it. I learnt most from Franc Potočar, vulg. Jurjevic, whom I still recall as a unique musician.

Henček Burkat gave his first public performance on the formerly very popular radio programme for amateur entertainers, where he won second place.

"Never before, and never afterwards was it difficult for me to pick up the accordion. I always felt that I could be a popular musician. I also think that the kind of music I play reaches out to our people, and that when I see tears in their eyes or pure joy and happiness I know that this kind of music is firmly based in the hearts of our people."

This increase in exports to Great Britain was achieved in spite of the fact that the export of certain articles was reduced, and there were no exports of grain. On the other hand, there were significant increases in the exports of televisions, furniture, silver, synthetic fibres, tobacco, clothes, car tyres and tractors. For the first time refrigerators and leather goods appeared among exports. This all helped to increase exports in general. The structure of imported items remained much the same, including mainly machinery and spare parts, iron and steel products, and chemical products.

Tables for the British Market

The workers of the Factory of Furniture at Postojna, which forms part of the "Javor" working organizing of Pivka, have, over the first ten months of 1985, succeeded in exporting goods worth 611,000 dollars, which is 58% more than in 1984. In this way the export quantities planned for 1985 have already been exceeded. Most of the furniture they manufacture is sold in Great Britain, mainly kitchen tables.

In 1986 total exports worth one million 250,000 dollars are planned, since two new purchasers appeared on the British market in October 1985.

"Tori" Mini-mopeds to be Exported to the U.S.A.

The "Tori" mini-moped, with its 50 cc engine producing 1.5 kW, is a light weight (approx. 40 kg), collapsible moped, which can be packed into the boot of any car. Because of its obvious advantages it has begun to make strong inroads into the world's markets, particularly in the U.S.A., as well as in the European countries and Cuba. The "Tori" mini-moped is the result of the cooperation, over several years, of about ten independent craftsmen, the technical experts of "Avtotehnika-Merx" of Celje, and the moped-factory "Tomos" of Koper. The man behind the whole idea is the independent craftsman Tone Rifelj of Mozirje. Production began two years ago, and in 1986 two thousand of these mini-mopeds will have to prove themselves on the American market. In order to achieve this sale, fifty improvements, mainly to do with appearance, had to be made. The main improvements in-

---

Business News

More Goods Exported from Yugoslavia to Great Britain in 1985

Trade between Yugoslavia and Great Britain increased, once again, in 1985. Thus, by November 1985 Yugoslav exports to Great Britain had increased by 23.2% and had reached a value of 148.8 million

dollars, whereas imports had increased by 8.4% and were worth 178.7 million dollars. In this way Yugoslavia's negative trade balance with Great Britain was reduced from 44.1 to 29.9 million dollars, and exports were sufficient to pay for 83.3% of imports, an increase of 9% with respect to the result for 1984.

It was within the framework of this united front, which included the majority of emigrants in overseas countries, that the demand for a United Slovenia ("Zedinjena Slovenija") was made. This is proved by the resolution about a united Slovenia and the Yugoslav question, which was passed at the Slovene national congress held in Cleveland on December 5th, 1942. Our emigrants supported the idea of uniting all ethnically Slovene areas, but at the same time rejected the proposal that the former Hapsburg Monarchy, although under a different name, should be re-established. The proposal that Slovenia should become a part of the New Yugoslavia, constituted on a federal and democratic basis with equal rights for all its parts, was supported.

In the first years after the Second World War Slovenes emigrated to different parts of the world mainly for political reasons. This emigration mostly took place indirectly, from centres for political refugees in neighbouring Italy and Austria. Those who found themselves outside the borders of S. R. Slovenia during the Second World War and immediately after it emigrated to different countries around the world only at the end of the nineteenforties and the beginning of the nineteenfifties. Predominant among this group of so-called "displaced persons" were those Slovenes who fled from Slovenia at the beginning of May 1945. These included mainly those who had belonged to or cooperated with the enemy forces of occupation. They also included, firstly, those who had, during the National Liberation War, been connected in different ways with traitorous and antirevolutionary activities, and, secondly, those who had been fooled by the strong anti-Communist propaganda, and had joined the masses of political refugees and military formations in their flight towards Austria and Italy. This second group included the adherents of bourgeois parties, the reactionary members of the clergy, prisoners-of-war, people who were used for forced labour in Germany and Austria, and others, who found themselves outside the borders of Slovenia during the war and later did not return. According to various estimates, in the Spring of 1947 there were from seven to ten thousand political refugees in Austria, and from two to three thousand in Italy. Of the political refugees in Austria, about 4300 were

in the refugee-camps at Spittal and Judenburg. Almost half of the Slovene political refugees had emigrated to Argentina and the other countries of South America by the end of the nineteenforties. The remainder emigrated, in order according to the number of emigrants, to the U.S.A., Canada, Austria and the countries of western Europe.

Fairly accurate data exist about the number of emigrants to Argentina. An important role in the organization of this emigration was played by the clergy, bourgeois politicians and several members of the exiled government. According to the data of the Society of Slovenes (which was founded on January 25th, 1948 and was the forerunner of "Zedinjena Slovenija" — the main organization of the Slovene political emigrants), as many 4123 "displaced persons" had emigrated to Argentina, with the financial aid of the International Refugee Organization, between January 25th and November 30th, 1948. Some people emigrated without the assistance of this organization, so this number was actually somewhat greater. By the mid-nineteenfifties, the closest members of their families had joined these political refugees, so that in Argentina there was a total Slovene political-emigrants population of about 7000. Several hundred had also emigrated to the other countries of the Green Continent. The centre of their social life was the metropolis of Buenos Aires, where a number of social-solidarity, cultural-educational, church-based, political and other clubs and institutions were established.

Towards the end of the nineteenforties, and in the nineteenfifties, a new wave of emigration took place, which was the result of economic conditions inherited from the past, as well as of the war and other factors. This also included illegal crossing of the international borders of Slovenia, which were closed at the time. However, nearly all this emigration was due to economic reasons. Early on, it was mostly from the western parts of Slovenia, as well as from north-east Slovenia (Prekmurje), that this emigration took place. Later, emigration also began to take place from the less developed regions of Dolenjsko and Bela krajina, traditional areas from which emigration used to take place. According to the official data, during the period 1955—1963 more than 11,000 people emigrated from Slovenia to the

countries of western Europe. This community of emigrants settled mainly in Canada and Australia, whereas a smaller number settled in the countries of western Europe. It was there that the last wave of emigrants during the nineteensixties settled, too. These emigrants differed from those of previous waves of emigration, since the emigrants had, in general, higher qualifications and left Slovenia in order to obtain a higher standard of living rather than because of economic necessity. This, of course, meant that a higher proportion of well-qualified people left Slovenia, which caused an inestimable loss to the Slovene nation and society.

Due to the emigration processes which have been taking place in Slovenia for more than a century, certain areas have become depopulated, which can be seen from the demographic, economic and spatial development of these areas. The negative influence of this process is still evident in the development of some of Slovenia's border regions, but, with accelerated industrialization and urbanization, the loss of population in central Slovenia due to emigration has been made up for by later internal migration. From being a traditional country of emigration, after 1960 Slovenia has become mainly a country of immigration. Over the period 1961—1971 the number of immigrants exceeded the number of emigrants for the first time in our history. However most of the immigration was of workers and their families from other Yugoslav republics and provinces, whereas the number of emigrants to foreign countries still exceeded the number of immigrants from such countries.

The castle Gracarjev turn (Gratsar's Tower) near Novo mesto (photo by Milan Markelj)

the fighting skill. I was only a young girl when I decided to learn how to achieve personal security and self-confidence in this aggressive world."

"Five years ago, when I had finished the third class of High School, we all returned home to Slovenia since grandmother was not well, as well as for other reasons. The main reason was that nobody could really look after the house."

"I then matriculated at the Poljanska High-School in Ljubljana. I am particularly grateful to my kind and learned form-master, Mr. Valentin Logar, who showed a lot of understanding with me when teaching us English and Slovene. In Australia children can choose some of the subjects they wish to study themselves, whereas here all the subjects are compulsory."

Alone in a big house

A year before Eva began her studies, her mother left for Australia with her 3 sisters. Eight months later her father went, too. She was left alone in a big house, which is surrounded by a rather overgrown garden with apple-trees of different kinds. She lives in the downstairs flat, and above her live her uncle and aunt.

"Melodies by post, that's how our family runs", says Eva. "We haven't seen each other for three years, but we write to each other the whole time. All my sisters write, Alenka, who is now 23 years old, Andreja who is 18, and Brigita who is 13. They have moved from Sydney to Perth. The land of kangaroos is so far away!" Eva gives me an absent-minded smile, and offers me an apple which she has just picked off a tree.

"I'm a kind of semi-emigrant, wherever I've been, I've left behind a bit of myself, in Africa, Australia and Europe. I hope to become a fully-qualified translator. When I finish my studies I shall try to improve my English further, by post-graduate studies. Otherwise I am more-or-less a native speaker of both Slovene and English. I learnt some German from my mother, too."

Like the other members of her family, who travel to Europe and back, Eva likes to be out in the big wide world. "I've been to Germany, Denmark and Greece, as well as to other countries", she says.

"And what will your generation bring to the world? What are you

going to change? Who do you wish to be like?"

"We shan't be able to change God, or Man. If you try to change somebody you limit yourself and your capabilities".

"When does life have special meaning?"

"When you conquer yourself you have achieved something important. In my case, for instance, this means passing my main exam in German Grammar".

"You have got a home, and yet you haven't. The house is a big one..."

"I do all the most urgent jobs around the house and garden, al-

though we would really need a gardener. However I'm my own master, and don't like taking orders from others, although I love warmth and friendship. The student halls of residence are not far away, and so my friends drop in here. Then we are a big family of happy people in the middle of our studies. There is one person among them whom I am specially fond of. This planet would be empty, without life, if only one sex was important. The world is based on the co-existence of the two sexes, of races and nations, made up of different people, each with their own character. And may they be good people!"

I. C.

New Year's Reception for Representatives of Religious Communities

At the end of January the traditional New Year's reception for the representatives of religious communities in Slovenia took place in the rooms of the government of S.R. Slovenia. The reception had been arranged by dr. Boris Frlec, the vice-president of the Executive Council of S.R. Slovenia, and chairman of the commission for relations with religious communities. In his opening speech, dr. Frlec first talked about the general characteristics of events taking place in society, both in Yugoslavia and in other countries around the world. He also mentioned some examples of good relations with the religious communities, as well as some problems which still remain to be solved. In his reply, the Slovene Metropolitan and Archbishop of Ljubljana, dr. Alojzij Šuštar emphasised three areas of joint interest for believers and non-believers: peace, culture and dialogue.

The representatives of the Serbian orthodox church, Paroh Peran Bošković, and of the Evangelical Church, Senior Ludvik Novak, as well as the Imam of Ljubljana, Ishak Alešević all made brief speeches of greeting, too.

The Position of National Minorities in Slovenia

In January of this year, the Committee for International Relations of the Assembly of S.R. Slovenia studied the position of the Hungarian and Italian communities in Slo-

venia. The main finding was that the laws effected in 1982 provide a good basis for the general development of national minorities, although in practice not all the possibilities available are made use of. There should be more links with the majority nation living outside the borders of Yugoslavia. The concept of a "homogenous ethnic community" should be adopted not only by Slovenia, but also by Croatia, where these two minorities, Hungarians and Italians, also live.

The members of these two nations living in Slovenia should take a more important part in trade agencies, and in delegations which represent firms abroad, particularly when going for talks or concluding contracts with enterprises in these neighbouring countries. The coordination of research projects connected with these national communities should be better coordinated, too.

More importance should also be paid to the correct use of the standard language as it is spoken and written by the members of these two minorities living in Slovenia. This will be mainly the task of socio-political organizations.

página en español

EXTERIORES DE LA EXPOSICIÓN-VISITANTES.

El veinticinco aniversario de la Exposición ALPE-JADRAN, que tuvo lugar en los salones que posee la sede de la Exposición Comercial de

Ljubljana, ha sido una ocasión más para la presentación de todas las formas de colaboración que se han entablado en estos últimos años, ya sea histórica o económicamente, entre los países enlazados y alineados por sus fronteras. Como eco de los intereses directos y la voluntad para el desarrollo múltiple, el grupo de trabajo Alpe-Jadran ha desarrollado con éxito el sistema de cooperación mutua uniendo los países vecinos en esta parte de Europa. Italia unida al bloque, Austria neutral y Yugoslavia país no alineado, supieron vencer todos los problemas y límites geográficos que fueran delimitados por distintos tipos de órdenes sociales, orientaciones políticas, grados de desarrollo económico y diferentes culturas e idiomas. Testigo de esto son las campañas conjuntas, establecidas de antemano, y la labor desarrollada en el campo de la economía, turismo, ecología, cultura, transporte, sanidad y agricultura.

En la exposición de este año, que se desarrolló bajo el lema: «El hombre y su tiempo libre» tuvo preferencia, claro está, el turismo. Las bellezas naturales de la Costa Adriática, su mar limpio, su candoroso sol, su cocina con las especialidades y platos típicos, son condiciones esenciales por las cuales los turistas del país, como así también los extranjeros, se sienten atraídos y deseosos de conocernos. Pero, como ya lo advertieran los expertos en turismo, no podemos presentarnos al mercado como una calle de mano única, sino que debemos aceptar todas las corrientes turísticas existentes por las cuales otros se desarrollan y prosperan. Los que visitaron la exposición vieron también la gran variedad presentada por las localidades y regiones de turismo italiano y austriaco. Este año, el Casino de GRAZ (Austria) se presentó con una idea muy original. Instaló en la exposición una ruleta en la cual se jugaba y pagaba con bombones de chocolate.

Junto a los contactos socio-económicos que se establecían en el año 1962. en la entonces exposición ALPE-Adria, que al principio comprendía a Eslovenia, Croacia y las localidades vecinas a la frontera italo-austriaca, con el tiempo se fueron adheriendo y atrayendo a otras regiones y provincias. Es así que, a medida que se ampliaba la colaboración y el intercambio internacional, y cada vez más se dirigían los negocios hacia una forma de cooperación superior, la configuración de la Exposición Alpe-

Adria, fue tomando al mismo tiempo un sentido y forma distinta.

Además de todas las zonas turísticas, Yugoslavia ocupó este año, entre los 510 expositores, un papel preponderante en especial con su serie expuesta sobre navegación, lanchas, veleros, etc., como así también otros elementos y repuestos de navegación y náutica. Todo esto fue interesante, esencialmente para los aficionados al deporte marino. Además fueron expuestos varios productos y materiales náuticos fabricados por talleres privados de naves y equipos navieros.

MÚSICA ÁRABE Y BAILARINA.

A pesar de su nombre, la exposición no se limitó sólo a las zonas alpina y adriática. En marco a la semana de cooperación internacional, se presentaron otros países, territorios y ciudades hermanadas con Ljubljana.

Es así, que en la exposición comercial de Ljubljana se oyeron también los acordes de música árabe, lo cual atrajo sin duda a un gran número de visitantes. Una hermosa bailarina con sus bailes orientales, invitaba a los presentes que pasarán sus vacaciones en Túnez.

SOBRE EL PROCESO DE ANDRIJA ARTUKOVIČ

Este ha sido sin lugar a dudas el espectáculo de mayor suceso que haya sucedido en los últimos tiempos, a saber: el vuelo y llegada al aeropuerto de Zagreb el 12 de febrero del corriente año, del criminal de guerra que fuera arrestado oficialmente en el Hospital de Los Angeles. Canoso, lleno de arrugas, viejo y delgado como un esqueleto, fue entregado en la soleada California a Yugoslavia, después de una brillante operación secreta político-legal.

Andrija Artukovič, ex-ministro del entonces gobierno así llamado «País independiente de Croacia», el cual declarara la guerra a EEUU en el año 1941, abandonó este país, el mismo el cual le había dado asilo durante decena de años. Llegó acompañado en compañía de un médico y dos agentes federales de los EEUU de N. América. Tocó el suelo de la tierra que había traicionado hacía cuarenta años atrás, profanara, con deshonor y crueldad se salpicara con la sangre de las víctimas del nacional nazismo. Llegó

adelgazado y preocupado, asombrado y aturrido, semiacostado le bajaron del avión en una camilla de ambulancia.

El certificado protocolar de entrega, que fuera firmado por el ministro suplente de justicia de los EEUU de N. América, Sr. Joss, el 3 de junio del año pasado agrava, justamente hoy a Andrija Artukovič por los crímenes de guerra efectuados a ciudadanos que conocemos por sus nombres, y el asesino de cientos y cientos de víctimas desconocidas y liquidadas por las ráfagas de las ametralladoras o aplastadas por las orugas de los tanques.

Detrás de cintas de seda y sellos de la iglesia con la imagen del águila americano, existen largos años de búsqueda ante los tribunales internacionales, debates, discusiones, trucos, manipulaciones, provocaciones, prolongamientos, aplazos y maratones judiciales. Por fin, acuerdos, aprobación, aterrizaje.

Esto dura ya desde el 1951, época de la guerra fría, hasta el 1984.

Luego la renovación del proceso y nuestras exigencias hasta la extradición final y entrega de Artukovič a Yugoslavia.

Artukovič, a quién pertenecen todos los superlativos existentes en cuanto, a los crímenes de guerra se refiere, conoció muybien el apocalipsis negro, como así también los términos: genocidio, criminal de guerra, criminal contra el humanismo. Criminal con conciencia y cargo de tener una moral decadente. Ante su pueblo aparece como un monstruo en su más amplio aspecto, reconociéndolo como un ser de alma oscura. Alma la cual seguramente tiene una carga de crímenes que al final nadie conocerá exactamente y que no renocerá por sí solo. Lógicamente que después del crimen sigue el castigo.

Artukovič está en el hospital de la prisión para luego ser procesado así como lo exige la justicia de su tierra y del mundo entero. El proceso legal ya está en marcha, el mismo se realiza con todos los preparativos del caso, se reúnen todos los datos pertinentes con exactitud y detalle. Pero, el final de tal proceso criminal ya se conoce de antemano. Será juzgado así no sólo Artukovič, al mismo tiempo serán juzgados todos aquellos períodos sufridos por el pueblo. Esto servirá como ejemplo para las generaciones futuras. A su vez es una señal de alarma para hacer ver las horribles consecuencias de las guerras en las cuales mueren millones de víctimas inocentes.

5

6

DO Svilanit iz Kamnika ima preko 800 zaposlenih, od tega je velika večina žensk. V okviru DO sta dva TOZD-a in sicer TOZD, ki proizvaja frotir (brisače in kopalne plašče) in TOZD, ki proizvaja kravate, šale in rute.

V letu 1985 smo ustvarili 4,5 milijarde din celotnega prihodka. Naša delovna organizacija veliko svojih proizvodov, predvsem frotir, izvažata na konvertibilno tržišče. V strukturi predstavlja frotir okoli 40% našega izvoza.

Nekaj o proizvodnem programu frotir:

1. **Brisače**, ki jih proizvodimo, so namenjene široki potrošnji in jih prodajamo na celotnem jugoslovanskem tržišču.

2. **Frotir kopalne plašče** delamo v najrazličnejših krojih in barvah za vse člane družine.

V TOZD Svila proizvodimo modne dodatke, to so kravate, svilene rutice, volnene rute, volnene ženske in moške šale ter metražo za obleke za narodno nošo, rute za narodne noše.

V Svilanitu tradicionalno izdelujemo originalne naglavne rute, ki sodijo h gorenjski narodni noši in so znane po svetu. Nosijo jih ansamblji narodnozabavne glasbe, Slaki, Avseniki, ter člani folklornih društev naših izseljencev. Svilanit je povezan s Slovensko izseljensko matico, kjer lahko te rute tudi naročite.

Tovarna Svilanit iz Kamnika izdeluje izvirne rute, ki predstavljajo pomemben sestavni del vsake gorenjske narodne noše. (Foto: Anton Kocjančič)

**OBUTEV
V
SVETU
MODE**

DRUŽINA HAUPTMAN – RIVERLAND

MED SLOVENCI V AVSTRALIJI

Zapustila sva opalno mesto Cooper Pedy. Makadamska cesta naju vodi naprej na najini poti proti Riverlandu, pogosto vidiva kenguruje v skupinah po pet ali šest, naenkrat pa nam pot zastavi visoka ograja. Na vratih ograje je opozorilo, da je treba vrata za seboj skrbno zapreti – da se ne bi avstralski divji pes »dingo« razmnožil čez določeno mejo!

Vse naokrog je sama ravnina, tu in tam je kakšno suho slano jezero. Po 400 kilometrih vožnje, videla sva samo dva avtomobila, prideva v mesto Maree, kjer je zapuščena železniška postaja, zadnji vlak pa je tu peljal leta 1980.

Železniška proga med Port Augusto in Alice Springs ni bila donosna. Proga je tekla ob telegrafski liniji, gradili pa so jo 50 let. Dali so ji ime »The Ghan«, ker so za gradnjo zadnjega dela proge uporabljali kamele, ki so imele vodiče iz Afganistana. Imeli so namen zgraditi železniško progo še naprej do Darwina, vendar je zmanjkalo denarja. Na progi je bilo veliko problemov, predvsem zaradi dežja, saj se je zgodilo, da je deževje enostavno odneslo del proge, tako da so bile zamude vlakov zelo velike, najdaljša zamuda je bila kar 10 dni, kar je gotovo svetovni rekord! Večkrat pa je bilo treba reševati potnike z letali. Zaradi vseh teh težav so leta 1980 zaprli ta del proge in železnico speljali boj zahodno od tega predela, tako da traja potovanja samo 24 ur.

Železniška postaja v Maree še stoji, vendar že propada. Veliko ljudi se je moralo odseliti, ker ni bilo dovolj zaslужka za vse, tu je zdaj samo še bencinska črpalka, trgovina, pošta – vse v eni hiši.

Pot naju pelje naravnost proti jugu. Razneslo nam je že četrto gumo, še srečo imava, da se to dogaja zmerom na zadnjih kolesih. Približala sva se pogorju Flinders Ranges, ki se od tod razprostira 800 kilometrov daleč vse do zaliva – Gulf St. Vincent. Del pogorja je tudi narodni park in možnost, da se srečaš s kengurujem ali kakšno drugi tipično avstralsko živaljo, je zelo velika. Značilnosti parka so: avstralski

borovec, sladkorni evkaliptus, akacije, avstralski noj-emu, kenguruji in več vrst plazilcev ter različnih vrst papig in ptic. Park obsega veliko površino ozemlja, ki ga križa le nekaj cest. Spustil se je mrak, midva pa še nisva na cilju, zato voziva zelo previdno, ker je ob cesti vse polno kengurujev in zajcev. Naslednji dan na najini vožnji zagledava družino avstralskih nojev. Značilnost nojev je ta, da samica, ko po parjenju znese več jajc, zapusti samca in on prevzame vlogo mame, vali jajca in ko se mladiči zvalijo, tudi poskrbi za nadaljnjo vzgojo.

V parku je tudi telefonska govorilnica na sončno energijo. Tu je živelo tudi več različnih plemen avstralskih domorodcev, njihove slike na skalah so ohranjene na več mestih. Planinarjenje in kampiranje je zelo popularno.

Ze sva v Port Augusti, mestu ob morju s 13.000 prebivalci, važnem prometnem in železniškem križišču. Od tod vodi cesta proti Zahodni Avstraliji, na sever v Darwin in Alice Springs, na jug v milijonsko mesto Adelaide in na vzhod v Broken Hill in Sydney v New South Wales, železnica pa tudi proti zahodni in vzhodni obali in na sever.

Cesta poteka ob obali proti Riverlandu, je vijugava, okolje je vse polno okroglih hribčkov in se pokaže včasih zelo lep razgled preko vsega zaliva, spet gre pretežno skozi pogorje Flinders. Zdaj sva v glavnem zapustila področje puščav, tu in tam so zdaj rjavo zelene površine, posamezni evkaliptusi, večkrat pa naletiva ne čredo ovac. Cesta je izmenoma asfaltirana in makadamska. Po dolgi vožnji prispeva v mesto Morgan, ki je že na področju reke Murray. Murray je največja reka v Avstraliji in izvira v snežnih gorah (Snowy Mountains). V pretežni dolžini povezuje državi New South Wales in Victoria. V južni Avstraliji preide reka Murray v svojo zaključno fazo, ko najprej teče skozi področje Riverland, potem pa se obrne proti jugu in se izlije v morje. Na področju Riverlanda pade samo približno 200–250 mm dežja na leto, zato sta že leta 1887 dva kanadska brata začela z umetnim namakanjem površin ob reki. Podnebje je idealno za gojenje vinske trte, marelic, pomaranč, limon, breskev, jabolok, sliv, hrušk, avocada, grenivke, z umetnim namakanjem pa dosežejo, da ima vse ozemlje dovolj vode. Reka Murray je bila že posebno

Peter Hauptman, Katarina in Ivan Horvat

pomembna v začetku naseljevanja, saj je služila kot prenašalka tovorov, ladje pa so imele pogon na kolesa, kot na reki Mississippi v ZDA. Pot naju pripelje mimo jezera Bonney, kjer je Anglež Donald Campbell leta 1964 postavil svetovni hitrostni rekord za čolne na vodi.

Na področju Riverlanda živi tudi okrog 30 slovenskih družin, ki se v glavnem ukvarjajo z vinogradništvom in sadjarstvom. Na obisku sva pri družini Petra Hauptmana. Zamislite si, kako sem se počutil, tu v srcu južne Avstralije, ko smo šli s Petrom na obisk od Slovenca do Slovenca – kot da bi bili v Sloveniji, bilo je pravo praznovanje, pijače in jedače na pretek na mizi, obujanje spominov na Slovenijo, pa spet na potovanje v daljno deželo in prvi začetek v novi domovini!

Peter je Notranjec in je doma blizu Cerkniškega jezera, preko Trsta je po 40 dneh vožnje z ladjo priplul v Melbourne leta 1960. Njegova žena Ivanka pa je prišla v Avstralijo iz Medžimurja s starši. Imata štiri sinove – Mark je star 19 let, Paul 13 let, Daniel 11 let in najmlajši Andrej 2 leti in pol. Kmetija ima približno 10 hektarjev, tu pa na leto pridelajo približno 10 ton grozdja in 16 ton marelic, ki jih sami sušijo. Ko so marelica zrele, jih razlo-mijo in na lesenih pladnjih sušijo. Okrog 50 pladnjev se naenkrat spravi v hermetični prostor, kjer se čez noč žveplajo, nato pa se še dva dni sušijo na soncu in že so za prodajo. Pridelajo še okrog 2 tona grapefruita (grenivke), na vrtu imajo še limone, pomaranče in nekaj sliv – za domače žganje.

Zvečer sta nas soseda Francka in

Ludvik Truden povabila na barbecue, kot tu pravijo manjši zabavici, kjer pečejo meso na žaru.

Spoznamo se še z Milanom in Nežko Prešeren, Ivanko in Lojzetom Penca, Katarino in Ivanom Horvat, ki sta starša Ivanke – Petrove žene. Spet je pojedina, pečeno meso, čevapčiči, krompirjeva solata in zelo okusno avstralsko pivo in vino. Čas nam zelo hitro mine ob obujanju spominov.

Naslednji dan si ogledamo »Berry Winery«, ki je največja pridelovalnica vina na južni polobli; tu pridelajo čez 7 milijonov litrov vina in alkoholnih pijač na leto. V sprejemni sobi si ogledujemo medalje z razstav vin po vsem svetu. Na častnem mestu je tudi več medalj – zlatih in srebrnih z vinskega sejma v Ljubljani.

Peter ima pogodbo z vinarno za odkup grozdja; že po treh tednih, ko je bilo grozdje zmleto, gre vino v prodajo in je takšne kvalitete, kot da bi bilo leto dni staro. To danes lahko dosežejo z novimi vinarskimi metodami. V vinarni pridelajo okrog 20 različnih vrst vina, razne likerje, brandy in ouzo, žgano pijačo grškega imena.

V okolici Glossopa, kjer živi Peter, so veliki nasadi pomaranč, zaradi atrakcije pa so zgradili ogromno pomarančo iz steklenih vlaken – Big Orange, ki ima 16 metrov v premeru, v njej pa je razstavljen gospodarska zgodovina Riverlanda. Potem pa smo odšli na malico k staršem Ivanke, kjer so nam postregli s hladnim narezkom in kozarcem odličnega rdečega avstralskega šampanca. Hiša je prijetno opremljena, na vrtu jim rastejo vse različne rastline in drevesa, za popot-

nico sva dobila vrečko mandeljnov z njihovega vrta.

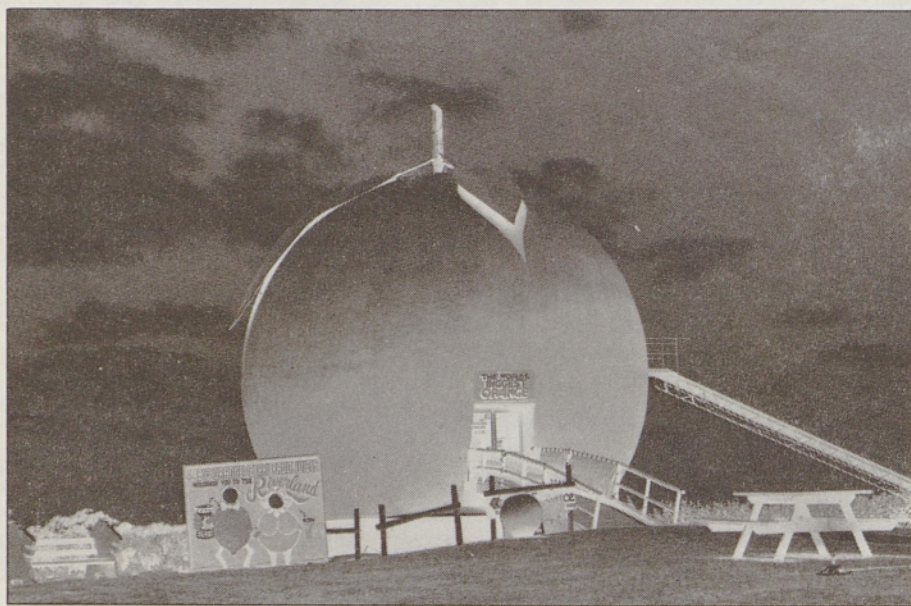
Naslednji dan smo šli na obisk k družini Prešeren v Renmarku. Hčerka Tanja dela v pisarni podjetja, ki posoja »hišne ladje« na reki Murray. Namesto da se odpelješ na dopust z avtomobilom, si lahko izbereš bolj mirno potovanje z ladjo, ki je sodobno opremljena s tuši, kuhinjo, hladilnikom, zmrzovalno skrinjo in posebnim prostorom za barbecue (žar). Ladjo poganja avtomobilski motor Holden z dvema vodnima kolesoma, izbiraš pa tudi velikost, saj je na razpolago ladja za 4, 6, 8 ali 10 oseb. V prostem času lahko loviš ribe, se kopaš, sončiš ali pa zgolj pluješ po reki!

Milan ima dve parceli po 5 hektarjev vinograda, kjer pridelava približno 150 ton grozdja na leto, ob tem pa še skrbi za namakanje trte in pomaga neki starejši gospe, ki ji je mož pred kratkim umrl! Gospa Prešeren nas povabi na okusno kosilo z juhico, pečenim piščancem in solato, za slaščico pa dobimo še sladoled. Popoldne smo si ogledali še okolico Renmarka.

Med obiskom pri Petru sva spoznala tudi družino Emila Kregarja, ki je tudi imela velik vinograd, sami pa so tudi sušili grozdje in prodajali rozine, za najino popotnico pa so nama pripravili škatlo rozin in orehov!

In že je prišel zadnji dan obiska pri družini Hauptman, ogledali smo si še enkrat vinograd, nasad pomaranč, limon in grapefruita, za popotnico sva dobila cel zaboj sadja.

Zelo težko se je bilo posloviti od družine Hauptman in od Riverlanda – od vseh Slovencev, ki sva jih tam srečala.

Velika pomaranča v okolici Glossopa, v kateri je lokalni muzej.

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Poezija ob vodi zvodeni,
ob vinu zaživi.

Pošten smeh je več
vreden kakor dva joka.

Po trnju še nikdar ni bilo
jabolk.

Prehvaljena juha rada
izkipi.

Prepovedan sad ima
čudno slasi.

Postružka Tanja

Vročina je trepetala v zraku, ko sva z možem stopala po prašni cesti na železniško postajo in se z opoldanskim vlakom odpeljala proti Mariboru. Zdelo se mi je, da vožnje noče in noče biti konec... Ptujsko polje je sijalo kot z zlatim brokatom pregrnjeno. Bil je čas žetve. Moreča vročina je napovedovala, da bo prišla nevihta in četudi je bila nedelja, je bilo videti na njivah mnogo ljudi, ki so hiteli, da bi čim hitreje naložili snopje na lojtrske vozove s konjsko vprego. Takrat pri nas še ni bilo traktorjev in samonakladalk, zlasti pri zasebnikih ne in ves uspeh poljedelstva je ležal na kmečkih plečih. Končno se je vlak ustavil v Mariboru.

Izstopila sva in poiskala Materinski dom na Tržaški cesti. Tu sva namreč morala prositi, da mene, ki sem v par dneh pričakovala otroka, sprejmejo v varstvo. Lepa stavba z lepim parkom in obiširnim vrtom, mi je dala slutiti udobje. Bila sem prijazno sprejeta. Mož se je na hitro poslovil s solznimi očmi... Uganila sem njegovo skrb za usodo dveh življenj, kajti ni še šla v pozabo bolečina, ki naju je prevzela ob rojstvu Petricka, ki je pred štirimi leti, 50 minut po rojstvu, umrl. Takrat pač nisva vedela, da bo za njim zelo prišel kateri, ko je pa bil porod tako zelo težak, jaz pa tudi ne več mlada. In vendar...

V Materinskem domu so me obkolile žene in me radostno sprejele medse. Odkazana mi je bila postelja, spravili so mi prtljago in že sem se počutila kot član velike družine. Hitro smo se spoznale med seboj in bile smo si blizu – blizu v pričakovanjih, bolečini in radosti.

Drugi dan sem se seznanila z dnevnim redom. Tiste, ki smo bile še dovolj pri volji in moči, smo pomagale v kuhinji ali na vrtu. Brale in delale ročno delo, vmes pa tudi poslušale medicinsko sestro in babico, ki so predavale in nas poučevale o vsem, kar mora vedeti žena in mati. Tako so minili trije dnevi. V četrtek zjutraj začutim, da se bliža »moja težka ura«. Ko so se popadki enakomerno vrstili, so me pospremili v bolnišnico. V velikem hodniku na porodniškem oddelku je dišalo po kamiličah (ne po razkužilih), kar je vzbujalo občutek domačnosti. Čutila sem se povsem varno in vdano čakala na svojo usodo. Saj je to bil že moj deveti porod in nič mi ni bilo neznanega. Človek pač mora pretrpeti svoj prihod na svet enako kot odhod – z bolečino...

Sredi popoldneva se je rodila krepka punčka. Bilo je vse po sreči. Hitro sem okrevala. Mož je prišel po naju, na domači postaji pa so naju čakali otroci z vozom in udobno smo zdrdrali po naši dolinici domu v naročje. – Krstili smo jo za Tatjano in klicalci Tanja. Dobro se je razvijala. Sestrice in bratci, ki so sprva nekam ljubosumno gledali na to malo stvarco, ki mamico tako zaposluje, da zasenči vse druge dolžnosti, so jo vzljubili in tekmovali med seboj z

uslužnostmi. Tako je rasla in nas razveseljevala, bil je središče in okras našega doma.

Bilo je med velikimi počitnicami, ki so jih pri nas preživljali tudi trije otroci iz Ljubljane. Ob našem dvorišču je tekel potok, ki je gnal mlin. Pred velikim mlinskim kolesom je bila sezidana visoka kašta, ki je služila, da se je voda lahko zajezila in nabirala, vse do splava v gornjem delu potoka. Tej stojčiji vodi smo pravili »zajza«. Ko je bila zajza polna, smo odprli zapornico in voda je začela teči po žlebu na kolo, ki se je začelo vrteti in obračati v mlinu kamen, ki je drobil zrnje. Ko je voda stekla, se je mlin ustavil. Zopet je bilo treba čakati, da se je zajza napolnila in mletje se je nadaljevalo. Otroci so se kaj radi zadrževali ob potoku, imeli so tudi mali čoln, ki jih je najbolj mikal. Tako jih je večina bila v vodi, le osemletna Majda je morala čuvati Tanjo. Mimo je prišla sosedova Julčika, ki je bila namenjena v gozd po gobe. Zvabila je s seboj malo Tanjo in Majda je bila vesela, da jo je za nekaj časa rešila varstva male sestrice, da se je tudi ona lahko brezskrbno igrala z ostalimi. Toda, nesreča nikoli ne počiva. Tanja je tekla en čas za Julčiko, potem pa se je naveličala. Ob mlinu je ostala zadaj in zlezla po jezu na rob potoka, kjer je bila voda najgloblja. V vodi je zagledala jabolko, se stegnila, pri tem pa se je prekucnila v vodo. Ker so rasle ob potoku košate jelše, je tisti, ki so bili v gornjem koncu potoka niso opazili. 12-letni Zvonko, ki je bil na vrsti, da se lahko vozi s sandolinom, se je peljal proti mlinu in se hotel tam, kjer se je gladina vode znatno razširila, obrniti. Ko je priveslal na drugo stran jelševja, zapazi na vodi predpasnik male Tanje. Takoj mu je bilo jasno, da je Tanja padla v vodo. Začel je vpiti na pomoč in že je bredla do pazduh globoko po vodi 8-letna Majda, prehitel jo je 13-letni Ciril in zgrabil Tanjo v naročje ter hitel z njo proti domu. Vse je vpilo: Tanja se je utopila! 18-letna Marija, ki je plela v vrtu, je naglo preskočila plot in stekla do sestrice, ki jo je nosil Ciril. Glavica in nogice so visele negibno iz naročja, brez vsakega znamenja življenja. Medtem sem pritekla še jaz in začeli smo z reševanjem. Ozrla sem se na hrib, kjer je mož oral in sem ga hotela poklicati. Tisti hip pa me je prešinilo: Če bomo Tanjo rešili, bo tako dobro, če pa ne, bo za doživetje nesreče še tako prezgodaj. – Marija je bila najbolj poučna, kako je treba reševati utopljenca. Položila si je sestrico čez kolena, jo obrnila na trebušček, porinila prste v usta in se trudila, da je spravila iz nje vodo. Po nekaj minutah je začel otrok jokati in dobili smo upanje, da je rešen. Odnegli smo jo, ledeno mrzlo, v kuhinjo, jo zavili v odejo, ogrevali s termoforom, po kapljicah spuščali vanjo toplo tekočino in po dveh urah so začela postajati lička rožnata in Tanja se je zavedla.

Šele zdaj smo opazili, da ni nikjer Majde. Iskali smo jo povsod, pri sosedih, v gozdu v bunkerju, nikjer je nismo našli. Otroke sem spravila h kosilu, sama pa sem nameravala odhiteti na milico, da bi ta pomagala odkriti pogrešanko. Tisti hip pa prihiti sosedov Vinko in veselo pove, da Majda že gre na oni strani kapele. Res je prišla še vse mokra v spremstvu tete Micike.

To teto, ki je živela v Savcih, več kot dve dobri uri nagle hoje od nas, je imela Majda izredno rada, k njej se je zatekla, kadar je potrebovala zatočišče in zagovornico, kajti njena nedolžna dušica je vzbujala v njej občutek krivde, ker je bila pač ona zadolžena, da čuva malo sestrico. Vse dokler se ni vrnila domov, je mislila, da je Tanja mrtva. Kako je bila srečna, ko je izvedela, da smo jo rešili! Ja, to je bilo hudo doživetje in sreča obenem. Zgodilo se je 13. 7. 1956, Tanja pa se je rodila 22. 7. 1954. Ko je po tej nesreči opazila koga, da se je hotel iti k potoku kopat, je jokaje vpila: »Ne kopati, ne kopati!« Razumljivo, da smo ji po tej nezgodi v marsičem popuščali, kar je imelo tudi svoje posledice, bila je naš cartiček. Ker pa je bila kmečki otrok, se je morala počasi zavedati, da to ni prav. Nismo imeli težav z njo, dobro se je učila in nam delala veselje. S petimi leti je šla z nami na Triglav: iz Vrat čez Prag na Kredarico in Triglav, potem pa čez Dolič v Trento in čez Vršič v Kranjsko goro. Pogumno, brez pritoževanja. Moram sicer povedati, da je na začetku poti iz Vrat do Praga, ko smo hodili približno 1 uro, vprašala: »Ali je še daleč na Triglav?« joj, ubogi otrok, pa še kako. Joj kako! Tako se je vdala v usodo, na Kredarici pa dobila višinsko bolezen. Ko smo drugi dan sestopali s Triglava proti Doliču, je bilo na Doliču že vse v redu.

Zopet so bile velike počitnice in po 11-letno Tanjo je prišla hčerka Erna, ki je službovala kot gradbeni tehnik v Mariboru. Povabila jo je, da gre za nekaj dni z njo na počitnice. Ker se bodo hodile na Otok kopat, naj vzame s seboj kolo, da se bosta lahko vozili. Jaz sem to odsvetovala in rekla, naj se vozita raje z avtobusom, ker je na cestah velik promet in kolesarjem nevarno. No, tako kolesa nista vzeli seboj. Toda: kdor ne uboga, ga tepe nadloga... Nekaj dni za tem pride zvečer Erna in pove, da sta se peljali s Tanjo s kolesi (eno sta si sposedili pri hišnici) na Otok in da je v bližini Kamnice Tanji na kolesu počila zračnica in je Tanjo vrglo 6 metrov daleč na kup granitnih kock ob cesti. Seveda s kopanjem ni bilo nič. Vrnili sta se. Eno kolo je peljal neki vojak, ki je po naključju priskočil ob nezgodi. Erna je spravila Tanjo v posteljo. Nikjer ni bilo nobene kaplje krvi in tako ni slutila, kako nevaren je bil padec. Drugi dan je v službi pripovedovala, kaj se je zgodilo in klesnice so jo opozo-

rile, da ima Tanja najbrž pretres možganov in da mora takoj k zdravniku. Tako jo je po službi odvedla v zdravstveno ambulanco, kjer so ugotovili štirikrat počeno lobanjo in odredili takojšen prevoz v bolnišnico. Morala je na operacijo, ki je trajala od 20. ure do 1. ure zjutraj. Operirala jo je dr. Zora Janžekovič – ta enkratna, sposobna zdravnica – uspešno. Ne najdem primernih besed, da se ji zahvalim!

Zdaj bi vam lahko na dolgo pripovedovala o poteku zdravljenja, pa da ne bo predolgo, bom to raje izpustila.

Tanjo je bilo treba mesečno voditi na zdravniški pregled. Drugo leto v juniju so ugotovili močno vibriranje možganov in da se mora takoj narediti kritje. Imela je namreč za debelo jajce veliko luknjo na lobanji, možganska opna pa ni bila prizadeta. Sklenili so, da bodo opravili kritje v avgustu. Takrat so jo operirali in vzeli 8. in 9. rebro, naredili iz njih male parkete in z njimi zaprli odprtino, katero so prekrili s prej dvignjeno kožo z lasmi. Vse se je dobro obneslo brez posledic. Glavico so zopet obrasli lepi, valoviti, temni lasje in tudi duševno ni bila prizadeta. Kolika sreča!!! Tako nam je bilo Tanjino življenje darovano že tretjič . . .

Vedno sem se bala, kakšna nesreča jo bo še doletela. Ta bojazen ni bila odvečna, kajti, ko je bila stara 14 let, je umrl ljubeci

atek kot žrtev prometne nesreče in postala je sirota. Vsi smo se trudili, da bi omilili to bolečino.

Ko je obiskovala gimnazijo na Ptujju, je stanovala pri Marijini družini, se izvežbala v gospodinjstvu in negi dojenčka, potem pa dvoje velikih počitnic preživela v Nemčiji, kjer je živila sestra Majda, s katero sta bili izredno čustveno povezani. Ta ji je tudi preskrbela sezonsko zaposlitev v turizmu. Prvič je zalivala rože in prodajala cvetje in torte. Drugič se je zaposlila kot strežnica v kavarni. Pridno je delala in si prislužila toliko, da je bila skrb zastran oblačenja rešena za celo leto. Pozneje je v Mariboru nadaljevala študij in postala profesorica matematike in fizike. Medtem se je poročila in z dobrim in marljivim možem sta si ustvarila toplo družinsko gnezdece. Rodila sta se jima dva sinka – Jernej in Matiček. Ko je po prvem porodu zapuščala bolnišnico, se je zahvalila zdravnikom in ostalemu zdravstvenemu osebju z zagonetnimi besedami: na svidenje, kar je vse navzoče začudilo in spravilo v smeh. Jerneja n Matička moram pohvaliti, ne zato, ker sem njuna babica, pač pa zato, ker me vedno prese-nečata s svojo bistrostjo, lepimi šolskimi izdelki in delovno vnemo. Rada prihajata v kraj mamičinega otroštva in tudi njuno največje veselje je – potok. Pazita sicer, da se ne bi utopila, vseeno se skoraj vsakič, ko sta tukaj, zmočita do kolen, ali pa ju je

treba vsaj preobuti. Toda – voda je tako privlačna!

Zdaj bi pa lahko napisala novo zgodbo, ki pa bi mi jo morala povedati babica Milena – Tanjina taščica, saj z dedkom Stankom ljubee spremljata življenje otrok in vnukov in sta jim vedno, ko je to potrebno, v zanesljivo oporo.

Četudi današnji svet ni naklonjen verskim čustvom, moram vseeno zapisati, da sem neizmerno hvaležna višji sili – ljubemu Bogu, da smo vse hudo prestali in doživeli srečno sedanost. Nikoli ni nobena nesreča tako huda, da ne bi mogla biti še hujša.

Danes je Tanja vodja računalnika na Srednješolskem centru v Ptujju, vsestransko sposobna in upoštevana, ljubeca žena in dobra mati kljub svoji, tako grozljivo zakrpani glavici. Mogoče se bo komu zdelo, da ni primerno, da se pohvalno izražam o svojem otroku, toda le kako bi mogla drugače, ko pa sem vedno služila resnici in resnica, ki ne zapoje, je izdana resnica!

Opomba: V kmečki družini Maksa in Erne Meško v Lahoncih se je rodilo 9 otrok: Benjamina, Marija, Erna, Maksimiljan, Ciril, Zvonko, Majda, Petriček (takoj po rojstvu umrl) in najmlajša Tanja. Med njimi je rasel tudi varovanec Vinko, ki so mu mame starši umrli.

DANIJELA HLIŠ-THIRION, Melbourne

Nedokončan dvoboj

Utrujeno se je skobacala iz taksija in pobirala torbe in kovčke. Umazana, izgubljena v vročini avstralskega poletja, se je nasmehnila svojim zimskim škornjem in toplemu puloverju, ki so jo bili, še pred dvema dnevoma, grelji v Ljubljani. Plačala je šoferja, ki je nemirno postopal okoli svojega umazanega taksija in mu zaželela prijeten dan.

»Tudi vam«, je odgovoril in si poživžgal.

Šele ko je ostala sama, se je obrnila po dvorišču. Vrtnice, blede rumene in bele, so nihale pod vročimi žarki. Veliki listi tiare s Tahitija so uveli trepetali v sapici, in med njimi so se kazali prvi popki cvetja. Srce se ji je pomirilo.

»Ni še cvetela, mene je čakala«, je srečno pomislila. Še bolj kot na svoje orhideje, je bila navezana na to otroško veliko drevo, ki je bilo v zimskih mesecih kot pet golih, zlakiranih rok, ki prosijo za kruh, spomladi in poleti pa so te debele, kratke veje nosile dolge, čudovito zelene liste in potem, okoli februarja, ko se je avstralsko poletje poslavljalo, so se pokazali belo rumeni, dišeči cvetovi tahitijskih otokov.

Vzela je dva kovčka in stopila do vrat.

»Le kam sem dala ključje?« se je jezila in brskala po torbi, polni zmešnjave. Potni listi, denar iz petih držav, parfum, različne tablete, cigarete, kuliji. Glej – jabolko, vse iz Ljubljane ga je nosila!

Šele takrat jo je opazila. Strmela je vanjo, kot bi bila pošast, čeprav je bila tako majhna, da bi jo lahko držala v eni roki.

»Kdo si? Čigava si? Kaj delaš tukaj pri meni? Kako si drzneš sedeti na mojem oknu?« Tiho je Silva govorila mucu in brez glasu ji je muca odgovorila. Njene oči, ki so bile hkrati barva pšenice in barva morskih alg, so jo opazovale brez strahu. Njen majhen gobček, bel, rjav, črn, siv (Silva je opazila, da ima muca vsaj osem barv na svojem kožuhu), je od časa do časa izpustil glas, in ni vedela, ali je podoben joku ali mijavkanju.

»Kaj ti je, si lačna?« Silva je končno odklenila vrata in medtem ko je nesla kovčke v spalnico, je pozabila na muco. Njene rjave oči so hitro pregledale stanovanje. Vse je bilo tam, ni bilo tatov, medtem ko je bila odsotna! Tako jo je bilo strah med potovanjem, da ji vse pokradejo, saj je o tatvinah in umorih vsak dan brala v časopisih. Avstralska mesta so postajala kot Chicago ali New York; umori, popivanja, prisilstva, tatvine, mamila . . .

Utrujeno je vzdihnila in si pričela tako rekoč trgati hlače in pulover s prepotenega telesa in se gola napolila proti kopalnici. Nato se je spomnila še ostale prtjljave na dvorišču in je neodločno obstala. Da, vse mora prinesiti noter, se zakleniti, šele potem se lahko varno tušira.

»Olala«, je zacvilila, ko se ji je živa, mehka žoga zakotalila med nogami. Spoznala je muco z okna in jo jezno zagrabila in odnesla iz stanovanja. »Kako si drzneš? Kako si sploh upaš?« Skoraj grobo jo je spustila na okno. »Kaj pa če imaš bolne in uši, kaj jaz vem, kdo si in od kod si!«

Muca jo je jezno gledala in njeno malo telo je bilo ena sama razdražena grba.

»Oh, kar lepo se počutim, nisem niti preveč utrujena od 25 urne vožnje z letalom«, je zamrmrala Silva, potem ko je umita in sveža stopila iz kopalnice. Oblečena v lahko poletno obleko se je odpravila v kuhinjo. Na voljo je imela črno kavo in konzerve; hladilnik je že šest tednov sameval z odprtimi vrati, kot oropan grad.

Ujela je mucin pogled: topel, nežen, proseč, izgubljen. Silvine oči so izgubile del jeze in očitkov in se potopile v mucinen pogledu. »Škoda, da nimam mleka«, je pomislila, odprla vrata in ponudila mucu skodelico vode. Šele takrat je opazila, kako drobna je muca, vse kosti so se ji videle. A vendar, imela je usnjen ovrtnik, torej je nekomu pripadala! Brez besed se je Silva vrnila v kuhinjo in napravila največjo napako v svojih petindvajsetih letih življenja. Odprla je eno konzervo sardin zase in eno konzervo za muco. Hitro je zaprla vrata. Mucine oči, polne toplote in hvaležnosti, so jo jezile. »Nikar si ne misli, da bo

to na dnevnom redu«, je zamrmrala in obe sta pričeli jesti, muca na oknu, Silva stoji v kuhinji. Od časa do časa sta se spogledali.

Minilo je nekaj dni. Silva se je počasi spet privadila toku življenja. Glasba iz radia, ki jo prebudi ob sedmih. Poslušala resno glasbo, se v mislih pripravi na nov dan in na službo, se po mačje raztegne in končno vstane. Kopalnica, kuhinja, soba, kjer se obleče in naliči in se okraši z zlatnino. Potem v avto in okrog devetih je v pisarni; ljudje, telefon, pisma, sestanki, prepiri. Ob enih se odpelje na bližnjo obalo in tam kosi, ob pesmi valov in klikanju galebov. Pomirjena se ob dveh vrne v službo in ostane do petih, ko se utrujena odpelje domov. Čaka jo tiho, prazno stanovanje, polno spominčkov z vsega sveta. Čaka jo muca na oknu!

Silva je zvedela, da je muca od sosedovih otrok, da ji je ime Kati in da je nihče ne hrani in nihče ne ljubi. Silva je torej spregovorila s sosedo, češ, da tako pač ne gre! Da se ona muce pač usmili in jo hrani, a muca ji vedno uide v stanovanje, tam se lovita in iščeta, in Silva je že večkrat zamudila v službo, ker je po vseh štirih romala po tleh in iskala muco, ker je ni hotela pustiti ves dan v stanovanju.

»Kaj hočeš od mene, Silva? Naj si muco navežem kot psa in jo obdržim, privezano ali pa v kletki?« ji je grobo odgovorila sosedka. »Prav, če je tako, bom pa tudi jaz takšna«, si je obljubila Silva in tistega dne muce sploh pogledala ni. Zajtrkovala je na drugi strani stanovanja, da ni slišala mucinega lačnega joka. Ko se je kasneje vrnila iz službe, in jo je muca zvesto čakala pred vrati, jo je grobo spodila. A komaj je za sabo zaprla vrata, je muca že sedela na oknu in jo nemo opazovala skozi prozorne zavese. Silvine oči so se poglobile v mucine in ji zagrozile: »Le počakaj, bova videli,

kdo bo zmagal! Če bi jaz hotela muco, bi si jo že zdavnaj kupila, jo ljubila in pazila nanjo. A je nisem. Ti nisi moja, nimaš pravice, da se siliš v moje življenje. Razumeš?!« Le čuden lesket mucinih oči ji je bil za odgovor.

Bil je petek. Po treh dneh se je dvoboj še vedno nadaljeval, brez kretenj, brez besed. Silva ponoči ni mogla spati. Ni mislila na Ljubljano, ni mislila na samotno življenje, niti na službo, niti na prelepe školjke, ki jih bo spet nabirala konec tedna, ko se bo potapljala v morju. Ni mislila na sodelavca Franca, v katerega je bila že dolgo zaljubljena, a on ni o tem nič vedel, preveč je bil zatreskan v svoj računalnik. Ni mislila na brata Toneta, ki se je pred kratkim poročil z neko Italijanko v Benetkah, daleč od staršev, daleč od Slovenije, kot ona . . . Tudi na mamo, učiteljico v Šiški, ni mislila, niti na očeta, ki se je s svojo drugo ženo odselil v Piran. Ne, ni bilo prostora v njenih možganih ali srcu za druge ljudi. Le dvoje bitij je bilo pomembnih, ona in muca. Le ena bitka je bila pomembna, tista med nedolžno in vdano potrpežljivo muco in jezo, trmo in neumnostjo Silve. In šele v petek se je Silva zavedla teh besed in čustev. Do takrat se je šla neki nori dvoboj z muco, tako iz principa, iz trme, nenadoma pa je spoznala, da muca predstavlja vse dobre lastnosti, ona pa slabe. Obrnila se je na trebuh, otročje zagrabila vzglavnik in se razjokala.

»Silva, Silva, kako le moreš?« je karala samo sebe. »Le kako si lahko vse te dni jedna in pila, ko te je muca tiho opazovala skozi umazano šipo priprtga okna? Kako si jo lahko nekajkrat grobo potisnila od vrat, da je prestrašena zbežala pod parkiran avto? Zakaj si ji dala hrano, prijateljstvo in ji božala drobno telo, le za nekaj dni, potem pa si jo, brez srca, kaznovala za

nekaj, kar ni storila? Silva, Silva . . .« je nadaljeval tihi glas njenega srca, »mar ne vidiš, da muca ni ti? Pozabi na otroštvo, to je daleč, daleč. Pozabi na tista kratka leta sreče, preden sta te oče in mati pozabila, se posvetila delu, politiki in avanturam, ko si ti nedolžna, lačna in izgubljena predsedala dolge mesece, opazovala in čakala. Čakala na čudež, ki se ni zgodil . . . Silva, ali . . .«

Hlipanje se je pomirilo. Odločno je vstala, ura je kazala eno zjutraj. Dekle rjavih oči in mastnih rjavih las, dekle z zarjavelim srcem, v železnem oklepu, da ne bi več nikoli trpela, se je tiho napolnila v kuhinjo. Silva je odprla vrata. Zunaj na pragu je mirno spala muca, pod zvezdami in luno, pred vrati nekoga, ki jo je potreboval, a tega do sedaj ni vedel.

»Mirna, Mirna, prebudi se.« Muca je že stala na oslabeledih nogah, kot da bi razumela, da ima novo ime, novo življenje, nov dom. Kot da bi razumela, da je dvoboj končan, in da ni pravega zmagovalca. Ne bo šla v stanovanje, če dekle tega ne mara, ne bo več cvilila in prosjčila na oknu. Mirno bo čakala na svojo skodelico mleka in na konzervo, na božanje tresoč se roke . . .

»Mirna, oprost, bila sem tako grozna, tako neumna! Počakaj!« Silva je odprla konzervo sardin, nalila skodelico mleka in se vrnila na prag. »Tako, začniva še enkrat, tokrat brez napak.« Medtem ko je muca tiho jedla, je Silva sedla na prag in se zastrmela v noč. Bilo je toplo in vlažno.

»Zbogom, otroštvo«, je zamrmrala. »Zbogom sovraštvo, jeza. Ko drugič običem starše in brata, ko bomo spet štirje stebri nekdanjega splava, razbitega na bregovih umazane reke, bom kot Mirna. Potrpežljiva, tiha, nezahtevna, nežna. Mogoče ne bo prepozno . . .«

MERCATOR
ŽIVILSKA
INDUSTRIJA
KAMNIK

ŽIVILSKA INDUSTRIJA V MERCATOR – ETA NUDI VEČ

Mercator – Eta, Živilska industrija Kamnik se ponaša s tradicijo, ki sega v leto 1923. Najpomembnejše obdobje se je začelo leta 1963, ko so zgradili novo tovarno in se usmerili v predelavo povrtnin. Uvedba nove tehnologije je omogočila tudi konkurenčnost na domačem in tujih trgih. Danes so področja proizvodnje sledeča: izdelovanje gorčice, vlaganje povrtnin in gozdnih sadežev, proizvodnja in predelava gob – šampinjonov, predelava sadja, proizvodnja konzerviranih jedil in dodatkov iz mesa, drobovine, vrtnin in drugih živil rastlinskega in živalskega izvora, prodaja na drobno – lastnih izdelkov in nakup ter prodaja sadja in zelenjave, nakup steklene embalaže, pakiranje in prodaja na debelo sveže povrtnine, sadja, gob in gozdnih sadežev.

Letno predelajo v ETI več kot 10.000 ton raznih vrtnin, vloženi največ v stekleno in pločevinasto embalažo pa tudi v plastično. Eta se vse bolj uveljavlja v tujini, tako v Evropi kot tudi v prekomorskih državah. V Sloveniji ni družine, ki ne bi imela v hladilniku ali shrambi katerega izmed Etinih proizvodov. Če se mudite v Kamniku, ne pozabite obiskati ETINE prodajalne poleg tovarne, kjer po znižanih cenah dobite sveže jedi za potovanje.

Naslov: MERCATOR – ETA, Živilska industrija Kamnik, Kajuhova pot 14, telefon (061) 831-622.

V Etini industrijski prodajalni poleg tovarne

lahko kupite mnoge prehranske proizvode

»Največja sreča za moža, če žena dobro kuhat zna«

V Clevelandu je izšla knjiga o slovenskih okrasnih zidnih vezeninah

Organizacija Slovenian American National Art Guild, ki v Clevelandu že od leta 1973 združuje slikarje, ustvarjalce in tiste, ki se zanimajo za umetnost in ljudsko ustvarjalnost, je letos izdal publikacijo, ki je zaradi »suše« pisane besede med Američani slovenskih korenin vredna pozornosti in pohvale. Gre za lepo urejeno knjižico v angleškem jeziku z naslovom »Splasher cloths – Traditional Slovenian Stitchery«. V prvem delu obravnava okrasne vezene tkanine, ki so jih gospodinje na podeželju obesile na zid v kuhinjah, da bi ga obvarovale pred umazanijo in ker so imele tudi okrasno funkcijo, so nanje izvezle romantično-duhovite podobe in jih opremile s prav tako romantično-duhovitimi napisi. V drugem delu pa so objavljene razprave s simpozija, ki je lani marca »spremljal« prvo razstavo zidnih vezenin v Clevelandu, in ki je z dobro izbranimi govorniki pomagal razumeti zgodovinski, zemljepisni, kulturni in ustvarjalni svet dežele, kjer so te vezene nastajale.

Najprej o prvem, slikovno bogato opremljenem delu publikacije. Iz uvoda razberemo, da so člani Art Guilda vložili v pripravo razstave veliko časa in dela. Nekaj najbolj aktivnih je gradivo za predstavitve v Ameriki šlo izpopolnit v Slovenijo, v Ljubljano, kjer sta jim med drugimi posamezniki znatno pomagali dr. Marija Makarovič iz Slovenskega etnografskega muzeja in prevajalka Charlotte Anderson. Celo vrsto teh okrasnih zidnih vezenin pa so zbrali med priseljenci slovenskega rodu v Clevelandu in drugih ameriških krajih, z lastniki pa so opravili tudi vrsto razgovorov, da bi ugotovili, od kod izvirajo. Ena od darovalk je povedala: »Ta prt mi je naredila sestra leta 1934, da bi ga odnesla v Ameriko za spomin – pogrnem ga prek pečice«. Ali: »Anžlovarjevi na St. Clair Avenue (ulica, ob kateri so se naseljevali prvi slovenski priseljenci in na kateri so pred dobrimi 70 leti zgradili osrednji narodni dom) in Gubančevi na Waterloo cesti (kjer je prav tako veliko Slovencev, na tej ulici pa stoji Slovenski delavski dom) so v »slovenski trgovini« na prelomu stoletja prodajali tiskane, za »vezenje pripravljene« prte.« Ko v tem uvodu pojasnjujejo »sporočilo« in uporabnost teh okrasnih kuhinjskih zidnih vezenin, avtorji povedo, da so bili na začetku stoletja to predmeti, ki so jih priseljenci prinesli s seboj v »novi svet« kot spomin na domačo hišo, na otroštvo, pomenili so jim »vez z družino v tuji deželi«. In v tem, bi rečela, je »Slovenian American National Art Guild« našla motiv za svoje raziskovanje, zbiranje gradiva in

izdajo publikacije. Ko sem se pogovarjala z eno od »starih priseljenk« o njenem prihodu v »Novi svet«, mi je dejala, da je le malo od tistega, kar so ljudje prinesli s seboj, ohranjenega. Večina jih je odšla iz revščine in ko so si v Ameriki zaslužili za novo obleko, so največkrat tisto, v kateri so šli na pot, poslali nazaj, da so jo ponosili bratje in sestre. Okrasni predmeti pa so spomin, ki ga niso niti zavrgli, niti vrnili domov.

Na koncu prvega dela je objavljenih 27 fotografij okrasnih vezelih zidnih prtov, ki jih takole uvedejo: »Nikoli niso bili anonimni ali strojno narejeni – vsak prt izraža osebnost, individualnost, ker nekomu pripada . . .« Napisi so resnično zanimivo in prisrčno branje (Največja sreča za moža, če žena dobro kuhat zna; Kjer ljudje v miru žive, ptice rajsko žvrgole; Lepšega na svetu ni, če na sreči dom sloni, itd.), ki tukaj dobi poseben prizvok in govori o nekem daljnem življenju, ki noče biti pozabljeno. Ob znanih pregovorih in rekah je tudi nekaj izvornih sporočil, ki so nastala v določenem življenjskem trenutku in razpoloženju. Objavili pa so tudi 105 imen posameznikov, ki so za razstavo in predstavitve podarili ali posodili družinske okrasne stenske prte.

V drugem delu so, kot rečeno, objavljene razprave z lanskega simpozija, ki je bil v okviru prve razstave vezenin stenskih prtov v Clevelandu. Zgodovinski vpogled v zgodovino Slovencev in Slovenije je zgoščeno podal zgodovinar dr. Rudolph M. Susel. Frances Babic, ki je študirala vzhodnoevropsko in rusko zgodovino, slovansko etnografijo in »novo priseljenišvo«, je pripravila razpravo z naslovom »Slovenska priseljenka« in jo učinkovito začela s temle stavkom: »Pozdravljena Amerika! Bodi nam dobra!« (All best, Amerika! Be good to us!) in nam predočila vso stisko, negotovost, strah in pričakovanje slovenske ženske, ko je stopila v novi svet. Ko govori o pričakovanjih, težavah, željah in trudu prvih priseljenk, ki so v potu svojega obraza in žuljavimi rokami odpirale boljše prihodnost za svoje potomce, zaključila takole: »Skupaj s sestrami priseljenkami drugih narodov, lahko po pravici reče: Mi, ki smo gradili Ameriko . . .«

Slikarka in učiteljica slikarstva Marilyn Zele je v svojem prispevku obdelala vrsto značilnosti slovenske ljudske umetnosti, najpogostejše motive, barve, izraznosti in uporabnost.

Ugledna pesnica in književnica Rose Mary Prosen, ki svojo izpovednost v mnogočem črpa iz »etničnih« korenin, je obja-

vila pesem »Poletje v Sloveniji«, ki jo je napisala ob obisku v »Starem kraju« v Stični na Dolenjskem leta 1967. (Rose Mary-Prosen je rojena v Ameriki). Dr. John Joseph Grabowski pa je razpravljal o temeljnih virih za etnično zgodovino.

Slikarji slovenskega rodu, ki so povezani v Art Guildu, tej edinstveni organizaciji v Ameriki, so se lani septembra predstavili s svojimi deli na razstavi v Cankarjevem domu in smo jih doma po tej plati spoznali, četudi ne v celoti. Organizacija želi v svoji zdajšnji domovini predstavljati slovensko kulturo v celoti, slikarstvo še posebej in zbirati ljudi, ki se zanimajo za umetnost. Zato prirejajo simpozije, razstave, razgovore, predavanja, poučna potovanja. Da je odprta tudi do ljudske umetnosti, priča publikacija, ki so jo izdali letos. Novinar clevelandskega dnevnika »The Plain Dealer« William B. Miller, ki se je lani v času razstave slikarjev-izseljencev predstavil s svojimi fotografijami Clevelanda v prostorih Iskre, je tukaj znan kot velik prijatelj in propagator etnične kulture v mestu, ki je pobrateno z Ljubljano in ki ima – edino velemesto na svetu – župana našega rodu, Georgea Voinovicha. Miller je o publikaciji pisal čisto »ameriško«: »Slovenska kmečka žena v starih časih ni imela zakonskih svetovalcev ali psihiatrov, zato je morala družinske probleme reševati sama. Ena od poti je bila, da je svoja čustva in spoznanja v barvah vezla na tkanine, ki jih je obesila v kuhinji . . .«

Slovenian American National Art Guild je svoj projekt »Zidne okrasne vezene tkanine«, ki so ga pripravljali kar dolgo časa, zaokrožil tako, da je s pomočjo slikarja Johna Strecka izbral štiri originalne vzorce, jih nekoliko stiliziral, natiskal za vezenje in zdaj jih po Ameriki prodajajo posamično ali v kompletu. Priseljenci slovenskih korenin v Clevelandu tako torej popularizirajo svojo »slovensko dediščino«, ki ima tukaj, v »novem svetu«, kjer postaja iskanje korenin in narodne identifikacije vse bolj živo in razgibano, še novo sporočilo in vsebino. Po drugi strani pa je publikacija naletela na dober sprejem tudi v tukajšnjih strokovnih krogih.

Pri publikaciji in pripravi simpozija so bistveno pomagali: August Pust (ki je knjigo tudi opremil), Frances Babic, Doris Sadar in Joane Sadar, če pa vzamemo še nekaj imen iz knjige, potem so to še Jean Krizman, Justina Skok, Olga Petek idr. Fotografije so delo Dana Shimraca, ki je s fotografskim aparatom prisoten na vseh prireditvah slovenskih priseljenec v Clevelandu.

FRANCIJA

Slovenščina ponovno v Sallauminesu

Po razgovorih s predstavniki jugoslovanske ambasade v Parizu smo se le uspeli dogovoriti za nadaljevanje pouka slovenščine pri tukajšnjem Združenju Jugoslovancev v severni Franciji. Za to smo hvaležni tudi slovenskemu republiškem komiteju za kulturo, ki nam je pomagal pri tej naši akciji. Slovenščino poučuje profesor slovenščine Tone Perčič, ki prihaja k nam iz Pariza. Pouk poteka vsako soboto popoldne v prostorih ljudske šole v Sallauminesu. Zaradi velikega zanimanja so udeleženci šole razdeljeni v dve skupini – za odrasle in za mladino. Veliko šolarjev ima vsaj nekaj predhodnega znanja slovenščine.

Največja težava je za zdaj v tem, ker so ljudje precej oddaljeni od šole, kjer poteka pouk, vendar se vseeno potrudijo in pouk redno obiskujejo. Večina naših rojakov se zaveda, kaj pomeni slovenščina za naš narodni obstanek, pogosto pa nam je žal tudi za vse tisto, kar smo zamudili na tem področju v preteklosti.

Štefan Gradišnik, Sallaumines, Francija

ni. Mogočno je zadonela Prešernova Zdravljica, uživali pa smo tudi ob drugih lepo zapetih slovenskih pesmi, ki so nam jih zapeli člani Slovenskega planinskega društva. Še posebej enkratno je bila predstavljena tudi pesem »Od železne ceste«. Prijetno so nas presenetili tudi najmlajši glasbeniki s slovenskimi vižami. Ponovno nas je razveselil tudi že znani osemletni pevec ob bratovi spremljavi. Mojstrsko zaigrana »Prelepa Gorenjska« nas je ponovno popeljala v Prešernov svet, nakar smo z veččkom slovenskih ljudskih plesov simbolično prepotovali domala vso Slovenijo.

Slovenski kulturni praznik, ki mu pravimo tudi Prešernov dan, naj bi vedno znova vzbujal v nas željo in potrebo po slovenski kulturi.

Antonija Brezec

Smučarski tečaj v Melau

Pri Slovenskem smučarskem klubu Alpina, Vorarlberg so tudi letos v času februar-skih energetskega počitnic organizirali smučarski tečaj. Čeprav je bilo živo srebro prav v tistih dneh dokaj nizko, se je v znano smučarsko območje Melau pripelja-

Prepričana sem, da lahko v imenu vseh udeležencev tečaja izrečem iskreno zahvalo vsem organizatorjem, smučarskim učiteljem ter vsem, ki so kakorkoli pomagali pri izvedbi tečaja

Antonija Brezec

ZR NEMČIJA

»Celje« navezuje nove stike

Slovensko društvo Celje v Grevenbroichu se čedalje bolj uveljavlja v svojem okolju in navezuje stike z vsemi drugimi društvi v kraju kakor tudi z domačini, ki so pripravljene sodelovati. Vse bolj uspešna je tudi njihova mladinska sekcija, saj ni prireditve, na kateri ne bi sodelovali. Veliko zaslug za uspešno delo sekcije imata Ana Novak in Marta Goričan, ki sta v zadnjem času nabavili tudi lepe slovenske narodne noše, v katerih mladina nastopa.

Društvo je v zadnjem času doseglo tudi velik napredek pri navezovanju tesnejših stikov med mestoma Grevenbroich in Celje, saj nas predstavniki Celja pogosto obiskujejo ob naših pomembnejših prireditvah, ob teh priložnostih pa so se srečevali tudi s predstavniki tukajšnje občine. Zato je bilo naše društvo pobudnik celjskega tedna v Grevenbroichu, ko naj bi bila podpisana tudi listina o pobratimstvu med obema mestoma.

Slovensko društvo Celje je lani izdalo bogato kroniko delovanja društva v preteklih letih, v pripravi pa je tudi nova publikacija, ki bo predvidoma izšla ob letošnji proslavi dneva republike.

Tone Vivod

Del udeležencev slovenske šole v Sallauminesu

AVSTRIJA

Slovenski kulturni praznik v Vorarlbergu

Ob slovenskem kulturnem prazniku se nas je tudi letos zbralo kakih sto Slovencev, ki smo z zanimanjem prisluhnili sporedu. V blagoglasni in zvonki slovenski besedi so nam izvajalci, v glavnem učenci in učenke slovenskega dopolnilnega pouka, posredovali enkratne besedne umetnine Franceta Prešerna, Otona Župančiča in drugih, ob njih pa so se nam predstavili tudi mladi glasbeniki na klavirju, violončelu in violi-

lo preko trideset ljubiteljev zimskega športa, od najmlajših do odraslih. Prišli so iz različnih dežel, Avstrije, Nemčije, Švice, slišati je bilo slovensko, srbohrvaško in nemško govorico.

Udeleženci tečaja so bili razdeljeni po skupinah, od začetnikov do tekmovalcev. Slovenski smučarski učitelji so v ta namen žrtvovali lastne proste dneve in so izvrstno izpeljali zaupano nalogo.

Svojo nalogo so izvrstno opravili tudi organizatorji, kar so jim z zadovoljstvom poplačali udeleženci tečaja. Na koncu so imeli tudi tekmovanje, ki je zlasti ožarilo lica najmlajših udeležencev. Res je bilo za vsakogar zrno sreče!

Člani mladinske sekcije slovenskega društva Celje v Grevenbroichu v narodnih nošah

Počastili smo tudi Trubarjevo obletnico

Člani slovenskega društva »Bled« so se februarja zbrali na rednem občnem zboru. Volitev novega upravnega odbora letos ni bilo, zato se je zbor posvetil pregledu opravljenega dela v minulem enoletnem obdobju in predstavil načrte za prihodnost. Podatki so spodbudni in pričajo, da število članov še vedno polagoma raste, da je denarni položaj društva ugoden in da se

je dejavnost odvijala v skladu s pričakovanimi ter načrti lanskega občnega zbora. Poudarjeno pa je bilo, da bo v prihodnje potrebno posebno pozornost nameniti vprašanju, kako v društvo pritegniti več mladih.

Teden dni pred občnim zborom je v društvenih prostorih potekala tudi tradicionalna prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku. V pesmi in besedi je predstavila kulturno izročilo slovenske dežele, posvečena pa je bila 400-letnici smrti Primoža Trubarja.

Rudi Merljak

Prijatelji glasbe!

Amaterski harmonikarski klub in Grevenbroicha vabi k sodelovanju vse tiste rojake, ki iz čistega veselja igrajo na harmoniko ali kak drug instrument. Pomembno je predvsem veselje do igranja in prijateljskega sodelovanja z željo po ohranjanju domačih običajev. Pišite ali pokličite na naslov: Die Lustigen Slowenen, Tone Vivod, Frankenstr. 149, D-4048 Grevenbroich-3, tel.: 02181/80223.

15-letnica slovenskega društva Sava v Frankfurtu/M

Na dan žena, 8. marca 1986, je Slovensko kulturno društvo »Sava« objavilo tudi 15-letnico svojega delovanja med rojaki na ožjem in širšem območju Frankfurta. Že od januarja so potekale priprave o programu in tehničnem delu pomembne prireditve.

Svečanost je potekala v dvorani Bürgerhaus v Nordweststadtu. Predsednik društva Janko Zemljič je v uvodu pozdravil vse Slovenke in Slovence ter predstavnike drugih narodov in narodnosti Jugoslavije. Z zadovoljstvom je v imenu zbranih pozdravil druge goste: Željka Jegliča, člana predsedstva Republiške konference Socijalistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, veleposlanika in ugledno osebnost jugoslovanske diplomacije, Antona Zorca, predsednika občinske konference Socijalistične zveze delovnega ljudstva občine Ptuj, Marico Fajt, tajnico skupščine občine Ptuj, Franca Krajncu, podpredsednika izvršnega sveta skupščine občine Ptuj, Stevana Stopanoviča, generalnega konzula SFR Jugoslavije v Frankfurtu s sodelavci, Hasana Vrankovina, predsednika skupnosti Jugoslovanskih društev na področju Frankfurta, Dareta Ulaga, dramskega igralca, člana Mestnega gledališča Ljubljanskega, in predstavnike vseh delovnih organizacij mesta Frankfurta/M.

Petnajstletni pregled obstoja in dela društva je navzočim osvežil v svojem govoru Janko Zemljič. Povezovala ga je povsod opazna skrb za narodnostno in kulturno ohranitev slovenskega rodu in njegovega materinega jezika.

Za njim je v svojem govoru pozdravil rojake Željko Jeglič in izrekel veliko priznanje društvu za to, da zbira v svoje vrste mladino in jo vključuje v svoje dejavnosti.

Sledile so čestitke vseh ostalih govorov k 15-letnemu obstoju »Save« z željo, da bo njeno delo še v bodoče temeljilo na kulturnem delu ob zbiranju Slovencev na območju pokrajine Hessen in njenih sosednjih dežel.

Program so izvajali učenci slovenskega dopolnilnega pouka iz Frankfurta, Offenbacha in Darmstadta. Predstavili so se cici-bani, pionirji in mladinci. Pestrost programa med recitacijami in pevskimi točkami so osvežili moderni izrazni plesi. Člana kulturne skupine »Save« sta v svojem nastopu izražala misli in želje za uspešen razcvet društva v naslednjem obdobju in čestitke ob 15-letnici obstoja.

Velika dvorana mesta Frankfurta/M je bila napolnjena do poslednjega kotička. Željno smo pričakovali zvoke orkestra Mavrica, ki ga je pokrovitelj SZDL občine Ptuj poslal Savi in Savanom ob njenem rojstnem dnevu. Igrali so zares neumorno! Nešteto hvalnic je bilo izrečeno orkestru in društvu, ki je ta dan s svojim delom potrdilo, da je eno najbolj delovnih Zahodne Evrope.

Dragica Nunčič-Turk

Domovina je zajokala (Tončki Venta, roj. Fekonja, v spomin)

Slovenske gorice! Kako vas ljubim, kako vas občudujem. Niste prostrane, vendar vseeno skrivate še toliko novega v sebi, da čutim, da vas v svojem življenju nikoli ne bom docela spoznala. Danes sneži, mehki puh zasipana pokrajino, mi pa moramo na žalostno pot, ki nas naj pripelje v sicer tako prijazen kraj, a danes v mrzlo žalost zagnjeno, nam še nepoznano Zgornjo Velko v župniji Marija Snežna. Cesta je polna v črno odetih ljudi, vse hiti do lepe nove hiše, ki sta si jo z veliko truda postavila zdomca Venta in ki je še do pred nekaj dnevi čakala, da se naseli vanjo mlada družina in jo ogreje s svojo ljubeznijo.

Toda, namesto veselja in radosti se je vselila žalost in bolečina, kajti namesto vesele, vedno nasmejnane mamicе, so prinesli vanjo rakev, v kateri je nemo počivala ljubeča žena, nadvse ljubljena mamica, hčerka, sestra in svakinja Tončka. Nič mrtvaško ni dihalo v prostoru, kamor so jo položili. Saj je bilo vse natrpano s prekrasnim svežim cvetjem in skozi okence na krsti smo lahko videli nežen obraz nepozabne ljubljenske, ki je spala kakor zakleta kraljična – tiho, spokojno . . . Mir in pokoj je bil v krsti, zunaj nje pa ena sama, nedoumljiva bolečina, ki se je širila kakor plaz in zajela s svojo bridkostjo več sto glavo množico, ki se je zbrala, da se poslovijo od nje, ki je nikoli več ne bo videla. Nobeno oko ni ostalo suho, ko so prinesli iz hiše rakev in so se zvrstili okrog nje najbližji sorodniki pokojnice. Nepopisno boleče je bilo, ko je pristopil užaloščeni mož Joža s triletnim sinkom Davidom v naročju in osemletno hčerkico Viktorijo ob sebi . . . Ali je res mogoče, da je lahko usoda tako kruta, da vzame otrokom mater, ki je z zadnjimi močmi po strašni, neozdravljivi bolezni iz globine svoje str-

pinčene duše zaihtela: »Saj jaz ne smem umreti, ko pa imam tako male otroke!« Zaman, vse zaman! Smrt ne pozna usmiljenja, ona je samo brezobzirna izvrševalka svoje dolžnosti, dostikrat za nas nerazumljiva, po naših človeških merilih krivična. Vendar – nihče ji me more uteči . . .

Sprevod se je pomikal proti cerkvi Marije Snežne in jo napolnil. Po končani službi božji, ki jo je spremljalo otožno a dovršeno petje, se je množica usula iz božjega hrama in v snežnem metežu spremila pokojnico na pokopališče. Ko so spustili rakev v ovenčani zadnji dom, so se zvrstili štirje govorniki. Njihove besede so izražale vsestranske vrline in sposobnosti pokojne Tončke in budile neizmerno žalost zaradi te težke izgube. Slišali smo, kako je 15-letna Tončka kakor razcvetela vrtnica zapuščala domovino in se preselila k svojim staršem v Nemčijo. Tam se je izučila za frizerko in z vso vestnostjo in temeljitim znanjem izvrševala svoj poklic. Pri vseh je bila priljubljena in cenjena. Potem se je poročila s skrbnim rojakom Jožem Venta in v srečnem zakumu sta se jima rodila dva otroka. Živeli so srečno in si s svojo pridnostjo ustvarili tudi v tujini topel dom, v katerem je vsakdo, ki jih je obiskal, čutil, da žive v njem dobri slovenski ljudje s pristno slovensko domačnostjo. Nič jim ni manjkalo, pa je prišla bolezen, ki je v par tednih uničila srečo in strla življenje 27-letni Tončki, ko je še kljub žalostni diagnozi upala, da bo spomladi šla z malim Davidom v domovino, kjer se ji bo zdravje gotovo zboljšalo in zopet bo vse dobro.

Domovina jo je sprejela z veliko bolečino, da se je vrnila vanjo prepozno, ko je morala odšteti tujini ogromen davek, ki ga je plačala s svojim mladim življenjem, iz katerega je dan za dnem odtekala njena moč, njeno znanje, njeno zdravje . . . Vsiljuje se nam očitek, da sedanja doba svoje mlade generacije ni poučila, da sta sestavni del življenja tudi trpljenje in žrtvovanje, ne samo uživanje in bleščeči standard. Šele ob tem spoznanju bomo sposobni živeti. Ko mati zemlja sprejema v svoje naročje strpinčenega otroka, ljubeče govori: »Moje ubogo dete, sladko zaspi, nič hudega več se ti ne bo zgodilo . . .«

In zajokala je domovina . . . Potok solza napaja našo slovensko prst, z bolečino in radostjo ljubljeno.

Erna Meško

ŠVICA

»Tako je bilo dobro . . .

»Tako je bilo dobro, ali lahko dobim še malo?« se je mala Vesna iz Basla že takoj drugi dan prikupila kuharici Angelci Šolar, ki nam je tudi tokrat na 2. smučarskem taboru SPD Triglav v Švici v Unterbergu kuhala za 24 otrok in nas odrasle. Izredno so ji letos pomagale vse mamicе, Katica, Slavica, Jožica in učiteljica Lučka, ki ni samo pomagala, temveč je otrokom tudi letos pripravila in vodila večerni program. Otroci niso dali v »zahvalo« še ponoči miru, enega je bolelo uho, drugega je na-

Udeleženci 2. smučarskega tabora SPD Triglav v Unteribegu v Švici

padla gripa in povsod je učiteljica z ostalimi mamicami priskočila na pomoč kot nadomestek »prave mamice«.

Med seboj smo se že dobro poznali, kajti skoraj vsi otroci hodijo v slovensko dopolnilno šolo ali obiskujejo društvene prireditve. Že dobra dva meseca pred začetkom tabora so se otroci veselili tega tedna v Unteribegu, dogovarjali so se, kdo bo kje spal in ker so bile v sobi samo štiri postelje, a sošolcev pet, smo morali v njihovo sobo dodati še eno posteljo, tako so bili skupaj tudi v prostem času.

In prosti čas smo izkoristili s tem, da smo se trikrat kopali v bazenu hotela Minister, ogledali smo si, kako pečejo kruh v majhni vaški pekarni, obiskali smo rezbarja v njegovi delavnici in ga opazovali pri njegovem delu, kako izdeluje ptičke, koenje, sani za prevoz miniaturnih hlodov in leseni vodnjak. Poleg učiteljice je v prostem času tudi Dagmar čitala povesti in pravljičice najmlajšim, in prihajali so velikostevalno v njeno sobo. Če pa se je kdo vsakega naveličal, je Toni vzel harmoniko in zaigral »račke«, v trenutku so prihiteli vsi v jedilnico in zaplesali.

Vreme smo imeli lepo, hladno in sončno, ravno prav za smučarsko šolo za otroke našega društva.

Letos je prevzel vodstvo smučarske šole član društva, učitelj smučanja Miro Kuželj. Organiziral je še dodatne učitelje in vaditelje, Slavico Kocjan in Uroša iz Kranja, ob koncu tedna še Štefana, Franca, Darka in Toneta Bizjaka ter Toneta Mazija.

Bilo je čudovito gledati otroke, od najmlajšega Luke, starega štiri in pol leta, Boštjana, Barbaro, Simono in druge, kako so od ure do ure vidno napredovali v večini smučanja. Kaj ne bi, ko sta jih izmenično, z veliko ljubeznijo, vodila in učila Miro in Slavica.

Prvi dan je prišel Boštjan skozi vrata in zastokal: »Ne morem več, vse me boli!« Drug dan je bilo vse pozabljeno in smučal je naprej tako, da je bil tudi njegov očka nemalo presenečen, ko je ob koncu tedna videl kako sin že zna smučati. Letos je med nami prvič »zvozilo« po snegu kar šest najmlajših, v veliko veselje nam, organizatorjem, staršem in samim otrokom.

Kje pa so bili ostali otroci, ki so že znali smučati? Prišli so v prvo skupino, katero je ves teden vodil Uroš Šter, učitelj smučanja iz Kranja, katerega je povabil vodja smučanja, izbrala pa Smučarska zveza Slovenije. Naše najstarejše otroke je učil tekmovalnega smučanja, ravnanja na progi in ostalih veččin na belih poljanah.

Otroci so bili nad pridobljenim znanjem navdušeni, še posebej, ker jih je Uroš znal z svojo mladostno vnemo pridobiti.

Konec dober, vse dobro! Žal pri nas to ni držalo za vreme, ker se je ravno v nedeljo skisalo tako, da nismo mogli izvesti tekem za otroke.

Otroci so sklenili, da bomo tekmo naknadno izvedli na JU SKI tekmovanju v samem Unteribegu, ki je bilo 14 dni kasneje. Tudi to smo izpeljali. Kljub zorani progi, po njej je namreč pred tem vozilo najmanj 100 tekmovalcev iz Ju ski tekme, nihče izmed otrok ni padel in so imeli vsi skupaj zelo dobre čase.

In kaj so še sklenili otroci: *Vidimo se zopet drugo leto na 3. smučarskem taboru!* Prva skupina pa je postavila kar »ulimat«: *Da zopet pride Uroš kot učitelj!*

Tabor je bil zelo uspešen, ker so vsi odgovorni delali z ljubeznijo in idealizmom in ker so bili tokrat otroci resnično zelo pridni, četudi je bila med njimi velika starostna razlika.

Smučarski tabor smo zaključili s podelitvijo diplom o pridobljenem znanju v tem tednu. Vsak otrok je dobil značke, slike in plakate z našimi smučarskimi tekmovalci, darilo tovarne Elan iz Begunj.

Zahvala ob koncu gre še enkrat vsem učiteljem, učiteljici, kuharici, mamicam in pa našemu zancu Konstantinu Marty-ju za njegovo velikodušno pomoč pri izvedbi tabora.

Metod Fikfak

YU-SKI

Za JU-SKI pokal (jugoslovanski smučarski pokal v inozemstvu) se je 9. marca potegovalo 30 tekmovalk in 50 tekmovalcev. Sodelovala so slovenska in hrvaška društva iz ZR Nemčije, Avstrije in Švice: »Alpina« Vorarlberg, »Triglav« Zürich, »Hrvatska kulturna zajednica« Zürich, »Soča« Schaffhausen, »Planinka« Ravensburg, »Triglav« Sindelfingen, »Vihor« in »Planika« Winterthur. Doslej je bilo več tekmovanj in so dobljene točke seštevale. Odbor je lansko leto sklenil, da bo v bodoče zadostovala samo ena tekma. Upajmo, da

Na startu dolge proge

bo pri tem ostalo, saj si bodo tekmovalci pošteno namazali smuči.

Zjutraj je bila proga zelo trda, lahko bi rekli kar ledena. A ne za dolgo. Sončni žarki so postajali vse močnejši in toplejši in zmehčali sneg. Vseeno je prireditev uspelo izvesti dva teka na dolgi in kratki progi. Na kratki progi, dolgi 400 m, s 180 m višinske razlike in 28-timi vrtaticami je dosegla prvo mesto Aleksandra Rampre. Na dolgi progi, dolgi 650 m, z 250 m višinske razlike in 42.-timi vrtaticami pa je dosegel prvo mesto Oliver Rampre.

Društva so lahko prijavila vsakogar, ki je dopolnil 12 let. Svoje smučarske sposobnosti pa so lahko pokazali še mlajši in najmlajši. Tudi za njih je bila proga pripravljena in sodniki na svojih mestih. V tem tekmovalstvu so stopili na najvišjo stopnico:

malčki: Ptiček Marko
ml. cicibanke: Kokič Mirjana
st. cicibani: Mazi Robert
st. cicibanke: Zajc Petra
ml. pionirke: Dobrovec Karmen
ml. pionirji: Mazi Samo
st. pionirke: Justin Nataša
st. pionirji: Banjac Damir
mladinci: Kovačević Berislav
članice II: Kocjan Slavica
članice II: Marčec Toni

Prehodni pokal je pri ženskah osvojila »Alpina« Vorarlberg, pri moških pa »Triglav« Sindelfingen. Ljubljanska banka nam je tudi tokrat stala ob strani: za prvo mesto pri ženskah in moških je podelila pokal v trajno last.

Tekmovalja sta se udeležila tudi predstavnik konzulata v Zürich-u tov. Šnjegota Mirko in tov. Barač Dušan.

Turk-Smrekar Barbara

Dan žena v Winterthuru

Osmi marec je že po vsem svetu velja za dan žena. Praznovalo ga je, kot marsikatero slovensko društvo v Švici, tudi SD Planika Winterthur v koči Holzlegi. Uvodoma sta učiteljici slovenskega dopolnilnega pouka Judita Vidmar in Marija Martelanc pripravili, vsaka s svojimi nadebudnimi gojenci, kratek spored. Zvrstile so še recitacije in pesmice, namenjene njim. Ženam in mamicam je prav gotovo dobro dela iskrena izpoved našega največjega pisatelja Ivana Cankarja: »Mater je zatajil«. Šele ko zgubiš najdražje in edino bitje, katero te ima resnično rado, lahko spoznaš, kaj ti je pomenilo. To je ponovni dokaz, da je vsaka uspela prireditev združena tudi s kulturnim sporedom.

Kot vedno doslej, je nežnemu spolu ob tej priložnosti postregel močnejši. V znak pozornosti so jim nudili toplo večerjo, pijačo po želji, manjkal pa ni tudi rdeč nageljček. Tudi za ples je bilo poskrbljeno od mladih do malo starejših nog. Svoj meh je razpel harmonikar Toni in vsakemu ustregel.

Prireditve se je udeležila tudi zastopnica Ljubljanske banke Slavica Vukobratovič in njen pomočnik Bruno Fidler.

Barbara Turk-Smrekar

Brigita in Helena iz Trelleborga

Helena in Brigita Stanič sta bili rojeni na Švedskem. Ena ima zdaj 18, druga 17 let. Starša sta nekako po naključju prišla na Švedsko in potem pač ostala tam in se v tistih prvih letih ves čas odločala, da se vrneto domov. Leta vrnitve so se odmikala, vedno bolj in bolj so se privajali življenju na tujem, ki je postajalo kljub domotožju vedno lepše, ugodnejše. Naučila sta se švedskega jezika, našla veliko prijateljev med našimi ljudmi, postala redna in aktivna člana slovenskega društva v Malmöju, uredila sta si stanovanje in kasneje lastno hišo in tudi Brigita in Helena se nista počutili tujki. Sošolci v švedski šoli so ju lepo sprejeli, krog njunih švedskih prijateljev se je širil.

Staničevi so tako že dolgo dolgo let na Švedskem in zaenkrat tudi nič ne kaže, da se bodo za stalno vrnili domov.

»Saj to smo resno mislili in te misli še zdaj nismo čisto zatrli, ampak življenje teče pač drugače,« pripoveduje mama Angela. »Najprej misliš, ko bodo otroci šli v šolo, potem si rečeš, ko bodo končali šolo. Potem pa je tu že zaposlitev in nenadoma se zaveš, da so tvoji otroci medtem odrasli in da nič več ne moremo vplivati na njihovo odločitve.«

Helena se je pred kratkim zaposlila. Končala je ekonomsko šolo, si zaželela malce več denarja. Pravi, da se je tudi nekako naveličala študija. Lepo ji je v službi, vendar je že v tem kratkem času sklenila, da bo študirala dalje. Ocene je imela lepe, dovolj visoke, da so ji omogočile študij, in za prihodnje šolsko leto pravi, da bo pustila službo. Medtem si bo »nabrala« malce denarja, si plačala šoferski izpit in potem šla študirat. Sestra Brigita je zdaj srednješolka, vendar sama trdi, da bo tudi ona storila tako kot Helena. »Samo študirala pa ne bom dalje!« se zasmije. »Dovolj imam. Komaj čakam, da končam in potem grem tudi jaz v službo.«

Mama ne komentira hčerkinih odločitev, kajti prav zares se je zavedla, da sta Helena in Brigita že v letih, ko sami odločata, kako in kaj. Seveda obe še vedno poslušata njene nasvete in tudi očetova beseda še precej zaleže, vendar . . .

»Tukaj mladi prej odidejo od doma, kot pri nas,« nam pove Helena, pri čemer pomeni »pri nas« – v Jugoslaviji. To svojo prvo ali drugo domovino – kakor kdo hoče

in da ne bo zamere – Staničevi dekleti občutita globoko in tako toplo, da je človeku prijetno pri srcu, ko ju poslušata:

»Jugoslavija je za nas nekaj posebnega. To je ena tako topla, lepe dežela. Ljudje so tam drugačni, prijazni, sprejmejo te, radi te imajo. Mi ne potujemo pogosto domov, ker je to zelo daleč, vendar znamo vsa ta potovanja, vse te počitnice, ko smo bili tam in ko bomo še tam, uživati, ceniti in se jih veseliti. Tam nam je tako lepo, kot nikjer drugje!«

Brigita in Helena ne pretiravata. To povesta z nekakšno otroško odkritosrčnostjo, ki nam vseeno razločno govori, da sta to dekleti, ki še kako radi potujeta med naše ljudi, ki se veselita počitnic in drobnih, vznemirljivih počitniških doživetij, kot se jih pač veselijo mladi njunih let kjerkoli po svetu. Obe imata v Trelleborgu, kjer živijo, zelo veliko prijateljev. To so seveda švedski fantje in dekleta, saj v tem majhnem švedskem mestu ne živi veliko naših ljudi. Se pa Staničevi redno, vsaj enkrat tedensko, odpeljejo v slovenski klub v Malmöju, kjer sta oba, oče Gabrijel in mama Angela, že vrsto let aktivna in delovna člana. Seveda tudi Brigita in Helena redno odhajata z njima, kajti za nič na svetu ne bi hoteli zamuditi srečanj z mladimi slovenskimi fanti in dekleti, ki prav tako ob koncih tedna redno prihajajo v prostore slovenskega društva »Planika«.

Srečanje s Heleno in Brigito Stanič je zanimivo zato, ker obe izredno dobro, slovnično pravilno govorita slovensko, pa čeprav sta bili rojeni na tujem in sta tam tudi obiskovali vse šole. Vsa šolska leta sta bili učenki slovenske dopolnilne šole, v kateri sta se veliko naučili, vendar bi to zagotovo bilo odločno premalo, če ne bi tudi Staničeva oče in mama vedno doma govorila samo slovensko. Zdaj se že sem pa tja vmeša med njihov pogovor kakšna švedska beseda, pa se potem nekam opravičujejo in zbegano ozrejo v nas, češ: kaj si boste pa zdaj mislili?! Radi bi jim vsakič posebej čestitali, se še enkrat zahvalili vsem štirim Staničem, da so znali tudi na tujem ohraniti našo besedo in v četrto stoletja življenja na tujem ohraniti naš govor, naše navade in da je njihova vsakotedenska pot ob koncu tedna v slovenski klub v Malmöju res izvrsten kažipot za Heleno in Brigito še vnaprej. Tistih nekaj švedskih besed ves večer pa je bilo le potrditev naše domneve, o tem, kako znajo Staničevi ljubiti in spoštovati materin jezik.

Tanja Pirš

ZDA

»Žena in mož leta« v Clevelandu

V Slovenskem narodnem domu na avenuji St. Clair v Clevelandu so v prisotnosti okrog 800 ljudi razglasili »ženo in moža 1986«, ki ju vsako leto izbira federacija slovenskih narodnih domov na širšem območju Clevelanda. Naslov »žena leta« so podelili June Prince, solistki in pevki pri pevskem zboru Glasbena matica ter dolgo-

letni društveni in kulturni delavki. Za »moža leta« pa je bil izbran William Jansa, znani društveni delavec.

Vsak od desetih slovenskih domov v Clevelandu je iz vrst svojih aktivnih sodelavcev še posebej izbral najbolj zaslužnega v svojem ožjem okolju. Na prireditvi so še posebej proslavili 25-letnico federacije slovenskih narodnih domov, ki opravlja pomembno povezovalno in usklajevalno vlogo. Predsednik federacije je že nekaj let odvetnik Charles Ipavec, ki pravi, da je naloga te federacije tudi v tem, da skrbi za ohranjanje slovenske kulture in kulturnega izročila.

V kulturnem programu ob razglasitvi zaslužnih žena in mož so nastopile mlade pevke pod vodstvom Marie Pivik, mladinska folklorna skupina iz Loraina, pevski zbor Glasbene matice in duet odličnih mladih pevk Christine Mihelich in Jeannette Hiti. Prireditve so se udeležili številni predstavniki javnega življenja v Clevelandu in v državi Ohio, med njimi pa je bil tudi jugoslovanski generalni konzul v Clevelandu Ivo Vajgl.

KANADA

Baliranje – najljubši šport

Slovensko kulturno društvo Simon Gregorčič v Torontu je lani dokončalo novo dvorano, ki lahko sprejme okrog 400 ljudi. Vse delo je bilo prostovoljno in številni člani so žrtvovali veliko prostega časa, da so dela v redu potekala. Za letos nas čakajo le še manjša zaključna dela in potem bo dvorana nared.

Kot vsako leto, so tudi lani potekala v Ontariu številna balinarska tekmovanja, na katerih sodelujejo slovenska in druga društva. Naše društvo je imelo lani kar lepe uspehe. Naj na kratko omenim, kje vse smo lani tekmovali.

Prvo balinarsko tekmovanje smo imeli v

Skupina udeležencev balinarskega tekmovanja v okviru »oktoberfesta« v Kitchenerju, Ont.

Nova dvorana pri slovenskem prosvetnem društvu Simon Gregorčič v Torontu, zgrajena leta 1985.

Londonu, Ont., že 9. marca. Poleg društva Simon Gregorčič so sodelovale še ekipe Istra iz Toronta, Triglav iz Londona in italijansko društvo Marconi.

Drugo balinarsko tekmovanje smo imeli na farmi Simon Gregorčič 2. junija 1985. to je bilo mešano tekmovanje za moške in ženske. Prvo mesto sta si priborila Jože Volk in Ivan Jagodnik, drugo mesto je pripadlo Tončki Volk in Franku Perku, tretje mesto pa sta osvojila Ivanka Hreščak in Berto Blaškovič.

Na farmo Simon Gregorčič je bilo moško balinarsko tekmovanje 16. junija v slabem, deževnem vremenu. Udeležilo se ga je le 24 tekmovalcev, med katerimi so bili le predstavniki Triglava iz Londona. Prvo mesto sta osvojila Karlo Sinčič in Jože Poropat, druga sta bila Jože Dodič in Berto Blaškovič, tretja pa Tone Primožič in Tone Blaškovič.

Peto balinarsko tekmovanje je organiziralo slovensko lovsko in ribiško društvo iz Alistona. Tekmovanje je trajalo dva dni, 29. in 30. junija, v soboto zvečer pa je bil tudi ples, na katerem je igral ansambel Toneta Klepca. Tekmovali smo v dveh skupinah. V skupini A je zmagal par Karlo Sinčič in Jože Poropat, v skupini B pa sta zmagala Toni Blaškovič in Toni Primožič.

Na igriščih Simona Gregorčiča je šesto balinarsko tekmovanje organiziralo Istrjansko društvo Učka. Prijavljenih je bilo 17 parov. Prvo mesto sta po težkem boju osvojila Jože Vitez in Ludvik Hreščak, druga sta bila Jože Poropat in Karlo Sinčič, tretja pa Danilo Baša in Alojz Tomažič.

Na sedmem tekmovanju, ki ga je priredilo društvo Simon Gregorčič, sta osvojila prvo mesto Berto Blaškovič in Janez Petrič, druga sta bila Andreja Žele in Jože Muha, tretje mesto pa je pripadlo Frenku Perku in Zdravku Jenku.

Osmo balinarsko tekmovanje tega leta je bilo ponovno v Londonu pod pokroviteljstvom »Midway Plating«, ki je last našega rojaka. Tekmovanja se je udeležilo 70 igralcev, igrišča pa so bila dokaj v slabem stanju. Prvo mesto je osvojil predsednik kluba Marconi, drugo mesto predsednik kluba Triglav s partnerjem iz Montreala, tretje pa Toni Blaškovič in Berto Blaškovič.

Deseto tekmovanje je bilo pri Slovenskem parku, udeležilo se ga je 46 tekmovalcev iz društev Triglav, Učka, Simon Gregorčič, Lovci, Slovenski park in Sava. Prvo mesto sta osvojila brata Idio in Vergilio iz Save, drugo mesto je pripadlo Jožetu Dodiču in Slavku Kirnu iz Simona Gregorčiča, tretje mesto pa sta dobila igralca iz Slovenskega parka.

Enajsto balinarsko tekmovanje je bilo pri Savi. Vsa prva tri mesta je osvojilo društvo Učka.

Dvanajsto tekmovanje je pripravilo društvo Učka, sodelovalo pa je 32 tekmovalcev. Prvo mesto sta osvojila Jože Vitez in Slavko Kirn, drugo Ludvik Hreščak in Frenk Perko, tretje pa je pripadlo bratoma Idio in Virgiliju.

Društvo Simon Gregorčič je organiziralo tudi tradicionalno žensko balinarsko tekmovanje. Prvo mesto je osvojila Marta Jagodnik, druga je bila Olga Boštjančič, tretja pa Matilda Tomažič.

Štirinajsto tekmovanje, pripravilo ga je društvo Simon Gregorčič, je bilo posamično. Po napetem tekmovanju je osvojil prvo mesto Berto Blaškovič od društva Učka, drugi je bil Jože Volk od Simona Gregorčiča, tretje mesto pa je osvojil Ivan Jagodnik od Simona Gregorčiča.

Petnajsto tekmovanje je pripravilo društvo Triglav v Londonu. Sodelovalo je 42 tekmovalcev, društvo Simon Gregorčič pa je zastopalo 12 tekmovalcev. Prvo mesto sta osvojila Ivan Vičič in Ivan Jagodnik, drugo Jože Šuštar in Jože Poropat, tretje mesto pa Gusto Grdovič s partnerjem.

Društvo Simon Gregorčič je 29. septembra organiziralo balinarsko tekmovanje v korist Slovenian Institute of Oncology Ljubljana Trust. Čisti dobiček je znašal 400 dolarjev. Tekmovalo je kar 34 tekmovalk in tekmovalcev. Prvo mesto sta osvojila Andreja Žele in Berto Blaškovič, drugo je pripadlo Jožetu Vitezu in Slavku Kirnu, tretje mesto pa Toniju Primožiču.

Sava v Kitchenerju je v oktobru organizirala zadnje lansko balinarsko tekmovanje, po tekmovanju pa je bila tradicionalna veselica »Oktoberfest«. Prvo mesto sta osvojila Jože Vitez in Slavko Kirn, druga sta bila Jože Poropat in Karlo Sinčič, tretje mesto pa je osvojil igralec Save Stanič s partnerjem.

Seštevek rezultatov vseh lanskih balinarskih tekmovanj na področju Ontaria nam da tudi najboljše moške igralce leta 1985. Po teh rezultatih je osvojil prvo mesto Jože Vitez, drugo mesto je osvojil Slavko Kirn, tretji pa je bil Ivan Jagodnik, na naslednjih mestih do desetega pa so še: Jože Volk, Ivan Vičič, Jože Dočič, Ludvik Hreščak, Andreja Žele, Danilo Baša in Danilo Vrh.

Ivan Jagodnik, Toronto

Slovenski film v Montrealu

V okviru akcije zbiranja denarja za nakup ultrazvočnega aparata v ljubljanski onkološki inštitut smo 2. marca v prostorih National Film Board v Montrealu predvajali slovenski film, ki je bil posnet po Cankarjevem romanu Martin Kačur. Namesto vstopnine so gledalci prispevali prostovoljne prispevke za Onkološki inštitut iz Ljubljane.

Odbor za predvajanje slovenskega filma v Montrealu v korist onkološkega inštituta iz Ljubljane. Z leve: Anton Sotelsek, Vladimir Urbanc in Martin Janežič.

Zbralo se je kar lepo število Slovencev, ki so podprli to akcijo in velikodušno prispevali v ta sklad. Po končani predstavi so številni rojaki tudi izrazili željo, da bi bile lahko take kulturne prireditve pogostejše, saj nas povezujejo z matično Slovenijo.

V primeru, da želite tudi vi prispevati za ta humanitarni namen, lahko pošljete ček ali money order »payable to Slovenian Institute of Oncology Trust Fund« na naslov: 4159 St. Laurent Blvd., Montreal H2W 1Y7, Que., Canada.

Vladimir Urbanc, Montreal

UMRLI SO

Joan Krašovec

V St. Catharinesu je 12. julija 1985 po kratki in hudi bolezni umrla Joan Krašovec, stara komaj 49 let. Za njo žalujemo mož Tony, hčeri Rita, Rebecca, Rachel in Ramona ter vsi Slovenci, ki smo jo poznali.

Joan je bila aktivna članica pri dveh slovenskih društvih, in sicer pri VPZ Bled, odsek št. 12 St. Catharines in pri Slovenskem narodnem domu Lipa Park. Nikoli ne bomo pozabili njene nesebičnosti, saj smo jo poznali kot žensko, ki se je odzvala vsakemu klicu na pomoč. Čeprav je bila po rodu Kanadčanka, je bila nam Slovincem vzor pri kakršnemkoli delu, ki ji je bilo zaupano. Poleg neumornega dela pri slovenskih društvih se je veliko ukvarjala tudi s študijem in predavanji iz astrologije.

Pred nekaj leti je skupaj s hčerami obiskovala tudi pouk slovenščine pri Lipa Parku, pozneje pa je skupaj z učenci te šole obiskala Slovenijo, pri čemer je sodelovala tudi Slovenska izseljenska matica.

Vsem, ki smo jo poznali, bo ostala v trajnem spominu.

Olga Bukovec

Gusti A. Koller

V najlepših letih nas je zapustil rojak Gusti Avgust Koller iz Hamiltona. Vsi, ki smo ga poznali, nas je globoko prizadela njegova nenadna smrt. Bil je prava dobričina, dolgoletni naročnik Rodne grude ter zaveden in ponosen Slovenec. Dragi Gusti, vsi, ki smo te poznali, te bomo ohranili v najlepšem spominu. Naj ti bo lahka kanadska zemlja!

Gustl A. Fujs

Jože Seljak

Slovensko prosvetno društvo Simon Gregorčič je 13. decembra 1985 izgubilo svojega dolgoletnega člana in prijatelja Jožeta Seljaka, ki je umrl po mučni bolezni. Za njim žaluje žena Franca in dve hčerki, Zvezda in Bernarda. Naj mu bo lahka tuja zemlja! Družini in vsem drugim sorodnikom izrekamo iskreno sožalje v imenu društva Simon Gregorčič. Sožaljem se pridružuje tudi uredništvo Rodne grude.

Ivan Jagodnik

Spoštovani!

Verjetno poznate akcijo SLOVENIJA – MOJA DEŽELA?

Kako najbolje predstaviti SLOVENIJO Slovenkam in Slovencem?

Kako sprejemati in voditi naše goste po naši ožji domovini?

Kakšen odnos imamo do svoje domovine?

Na ta in še na mnoga druga vprašanja vam daje odgovore knjiga iz kompleta

Slovenija ALI TE POZNAM

Komplet vsebuje:

- posebno mapo potovalnega značaj z žepki (shranjevanje prospektov, beležk ipd.)
- velika dvostranska barvna zemljevida s tisočeri koristnimi podatki
- pisalo
- knjigo:
  - 160 strani (16 × 23 cm),
  - 100 barvnih ilustracij, skic ali fotografij,
  - 100 zemljevidov ali načrtov za popolnejšo orientacijo po Sloveniji.

VSEBINA KNJIGE SLOVENIJA ALI TE POZNAM

Državni grb in zastava, republiški grbi in zastave, grbi, zastave in emblemi slovenskih občin.

Osebnostna izkaznica občin: datum in opis občinskega praznika, domicili partizanskih enot, spomeniki NOB, pobratene občine, občinska priznanja ali nagrade, stalne kulturne prireditve, zemljevid slovenskih občin.

Cestno in železniško omrežje med občinskimi središči (razdalje v km)

Tabela z vpisanimi km med vsemi občinskimi središči

Tematski karti za zemljišča po vrstah rabe in žrtve NOB

Številčni prikaz podatkov (površina, kmet., gozdna in nerodovitna zemljišča, štev. prebivalcev, gostota prebivalstva, narodni dohodek, število KS in naselij, število žrtve NOB)

Razvrščanje: vrstni red občin po posameznih statističnih elementih

Življenje na naših tleh (kamena doba . . . prihod Slovanov) – tematska karta

pomembnejša arheološka najdišča na naših tleh ??????

Model arheološke ure (sočasnost dogajanja), model literarne ure (Prešeren)

Miselni vzorec (kaj moramo vedeti o občini)

Občine v Jugoslaviji (zemljevid)

Teme za razgovor po republikah (glasba, film, umetnost, naravne lepote, zgodovina)

POTOVANJA

barvna ilustracija, ljudska pesem, intervju, tekst, uradne peš poti po Sloveniji (zemljevidi), kolesarske poti (zemljevidi)

TURISTIČNE AGENCIJE

barvna ilustracija, pesem, intervju, turistična mreža (zveze, društva, potovalne agencije, stalne turistične prireditve)

FOTOGRAFIJE

36 barvnih fotografij, ki ponazarjajo vsebino knjige (naravna in kulturna dediščina itd.)

METEOROLOGIJA

ilustracija, pesem, intervju, tekst s kratko zgodovino, dejavnost HMZ SRS, mreža postaj, zemljevidi (onesnaženost zraka in rek), literatura

NARAVNA DEDIŠČINA

ilustracija, pesem, intervju, tekst, razlaga osnovnih pojmov, seznam 500 naravnih znamenitosti ali zanimivosti z njihovimi obeležji, priporočljiva literatura

KULturna DEDIŠČINA

ilustracija, pesem, intervju, tekst, razlaga osnovnih pojmov, muzejska mreža (muzeji, zbirke, depandanse, spominske hiše ali sobe), gradovi. Kulturne stopnice, literature

GOZD

ilustracija, pesem, intervju, gozdne učne poti (z zemljevidi), zgodovina drevnic, osnovni pojmi, seznam, literatura

RIBIŠTVO

ilustracija, pesem, intervju, tekst (zgodovina), osnovni pojmi, seznam ribogojnic, vališč in naravnih drstišč, literatura

KMETIJSTVO

ilustracija, pesem, intervju, tekst (zgodovina), seznam turističnih kmetij, literatura

INDUSTRIJA

ilustracija, pesem, intervju, osnovni pojmi, industrijske panoge, najuspešnejše OZD v Sloveniji, seznam važnejših OZD po občinah, ogled tehnološkega procesa

PSIHIČNA PRIPRAVA NA IZLETE, OGLEDE

ORIENTACIJA: ilustracija, pesem, intervju, tekst

OBUTEV, PREHRANA, OBLEKA: ilustracija, pesmi, tekst, narodne noše

IGRE, GLASBA, ŠPORT: ilustracija, pesem, intervju, tekst, Planica

ZDRAVJE: ilustracija, pesem, intervju, tekst (preprečevanje nezgod na izletih), zdravstvena mreža v Sloveniji (od bolnišnic do ambulant)

BREZ NJIH NE GRE:

Hoteli, moteli, penzioni: tekst, seznam

AMZS: tekst, AMD

PTT: pesem, intervju, tekst (osnovni pojmi), Transverzala vezistov in kurirjev (zemljevid), seznam naselij s PTT postajami (številke) po abecednem vrstnem redu

MILICA in GASILCI

POPOLNE INFORMACIJE

Pomembnejši Slovenci: po občinah (narodni heroji, umetniki itd.)

Leksikon: razlaga ostalih pojmov iz knjige (npr. iz politike, gospodarstva, kulture umetnosti itd.)

Načrti: za vsako občinsko središče načrt z naslednjimi podatki: avtobusna ali železniška postaja, skupščina občine, muzej, hotel, pomembnejše ustanove

2 zaključna zemljevida 90 × 50 cm (barvni, dvostranski) z vsemi podatki (npr. iz naravne dediščine, muzeji, turistične kmetije, meteorološke postaje, PTT, žel. postaje, hoteli itd.), ki so omenjeni v knjigi.

Opomba: vsi seznami so pretežno urejeni po občinah, kjer je koristno, so navedene tudi tel. številke (npr. zdravstvene ustanove, muzeji . . .)

PRIPOROČILA

a) Republiški komite za kulturo (3. 10. 1985)

b) Zveza prijateljev mladine (3. 11. 1985)

c) Socialistična zveza mladine Slovenije (10. 10. 1985)

d) Center za turistično in ekonomsko propagando pri GZS: »Knjigo uvrščamo v okvir akcije komuniciranja z domačo javnostjo pod sloganom SLOVENIJA – MOJA DEŽELA.« (18. 12. 1985)

NOVOSTI

a) občinski grbi, zastave, emblemi

b) razdalje v km med vsemi občinskimi središči (65)

c) žrtve NOB za vsako občino

d) vrstni red občin po velikosti, številu prebivalcev, naselij, narodnem dohodku itd.

e) model zgodovinske ure sočasnosti

f) 500 naravnih znamenitosti ali zanimivosti

g) muzejska mreža po občinah

h) skoraj vsi sezname (od hotelov do zdravstvenih ustanov)

i) načrti mestnih središč (65)

j) zaključni zemljevid

k) trodelna mapa potovalnega značaja

l) slovenska narečja, arheološka najdišča

PRAKTIČNA UPORABA

a) načrtovanje izletov

b) podatki za vsakdanje delo v šoli, službi ali doma

Cena za tujino, vključno s poštino:

U.S.A. – 25.–, ZR Nemčija – 56 DM, Avstrija – 395 ASCH, Francija – 173 FF, Avstralija – 34 aus. \$, Kanada – 35 can. \$, Italija – 38.500 lir.

Naročila pošiljajte na naslov:

Avtotehna Ljubljana, tozd Nova, 61000 Ljubljana, Titova 36, devizni račun pri Beogradski banki, temeljna banka Ljubljana št. 50100-620-180-257310-10.

 avtotehna
zastopanje, trgovina, izvoz-uvoz,
servisi, ljubljana n.sol.o.

tozd nova o.sub.o.
proizvodnja in servis
61000 ljubljana, titova 36

DONIT

40 LET KEMIČNE INDUSTRIJE »DONIT« – MEDVODE

Podjetje, rojeno takoj po končani vojni, se je v štiridesetih letih razvilo v giganta s široko paleto raznovrstnih izdelkov, ki jih izdelujejo po različnih krajih Slovenije:

DONIT,
Kemična industrija Medvode,
Cesta komandanta Staneta 38,
Telefon: (061) 611-106
Telex: 31365 YU DONIT

TOZD PLETILNICA
Sodražica, izdelava žičnih in plastičnih mrež
Telefon: (061) 866-140

TOZD TESNIT, Medvode
Izdelava tesnilnih materialov
Telefon: (061) 611-106

TOZD FILTRI, Medvode
Izdelava zračnih, oljnih in drugih filtrov strojev in naprav.
Izdelava univerzalnih zračnih filtrov in filtrskih vrečk za vsesavanje prahu.
Telefon: (061) 611-106

TOZD FENOLIT, Borovnica
Izdelava plastičnih mas in sintetičnih smol
Telefon: (061) 764-070

TOZD LAMINATI, Medvode
Izdelava tehničnih laminatov
Telefon: (061) 611-106

TOZD TRIVAL, Kamnik
Izdelava elektroizolacijskega materiala, anten iz kompozitnih materialov, gumbov, sponk in okrasnih predmetov iz poliestra in drugih materialov
Telefon: (061) 831-290

TOZD PLASTOR, Križevci
Predelava plastičnih mas v izdelke (poliesterski laminati za gradbeništvo, industrijo in široko potrošnjo)
Telefon: (043) 744-012

TOZD STORITVENE DEJAVNOSTI, Medvode
Opravljanje tehničnih storitev (investicijsko, elektro in mizarsko vzdrževanje in energetika)
Telefon: (061) 611-106

TOZD INŠTITUT, Medvode
Razvoj, inženiring, kontrola kvalitete proizvodov in tehnologije v Donitu
Telefon: (061) 611-106

TOZD KOMERCIALA, Medvode
Komerčni posli, zamenjava blaga in storitev ter raziskovanje tržišča
Telefon: (061) 611-106

ABC POMURKA

DO ZA PROIZVODNJO IN PREDELAVO MESA

MESO
KAMNIK - DOMŽALE p.o.

KAMNIK — USNJARSKA CESTA 1

IZDELKI »MESO KAMNIK – DOMŽALE« SLOVIJO

Kupca preprosto privabi prijeten vonj izdelkov, ko se avtobus ustavi in išče popotnik dobro malico. Ena izmed številnih prodajalnih podjetij ABC Pomurka je tudi Delikatesa, ki ima svoje poslovalnice po Sloveniji. Najprej se oko ustavi na salamah: posebna, blejska, ljubljanska, kamniška domača, pariška kamniška, prekajena kranjska, sveže pečence, krvavice, hrenovke... Sledijo suhomesnati izdelki, kot so prekajene klobase, šunke brez kosti, krače, šinki, cele šunke s kostjo, pa pečenke – mrežna, polnjena svinjska prsa in še vrsta dobrot.

Delovna organizacija »MESO KAMNIK – DOMŽALE« je nastala 1. 1. 1982 z združitvijo dveh samostojnih klavniško-predelovalnih obratov v Kamniku in Domžalah. Združili so se zaradi ekonomskih ugodnosti. Njihova glavna dejavnost je klanje vseh vrst živine in predelava mesnih izdelkov. Stranska dejavnost pa je grosistična prodaja mesa, mesnih izdelkov in surovih kož ter prevoznništvo.

Skoraj 75 odstotkov goveje živine in svinj dobijo z območij Kamnika in Domžal, ostalih 25 pa iz Prekmurja. Letno zakoljejo 5000 glav govedi in 20.000 svinj.

Oskrbujejo Kamnik, Domžale in ljubljansko tržišče, največ preko trgovskih hiš, ki sodijo v okvir sestavljene organizacije združenega dela ABC POMURKA. Izdelki slovijo po kvaliteti in okusu zato, ker temeljijo na dobrih domačih receptih. Marsikdo jih kupuje, ko se vrača iz domovine nazaj v tujino, da z njimi pogosti prijatelje in sosede.

Naslov: MESO KAMNIK – DOMŽALE, Usnjarska 1, tel. (061) 831-103

Veliki izbor izdelkov »Meso Kamnik – Domžale« v Delikatesi v Ljubljani

Porabski Slovenci na Madžarskem

Porabski Slovenci na Madžarskem uveljavljajo pravice svoje narodnosti v organizaciji, ki se imenuje Demokratska zveza Južnih Slovanov. V tej organizaciji so poleg Slovencev še Hrvati in Srbi, svoj sedež pa ima v Budimpešti, kjer izdajajo svoje glasilo v vseh treh jezikih, oziroma v dveh pisavah. Časopis se imenuje LJUDSKI LIST ali po srbohrvaško NARODNE NOVINE. Do lanskega leta so imeli Slovenci v njem na voljo le polovico zadnje strani, zdaj pa imajo celo zadnjo stran. Zveza je doslej izdajala vsako leto tudi skupni koledar, natisnjen v treh jezikih.

Za letošnje leto pa so si priborili svojo samostojno letno publikacijo, svoj SLOVENSKI KOLEDAR, ki nosi prelomno letnico 1986! Koledar ima 120 strani in je vsebinsko precej bogat. V njem je zapis o zadnjem kongresu Madžarske socialistične delavske partije, posebej je osvetljeno Porabje, tu so še prispevki o volitvah ljudskih poslancev in primerjava z volitvami pred petdesetimi leti.

Irena Pavlič, znana aktivistka Zveze Južnih Slovanov, seveda predvsem med Porabskimi Slovenci, je napisala članek o srečanju slovenskih, hrvatskih in srbskih pevskih zborov v Monoštru. Med kulturnimi prispevki je tudi spomin na proslavo Prešernovega dne v preteklem letu ter prispevek na čast Avgustu Pavlu, slovenskemu prosvetitelju, ki se je rodil pred 100 leti. Koledar je res slovenski, vendar del svojega prostora posveča življenju ostalih dveh južnoslovanskih narodov.

Objavljen je tudi zapis o več kot dvajsetletnem sodelovanju med madžarsko in Pomursko založbo. Nato je natisnjen povzetek razultatov sociološke raziskave o življenju narodnosti tostran in onstran jugoslovanske meje, ki so jo naredili raziskovalci iz Državne knjižnice Maksima Gorkega na Madžarskem in iz Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani. Marsikaj je objavljenega v narečju in priča o utripu Slovencev onkraj meje, sej jih samo v Budimpešti živi okoli 400.

Trdnejše vezi skupnosti Alpe-Jadran

V delovno skupnost Alpe-Jadran so vključene Slovenija, Hrvatska, avstrijska Štajerska, Koroška in Gornja Avstrija. Opazovalki sta še pokrajina

Salzburg in Bavarska v Zahodni Nemčiji, v Italiji Južna Tirolska in Lombardija, redni italijanski članici pa sta Furlanija-Juljska krajina in Veneta.

Dosedanji predsednik skupnosti Ante Marković, ki je bil hkrati predsednik Izvršnega sveta Hrvatske, je prepustil dolžnosti deželnemu glavarju avstrijske Koroške Leopoldu Wagnerju. Oba sta se pred pomladjo s sodelavci sestala na delovnem srečanju, ki sta se ga udeležila tudi predsednika obeh slovenskih organizacij v Avstriji, Feliks Wieser kot predsednik Zveze slovenskih organizacij in Matevž Grilc, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev. Razen o gospodarskem sodelovanju, maloobmejnem prometu in skupnih prometnih ter turističnih načrtih so govorili tudi o izročitvi vojnega zločinca Andrije Artukovića Jugoslaviji. Pri tem je Ante Marković poudaril, da ne želimo ponovno odpirati slabo zaceljenih ran, pač pa obsoditi zločinstvo na sploh. Seveda pa mora biti kaznovan kot vojni zločinec tudi Artuković, ki ga je Jugoslavija dolgo zaman zahtevala od ZDA.

Nadalje sta predsednika Hrvatske in Koroške menila, da bi bilo koristno maoobmejno sodelovanje še razširiti tako, da bi zajemalo vso Koroško, Štajersko in Gradiščansko v Avstriji, v Jugoslaviji pa celotno Slovenijo in Hrvatsko. Če bi sklenili za vso tako razširjeno obmejno območje primerno pogodbo, naj bi vanjo vključili še celotne obmejne italijanske pokrajine.

Med zahodnoavstrijskimi deželami in sosednjimi italijanskimi taka pogodba že obstaja, lahko pa bi služila za obnovo dogovora, po katerem bi vključili tudi jugoslovanske dežele, oziroma dežele obeh naših sosed. Posebno delovna skupnost je pripravila dokument, ki bo opredelil sodelovanje narodnih skupnosti pri dejavnostih v skupnem delovnem prostoru.

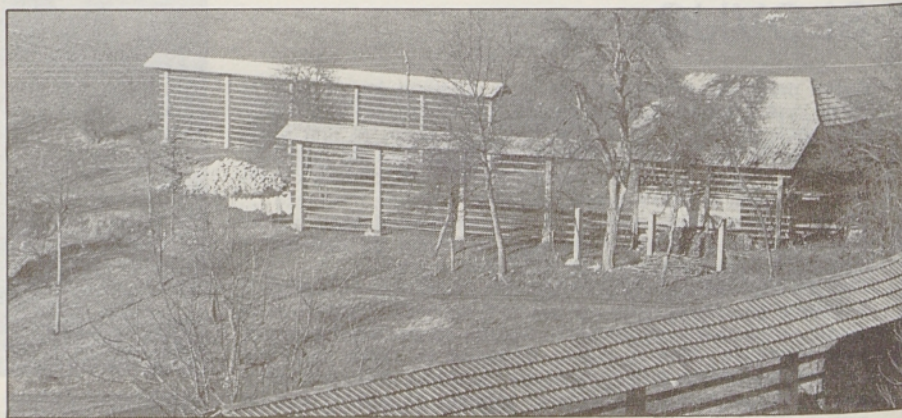
40 let Slovenskega vestnika za koroške Slovence

Slovenski vestnik je začel izhajati na Koroškem že med vojno, redno pa izhaja od leta 1946.

Od takrat pa do danes je bil vedno torišče svobodomiselnih ljudi, ki se bore za svoje pravice in jezikovno enakopravnost. Delavci Slovenskega vestnika vabijo vse Slovence, ki žive na tujem in jih narodnostna in druga vprašanja kakorkoli prizadevajo, da se jim pridružijo in jim pišejo. Radi bi si pridobili širši krog naročnikov in privabili tudi mlajše generacije. Pri prizadevanjih za novo podobo jim pomaga založba Drava s tiskarno v Podlublju, takoj za slovensko mejo na Ljubljano, ob vznožju Karavank.

Nino Specogna: Noi e la musica (Mi in glasba)

Direktor glasbene šole v Špetru v Benčiji, Nino Specogna je izdal knjigo »Mi in glasba«, ki je priročnik za glasbeno vzgojo otrok v osnovnih šolah. Po svetovno znani metodi Kodaly avtor otroka postopoma uvaja v svet glasbe. Z delom omogoča dosledno spoznavanje intervalov, ritmičnih in melodičnih elementov. Učbenik je razdeljen na poglavja, v katerih so posamezne učne enote izčrpnno in natančno obdelane. V knjigi je zborovsko petje izhodišče pouka, natisnjeno pa je tudi bogato gradivo narodne in umetne glasbe. Z narodno glasbo in materinim jezikom si namreč otrok najlažje osvoji temeljno glasbeno znanje, saj je melodija materinščine tudi melodija narodne pesmi, že od zibke dalje. Čeprav je knjiga napisana v italijanščini, vsebuje številne slovenske motive.

Dolenjski kozolci (foto: Janez Zrnc)

Nostalgija po Štajerski v Argentini

Študentka Slovenske izseljenske matice Teresa Ines Kores o sebi

Ko se srečaš iz oči v oči s temnolaso in temnooko študentko Tereso, bi ji najraje dejal: »Trezika, kar ostani med nami!« Pa mi ni treba. Sama se je odločila, da bo ostala in dokončala študij na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V mislih sva poromala nazaj, v družinsko zgodovino:

»Oče, Franc Kores, je doma iz Stoparc pri Rogaški Slatini, mati Maksimilijana pa iz Polja pri Ljubljani. Spoznala sta se v Buenos Airesu, kamor je prispel oče po vojni. Sprva je bilo težko, potem pa se je prebil in ustanovil majhno gradbeno podjetje z nekaj zaposlenimi, kar nam je omogočalo, da smo kar dobro živeli.

Imam še dva brata, Petra in Marjana, ki sta oba poročena in dve sestri, Ano in Kristino. Ves čas živimo v četrti San Isidro in se držimo skupaj. V začetku smo se le malo družili s špansko govorečimi otroki, tako da ob vpisu v šolo nismo dovolj dobro obvladali španskega jezika. Tudi sosedge so Slovenci. Ob sobotah smo hodili k dopolnilnemu pouku slovenščine v Karapachai, kjer je tudi slovenski dom z dvorano za različne prireditve. Obdajajo ga športna igrišča, imajo tudi pevski zbor, amaterske skupine pa uprizorjajo razne igrice. Tudi sama sem na različnih proslavah deklamirala naše pesmice.«

Oči ji postajajo rahlo otožne, zamisli se, nežen nasmeh ji spreleti obraz in za hip se počuti spet otroka. »Naši pači (oče) je zelo rad doma, kjer bere knjige, posveča se vrtu in družini. Nenehno pripoveduje o čudoviti Štajerski in goji prav tako trto, kakršno so imeli doma, na bradjah. Veliko domotožje ima, vendar se po smrti naše mame leta 1979 ne more več vrniti domov, saj se mora posvečati Ani in Kristini. Pa tudi pozno je že, 62 let ima, hišo, da bi zdaj začel na novo . . . Priklepajo ga še vnuki, Marjanova Federico in Maksimilijana pa Petrova Valerija in Fabio Andres. Oba sta se poročila z Argentinkama in ker žene ne znajo slovensko, očeta zvečer, ko se vrnete z dela, res nimata mnogo priložnosti, da bi z potomce učila jezik svojih staršev.«

Oče poskuša v vseh argentinskih rečeh najti košček domovine, nostalgija po Štajerski pa nikakor noče in noče zamreti.

LJUBLJANA, ODKRITJE PRAVE RESNIČNOSTI

Teresa si je dolgo želela priti v domovino svojih staršev. Na neki način je čutila, da mora priti sebi do dna, svojemu izvoru naproti. Ker oče ni mogel preko oceana, in ker je prihranil določeno vsoto, se je ta priložnosa tudi ponudila. Teresa je konča-

la tri leta študija na fakulteti, kjer je študirala španščino, literaturo in latinščino in se napotila v Slovenijo. Najprej je pristala v Nemčiji pri teti, bilo je 1. maja 1985. Nato se je napotila na Bled, kjer je prebela štiri mesece pri svojih ljudeh.

»Hotela sem spoznati Slovenijo, zvedeti resnico o vas, časopisi in starejši ljudje govore o tej deželi, kakršna je bila pred 50 leti. Nekaj Argentinec je že študiral v Ljubljani, bili so študenti Matice in jeseni sem se jim pridružila še sama.

Gotovo je razlika med kontinenti, kot je razlika med Slovenci, ki žive po različnih deželah sveta. Reči moram, da sem od prve ure, ko sem stopila na slovenska tla, čutila v ljudeh prijaznost in naklonjenost, kakršne med Francozi, ki prezirajo tujce, nikoli ne doživiš. Tudi naši Argentinci otroško, veselo in odprto, z radovednostjo sprejemajo tujce, ker jim predstavljajo neko novo barvo v vsakdanji paleti.

Povprečni ljudje si o drugih deželah ustvarijo povsem zgrešene sodbe in stališča, tako preprosti Argentinci komaj vedo, kje naj bi bila Jugoslavija, podobno je tudi z Američani in drugimi. Plašili so me: »Kam si drzneš ti potovati! Saj to je dežela s popolnoma drugačnim sistemom, kako pa boš tam živela?!«

Zdaj sem tukaj že leto dni in reči moram, da živim svobodno, normalno življenje, kjer me ni ničesar strah. Bolj se bojim za moje doma.

Med načinom življenja v Argentini in tukaj je velikanska razlika. Pogojuje jo najprej temperament, navade, običaji, živ-

ljenjska filozofija. Več smeha, sproščeno-sti, vedrine in živahnosti, manj mrkosti in zaprtosti vase je v Argentincih. Naša družba je še vedno razdeljena v razrede. Zgornji, bogataški sloj ima v rokah deželo in bogastvo, srednji, v katerega spada tudi naša družina, se ponaša s hišo, avtomobilom, lahko pošilja otroke na študij. Nižji sloji pa se bore za skorjo kruha. Po teh slojih se tudi mladi družijo med seboj.

Imamo državne in zasebne univerze. Na prvih so praviloma težki in zahtevni sprejemni izpiti, na katere se moraš pripravljati leto dni. Tudi jaz sem ga naredila in obiskovala državno univerzo. Zbolela mi je mama in morala sem ji pomagati, zato sem »pavzirala«.

Na zasebnih univerzah so kriteriji blažji, študirajo pa navadno le bogati. Mesečno te stane študij 100 do 150 dolarjev (ameriških), če ne štejem stroške za knjige, potrebščine, hrano idr. Študentskih domov kot v Jugoslaviji sploh ne poznamo! Študent nima zdravstvenega zavarovanja, študentske zdravstvene izkaznice, niti mesečne vozovnice za mestni promet.

Sindikati pa predstavljajo moč, ki ima podporo širokih slojev delavstva. Ko sem delala v bolnici, so hoteli odpustiti veliko ljudi. S štrajkom smo to preprečili in delavce so morali vzeti nazaj na delo.«

EVROPA KOT NA DLANI

»Na Filozofski fakulteti sem vpisana na španščino in umetnostno zgodovino. Pri nas v Argentini ni mogoče vpisati pod A in B dva »kapitalna« predmeta, pač pa le enega. Odločila sem se, da se bom zagrizla v delo in tu diplomirala. Čas je! Mnogokje vidim, da so pri nas kriteriji za študij strožji, kar je celo bolj zame.

V prostem času odkrivam Slovenijo in Evropo po svoje. Bila sem v Benetkah, Trstu, sorodnike imam na Ptuj, v Mariboru, na Bledu, v Rogaški pa v Splitu. Moja strast so galerije, muzeji, cerkve, kjer preučujem bogato kulturno dediščino, ki je imate res veliko in ste lahko nanjo ponosni.« – Ali se vam dozdeva, da smo na sečišču evropskih cest Slovenci plaho ljudstvo, narod? »Nismo, nikakor ne. Če bi bili, bi že zdavnaj izginili!«

Življenje se je odprlo kot velik cvet in Teresa se je razcvetela v eno hotenje: vsrkati najboljše in dokončati študij.

Trubarjevih in naših štiristo let

Vsi Slovenci doma in po svetu se letos še posebej s ponosom spominjamo Primoža Trubarja. Konec junija bodo velike slovesnosti zlasti na Raščici na Dolenjskem, kjer je bil Trubar v začetku junija 1508 rojen, in v Derendingenu pri Tübingenu v Nemčiji, kjer je 28. junija 1586, torej pred štiristo leti, umrl.

O Trubarju smo se tudi v Rodni grudi že nekajkrat pogovarjali. In kaj bi se ne! Saj je dobesedno prvi (primus) slovenskega pismenstva. Če bi ne bilo njega, bi bili mogoče morali še lep čas čakati na prvi dve slovenski knjigi, na *Katekizem* in *Abeceknik*, ki ju je izdal konec leta 1550. Če bi ne bilo njega, bi bil sicer gotovo prišel kdo drug, vendar bi tako delavnega, tako zmožnega, tako vnetega delavca za našo materinščino le težko dobili.

V Trubarju so se namreč združevale vsaj te tri temeljne osebne lastnosti, da je bil kos položaju pred štiristo leti, ko je bila naša domovina del neslovarske države. Prebivalcev je bilo tedaj malo in raztreseni so bili večidel po deželi. Ukvarjali so se največ s poljedelstvom, živinorejo in obrtni. Sporazumevali so se v narečjih, ki so še danes živa in približno taka, kakor so bila takrat, le koroško področje je bistveno okrnjeno. Narečja so se sicer razlikovala med seboj, vendar so bila glede na tujce (Nemce, Italijane, Madžare) tudi družilna, saj so nas povezovala z južnimi in drugimi Slovani v veliko družino, čeprav še ni bilo ne knjig ne časopisov ne šol, ki bi omogočale višjo stopnjo jezikovne izobrazbe in s tem tudi kulturne enotnosti.

Cerkve in graščine kot sedeži duhovne in svetne gosposke so sicer že stale, vendar tudi v njih ni bilo knjig in tiska, samo pisarji. Cerkev je bila v tem pogledu bliže ljudem, saj so v nji prevladovali domači duhovniki in so tako rekoč tudi edini skrbeli za razvoj enotnejše materinščine, ker so se pogosto menjavali in niso bili z istih narečnih področij, tako da so se morali v pridigah in oznanilih prilagajati ljudem, obenem pa govorili jasno in razumljivo za kar največ ljudi. V ta namen so si seveda prepisovali in prevajali splošne molitve in obrede, pa tudi odlomke iz svetega pisma za berila in evangelije. Pri tem si je pač vsak pomagal s svojo osebno iznajdljivostjo in zmožnostjo.

Seveda je bilo to naporno. Vsak duhovnik si je zapisoval po svoje, s svojim črkopisom, kakršnemu se je priučil v posebnih šolah, večidel nemških in latinskih. V nekaj večjih krajih – ampak tudi njihova velikost je bila razmeroma majhna, saj je bilo še v Ljubljani le nekaj tisoč duš – je bilo sicer že nekaj šol, vendar ne osnovnih, za vse od kraja, temveč le za posamezne izbrane. Taki izobraženci so potem zasedali večidel upravne in podobne službe.

V tem razgibanem času, ki ga je predvsem spodbudil izum tiska, je dorasčal Trubar. Kot nadarjen sin vaškega mlinarja je bil poslan v šolo najprej na Reko, potem v Salzburg in na Dunaj in je s tem prišel med svet in v stik z novimi verskimi in kulturnimi gibanji. Zaradi razvijajočega se tiska je bilo namreč mogoče izobrazbo razširiti na več prebivalcev, s tem pa je nujno stopila v ospredje materinščina. To je bilo kakor nalašč za Trubarja. Že med študijem se je ogrel za Lutrovo misel o pravici do branja in s tem do šolanja v domačem jeziku.

Kot duhovnik po raznih slovenskih krajih se je potem zavzemal za oboje, za Lutrove verske in izobraževalne ideje. Pri tem se je gotovo ravnal po možnostih in praksi drugih duhovnikov, si zapisoval, kar je mogel, prepisoval besedila drugih, jih sam oblikoval, sam prevajal iz svetega pisma in iz raznih nemških in drugih predlog. In tudi ko nova, Lutrova vera marsikje pri nas ni bila sprejeta in so nastala

ostra nasprotja, preganjanja in prepovedi, Trubar ni odnehal. Celo nasprotno: ravno takrat, ko se je toliko njemu podobnih umaknilo na tuje, recimo na nemško jezikovno delovno področje, in tam nadaljevalo duhovniško službo v nemščini, je Trubar naredil tisti izjemni korak, ki ga zmorejo le največje osebnosti: ostal je zvest domačemu kraju in tamkajšnjim ljudem in ker ni smel biti med njimi osebno, se je zatekel k iznajdbi tiska in iz Nemčije pošiljal na tedanjo Kranjsko in Koroško predvsem verske knjige, in sicer v slovenščini in s tem Slovincem in slovenščini odprl vrata v svet kulture in literature.

In tako se je zgodilo, da je pred štiristo leti sicer umrl, v resnici pa takrat šele resnično zaživel, saj mu je bilo nekaj pred smrtjo še dano doživeti krono lastnega prizadevanja, celotno Sveto pismo v slovenščini, kar je še danes za vsak jezik pomembno kulturno dejanje.

Vseh štiristo let je zdaj njegovih in naših: slovenščina se razvija in raste v skladu z našim delom zanjo, zakaj Trubarjeva zasnova je bila zadosti močna in široka, prožna in trdoživa, da vselej iz vsakega boja pride še preizkušena in še močnejša. Razrasla se je v košato drevo z globokimi koreninami, da daje plemenite sadove na vseh področjih življenja, v znanosti in umetnosti, pa tudi v vsakdanjem sporazumevanju, tako da ne pri pisanju ne pri govorjenju Slovenci nimamo težav in nas zaradi tega ne skomina po drugih jezikih.

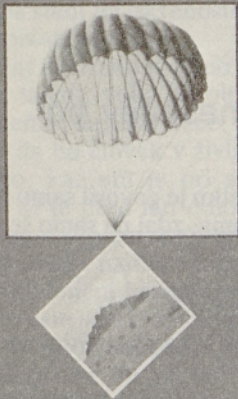

Na cvetličnem trgu ob dnevu žena (foto: Janez Zrnc)

Ivan Cimerman: Zeleni grebeni

Zeleni grebeni, kot je naslov nove knjige Ivana Cimermana, predstavlja simbol mladosti na Dravskem polju, ki ga seka reka kot osišče življenja v različnih obdobjih. To je tudi vas, griči v poletnem razcvetu, to so izvori moči, iz katerih pozneje črpa pisatelj. To je nekakšna neukrotljivost življenja, to je brezskrbnost nekega otroštva, ki vstopa v svet odraslosti, in v katerega se tolikokrat vračaš. Same črtice v tej knjigi pripovedujejo o navezanosti na zemljo, na slovensko pokrajino kot oporo, večni vir življenja. Tu se spoznamo s številnimi kmečkimi liki, z razkosavanjem zemlje, s krčevitimi prizadevanji, da kmečka zemlja ostane to, kar je bila.

IVAN CIMERMAN ZELENI GREBENI

Del črtic govori o mladostnih iskanjih, o prvih ljubezenskih doživetjih (Tuja Marika), o zrelem soočanju z erotiko (Razgetavca na moji jasi, Zeleni grebeni). Drugi cikel že govori o pripadanju domu in smislu, ki se ga oklene dozorevajoči (Veliki begunec), čeprav je ujet v družbene norme, zakon in ljudje s svojimi merili.

V drugem delu knjige simbolični tok reke spominja na tok življenja z vsemi

temnimi sencami, razočaranji, ki jih človek zavrača s prešernimi kretnjami in iz prvobitnega otroškega sveta zajema svojo moč in smisel.

V tretjem delu pa se pisatelj loteva nekaterih poskusov jezikovne, filozofske ali stilne narave. V črtici Tam onkraj, na pesku se loteva simbolne prisposodbe, iz katere pa vendar odseva tudi simbol pripadanja nekemu narodu (plemenu).

Avtor nam v tej knjigi izpoveduje, da mu daje moč za vztrajanje v svetu odraslih, z vsemi zakoni in pastmi njegovo svetlo, na veder način preživelo otroštvo, navezanost na vas, zemljo, na katero se vrača vedno znova, in se opaja z izročili dedov, s prizadevanji prednikov. Jezik je obarvan poetično, kot ga narekuje tok reke Drave in njena moč, iz njega pa odseva tudi značilno štajerski melos. Ponekod je avtor zašel tudi v poetizacijo.

Knjiga Zeleni grebeni je že četrta samostojna knjiga Ivana Cimermana, ki je – kot gotovo veste – novinar-urednik pri Rodni grudi. Doslej je izdal že dve pesniški zbirki za odrasle (Visoki ognji, 1971, Slamnata vdova, 1982), zbirka za otroke Uganke-Neuganke pa je izšla 1986. Leta 1976 je sodeloval v skupni knjigi štirinajstih avtorjev (Štirinajst).

Knjigo Zeleni grebeni je izdala Založba Obzorja Maribor. Cena knjige je 1500 dinarjev.

Lojze Krakar: Romanje v Kelmorajnu

Ob pesnikovi 60-letnici je založba Mladinska knjiga izdala to zbirko novih pesmi Lojzeta Krakarja, ki je sicer že vsa povojna leta (od leta 1949, ko je izšla njegova prva zbirka) živo prisoten, samosvoj in izviren duh slovenske poezije zadnjega časa. Če se omejimo samo na to zadnjo zbirko, jo dovolj široko označujejo besede, ki jih je na zavihku knjige zapisal prof. dr. Boris Paternu, ki pravi med drugim:

»Iz nepopustljivega iskateljskega jedra njegove narave je tokrat nastala vrsta pesmi, ki se jim lahko predamo kot poeziji izčiščene vrste, to se pravi zunaj današnjega gostobesedja, zunaj umovanja in predvsem zunaj duševnega povprečja. Gre za pesmi, ki poleg tega prinašajo v Krakarjevo liriko neko novo vsebinsko črto. Nenadoma je to neka postaja svetlega najdenja, v katero se po štirih desetletjih zelo nemirnega, skoraj živčnega in nekje v globinah travmatiziranega iskanja izteka njegovo romanje.«

Osrednja pesem v zbirki je nedvomno tista, ki je dala knjigi naslov. »Kelmorajn je staro romansko ime za mesto Köln am Rain. To je mesto, kamor so naši davni predniki odhajali na romanja, dolgo so hodili tja in nazaj. In danes mi to služi kot simbol večnega romanja, večnega iskanja nečesa novega, nečesa lepega.« je naslov pojasnil sam Lojze Krakar ob predstavitvi te svoje nove zbirke.

Cena te edinstvene knjižice je 1.850 dinarjev.

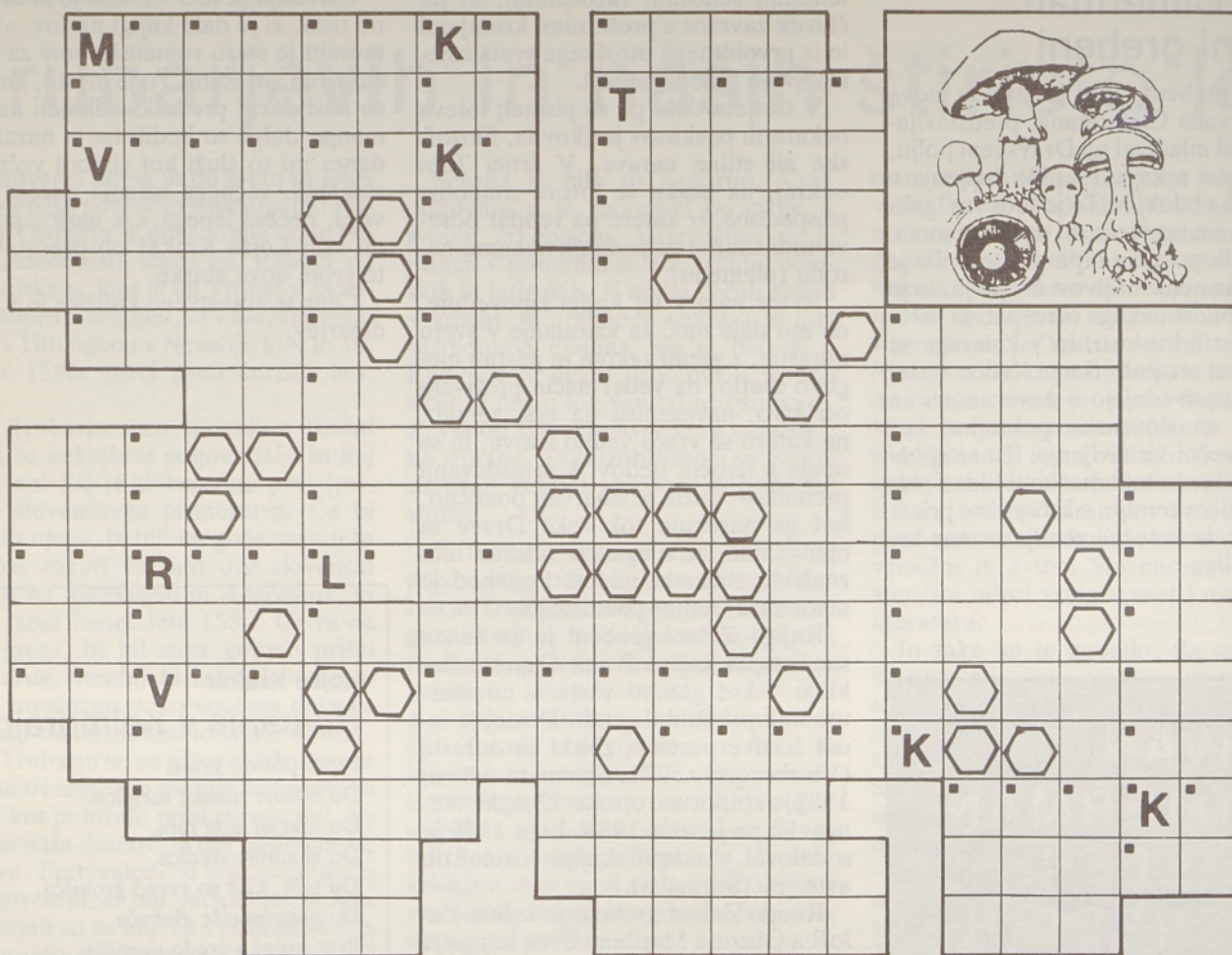
Lojze Krakar

Romanje v Kelmorajnu

Preiti pot do kraja.
Do zadnje rimske meglice.
Do vrat in zida raja.
Do zemljine sredice.
Do tam, kjer so zvezd grobišča.
Do najtemnejše globače.
Prav noter v sredo morišča.
Do same nebeške palače.
Čez jerihonsko obzidje.
Prek kanibalskih naselij.
Do tam, kjer več čez ne prideš.
Kjer sneg zadnjo gaz pobeli.
Do prabesed razodetja.
Do najčistejšega izvira.
Do iskre praspocetja.
Do tja, kjer se umira.
Tja v zadnji šotor ciganski.
Do dna pekla in še niže.
Do kraljev treh, kelmorajnskih,
kot naši pradedje, za križem.

Vojni muzej

Kaj premišljuje strojnica v pokoju?
O živih, ki so komaj še ušli ji?
O grmu, kjer se tresla je kot šiba,
ko iz pljuč šaržerje zadnje je grgrala?
O tistih dveh, takó še strašno mladih,
da skoraj za roké sta se prijela,
ko siknila je vanju? Zdaj jo čaka
za to najhujša kazen: smrt od rje.

Križanka z užitnimi gobami

Spodnje besede morate s pravilnim kombiniranjem razvrstiti v lik. Na poljih, ki so označena s pikicami, boste po končanem reševanju prebrali imena petnajstih užitnih gob, ki jih Slovenci radi nabiramo.

9 črk: ANEMOGRAF

8 črk: ACROVIUM UROČENJE

7 črk: ANDREAS ENCIJAN JANINIST KRIVINA LUČNIKI PORENJE SRŠENJE

6 črk: ACOSTA AMATER ANILIN ARAMIS ARIJEC BEINUM DEKADA GATNIK TEHNIK VERNIK

5 črk: AKITA ANČKA ARSEN BOVEC DONAR ELIJA ENEAS HAJKA IRADA KRAJA KRKON OKAPI OPOKA PAPAS PIETA RAČAR SEIN ZENIT

4 črke: AERO AMOR CVET ČREP EIRE KAMA KARO KILT KUPA MUZA OBIR SKOJ SKOK ŠKUD TAFT URAN ŽLEB

3 črke: AKT ARI DAC EDO ETA EVE INA ION LED LUK NIN OČE ORO PAS RIS TAO TLA TUL

2 črki: AG CI IN JE MT ŠĆ SD SE

Jože Petelin

Super žena

– Moja žena je sijajna. Vsak večer mi sezuje čevlje.

– Ko prideš iz gostilne?

– Ne, ko hočem v gostilno!

Koristna reka

– Naša reka je tako čudovito umašana, da jo lahko točimo v kamione namesto nafte!

Naša trgovina

– Cel dan sem skakal po trgovinah.

– Pa si kaj dobil?

– Sem: stokrat »nimamo«!

Nekaj mesecev po poroki

– V začetku je govoril samo o meni, potem o nama, zdaj pa samo še o sebi!

Pravi vzrok

– Kdo pa tako glasno tipka v sosednji sobi?

– Nihče. K šefu je prišla samoupravna delavska kontrola, pa mu tako močno poskakuje zobna proteza.

Ločenka

– Ali še kaj pogrešaš svojega bivšega?

– Še vedno se spomnim nanj, kadar bi se rada nad kom znesla!

Svarilo

– Mamica, ta juha je zanič!

– Tiho bodi in jej! Čez dvajset let boš pa ženi govoril, kako sijajna kuharica sem bila!

BOGÓMIR ŠEFIC

Od tam, kjer so doma

O ansamblu Franca Miheliča je mogoče docela mirno zapisati, da so muzikantje pravi glasniki Ribniške doline. Pravzaprav še več, v številnih pesmih se dotikajo tudi cerkniškega kraja in tako nekako glasbeno zaokrožajo del lepega kosa slovenske zemlje. Seveda ne moremo mimo tega, da so v 15 letih obstoja Miheličevi godci postali znani širom naše dežele, svojo glasbo pa že lep čas predstavljajo tudi daleč prek naših meja. O samem muziciranju poznavalci trdijo, da ima sestav originalen zven in ga jasno postavljajo nekje med ansambel bratov Avsenik in sestav Lojzeta Slaka. Kaj bi o tem hotel povedati France Mihelič?

»Spočetka sem seveda sledil in igral melodije Lojzeta Slaka, saj je prav on dal ponoven blišč diatonični harmoniki. Vendar sem kmalu hotel po svoje, drugače. Poskušal sem z nekoliko drugačno tehniko, ritmom. Kmalu so se mi utrile tudi skladbe. Toda tu ni lahke poti. Če se tega zaveš, začneš iskati svojo osebnost, pišeš tisto, kar zapoje v tebi in šele tisto je drugačno. Ljudje so to očitno opazili in potem, če človek sledi tej iskrenosti, se v njem nekaj sprosti in teče.«

Vendar zapisano ni dano vsakomur, tu je še talent, volja do obvladovanja instrumenta, kanček sreče, pa tudi odločitev, da bo človek v življenju počel pač tisto, kar mu je pri srcu. Franc Mihelič se je pred leti odločil za glasbeno pot v svojem življenju in danes velja za enega najboljših harmonikarjev na diatonični harmoniki.

»Prvič sem se okroglih tipk dotaknil s 5 letom. Tudi moj oče je bil muzikant in spočetka ni bil preveč navdušen. Kasneje so doma opazili, da sem nesrečen, če ne igram in so mi harmoniko kupili. Pri 17 sem imel svoj sestav, takrat sem na neki veselici srečal Bernardo in Franca Lovšina, ki sta resnično lepo prepevala. Odtlej delamo skupaj, ni nam žal, Bernarda pa je postala tudi moja soproga.«

V sestavu poleg naštetih igrata še Silvo Šink in Milan Kokalj. V zadnjih letih so dodobra spoznali ceste v Švici, Avstriji, Zvezni republiki Nemčiji, Belgiji in Nizozemski. Enkrat so potovali tudi čez veliko lužo v Združene države in Kanado. Kako jemljejo tujci naš domači zven in kakšna so občutja, kadar človek gode rojakom?

Foto: Marjan Ciglič

»Tujci očitno naš trud spoštujejo. In zakaj bi se mi ne ponašali z nečim, kar se je rodilo pri nas, zraslo iz naših tal in občutij naših ljudi? Pri rojakih ni dilem, to je vonj po domačih livadah, glasbena predstava domovine, starega kraja.«

Najtežja so potovanja, dremanje v kombiju, utrujenost. Najlepše, ko zaigraš in vidiš, čutiš, kako so ljudje začutili glasbo. Ko človek dobesedno sliši odziv tistega, kar je skušal dati . . .

V največjem slovenskem tedniku (Nedeljski dnevnik) je začela enkrat mesečno izhajati priloga OSA. V njej je polovico strani namenjenih narodnozabavni glasbi. V 250.000 izvodih zdaj o domači glasbi zvemo na enem mestu toliko, kot še nikoli doslej.

Ansambel Hajni iz Žalca utegne letošnje poletje gosti na Norveškem, sestav »Trim« iz Maribora je podpisal za enoinpol mesečno gostovanje v Nemški demokratični republiki, ansambel Vita Muženiča pa se dogovarja za gostovanje v Avstraliji.

vaš kotiček

V Tezmem v Mariboru prodam vilo s šestimi sobami in kuhinjo, podkleteno (v kleti sta še dve sobi), s kopalnico, elektriko in centralno kurjavo. Lepa garaža in prizidek, narejen leta 1983, s 6 metrov dolgo teraso, lep vrt z betonsko ograjo in zasajenimi cipresami. Do avtobusne postaje je 10 minut. Informacije dobite na naslovu: Marija Prevolnik, 2614 Pilakersgatan 11/3, Landkrona, Sverige.

Slovenka iz Avstralije z enim otrokom bi rada spoznala Slovenca, starega okrog 56 let, ki ni pijanec ali ločenec, lahko je samec ali vdovec, za družbo in občasna srečanja. Samo resne ponudbe pošljite na uredništvo Rodne grude pod šifro »Avstralska Slovenka«.

TITAN

61240 KAMNIK
JUGOSLAVIJA

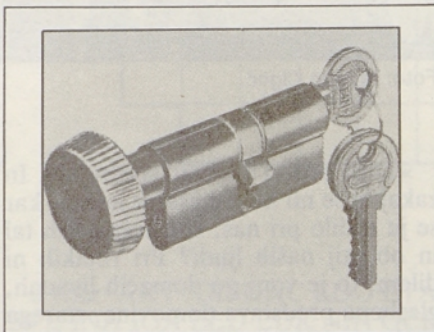

TITAN, tovarna kovinskih izdelkov in livarna, 61240 Kamnik, Kovinska 28. Telefon: (061) 831-811.

90 LET TOVARNE TITAN KAMNIK

TITAN je tovarna kovinskih izdelkov in livarna, osnovana leta 1896. Predelava kovin je bila njena temeljna dejavnost že od vsega začetka. Do leta 1945 je potekala proizvodnja v skromnih razmerah, takoj po osvoboditvi Jugoslavije pa se je začel vsestranski razvoj tovarne, ki se je usmerila v livarstvo, proizvodnjo ključavnic in velik izbor proizvodov široke potrošnje.

Pozneje so ta široko zasnovani program skrčili. Nekatere programe, predvsem program široke potrošnje, so opustili, lotili pa so se novih. Zmogljivosti livarne so se občutno povečale, s tem pa tudi proizvodnja fittingov. Prvo tekoče železo v novi livarni je steklo 1. aprila 1953. leta. Leta 1962 so vložili večja sredstva v livarsko obdelavo fittingov, livarno in proizvodnjo cilindričnih ključavnic. V tem obdobju se je Titan uveljavil tudi na tujem tržišču, saj je vrednost izvoza presegla milijon dolarjev. Leta 1977 so se Titanovci spet lotili novih proizvodnih programov. Del livarske proizvodnje so preusmerili na avtomatsko linijo, izboljšali so pogoje dela in povečali produktivnost. V 1981 so zgradili visoko regalno skladišče surovin in začeli graditi moderno avtomatizirano pocinkovalnico.

Tito na jesenskem zagrebškem velesejmu v Titanovem paviljonu leta 1958

IZDELKI ZA HIŠE, ELEKTRIKO IN AVTOMOBILE

Največji potrošnik Titanovih izdelkov so gradbeniki, sledi jim elektroindustrija, avtomobilska industrija za izdelavo kmetijskih strojev ter namakalnih naprav.

TITAN V SVETU

Danes se lahko Titan pohvali, da izvažata v 45 držav sveta. Izvažali so skoraj vse izdelke, mnoge med njimi še danes. Na prvem mestu so fittingi, sledijo ročne mesoreznice, kuhinjske in druge tehtnice, kavni mlinci, drobilke, sadne stiskalnice, mignon mlinci, brusilniki, vrtni strojčki, ročni brusilni stroji, mizarske stege, šarnirji, mišolovke, navadne in cilindrične obešanke, stavbne ključavnice, sidra za čolne in odlitki po naročilu.

V tovarni Titan Kamnik je v obdobju med 1911 do 1912 delal kot ključavničar tudi poznejši maršal Jugoslavije Josip Broz Tito.

V zadnjih letih so dosegali okoli 4.000.000 dolarjev izvoza, zlasti v Evropi.

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

vaš najbližji most do Slovenije!

Zunaj meja današnje SR Slovenije, Jugoslavije, živi skoraj četrtnina slovenskega naroda in številni od teh so izseljenci v vrsti evropskih in prekmorskih držav ter njihovi potomci. Najbližji most, najhitrejša vez, ki vam omogoča žive stike s Slovenijo, je revija

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

Pomaga vam odkrivati, kdo smo Slovenci, kaj pomenimo v svetu, kje so naše korenine, kje vse živi naš narod. Seznanja vas z razvojem vaše rojstne dežele, vašim potomcem odkriva skrivnosti slovenstva.

Enkrat na leto izide tudi zanimiva knjiga

SLOVENSKI KOLEDAR, ki predstavlja pravo zakladnico zanimivih podatkov o sedanjosti in preteklosti Slovencev doma in na tujem, zanimivo branje in številne izbrane barvne fotografije slovenskih krajev.

Naročite si našo revijo in koledar na dom. Posredujte to naročilnico še drugim slovenskim rojakom!

Letna naročnina revije Rodna gruda – Slovenija: ZDA 11 dolarjev, Kanada 13 dolarjev, Avstralija 13 dolarjev, Južna Amerika 11 am. dolarjev, Belgija 420 bfr., Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13000 lir, ZR Nemčija 25 DM, Švedska 60 Skr., Švica 20 Sfr. Cena Slovenskega koledarja: ZDA 6 dol., Kanada 7 dol., Avstralija 7 dol., Južna Amerika 6 am. dol., Belgija 250 Bfr., Francija 35 FF, Nizozemska 14 Hfl., Italija 7000 Lit., ZR Nemčija 13 DM, Švedska 30 Skr., Švica 11 Sfr.

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

your nearest bridge to Slovenia!

Almost a quarter of the Slovenian population lives outside the borders of SR Slovenia, Yugoslavia. Many are Slovenians who have emigrated to various European and overseas countries, and their children. The nearest bridge, the fastest link, which makes possible the living ties with Slovenia is the monthly magazine

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

It helps you to discover who are the Slovenians, what do we mean in the World, where are our roots and where we live. It informs you of the developments in your native country, and will uncover the mysteries of Slovenia to your descendants.

Once a year we also publish a very interesting book, the SLOVENSKI KOLEDAR, which is a real treasure of valuable information giving you the past and present about Slovenians at home and abroad. It brings you selection of reading, and many outstanding colour photos of Slovenia.

Subscribe to the magazine RODNA GRUDA – SLOVENIJA and the SLOVENSKI KOLEDAR at your home address. Please, show this subscription-form to other Slovenian fellow-countrymen in your neighbourhood!

Yearly subscription for Rodna gruda Magazine: U.S.A. \$ 11, Canada \$ can. 13, Australia \$ Au. 13, South America \$ U.S. 11, Belgium 420 Bfr, France 60 FF, Netherlands 27 Hfl, Italy 13.000 Lit, FR Germany 25 DM, Sweden 60 Skr, Switzerland 20 Sfr. Cost of the Slovenski koledar per copy: U.S.A. \$ 6, Canada \$ 7, Australia \$ 7, South America \$ 6, Belgium 250 Bfr, France 35 FF, Netherlands 14 Hfl, Italy 7.000 Lit, FR Germany 13 DM, Sweden 30 Skr, Switzerland 11 Sfr.

Slovenija
Jugoslavia

TOZD »SVIT« KAMNIK n. sol. o. - 61240 KAMNIK

SVIT V KAMNIKU IMA BOGAT PROIZVODNI PROGRAM

Najstarejši prebivalci Kamnika se spomnijo izdelovalcev keramike, saj sega ta obrt, ki je zahtevala prave ljudske umetnike, že v leto 1880. V tovarniškem obsegu so začeli izdelovati in slikarsko barvati te umetnine leta 1903, specializirali pa so se na gospodinjsko keramiko. Tovarna je bila v rokah zasebnika Rudolfa Schnabla do nacionalizacije 1948. leta. Namesto nekdanjih 20 dela danes v Svit 255 delavcev. Proizvodnjo pa so razširili še na druge veje: steatiti, lekarniška keramika (poleg že omenjene dekorativne), laboratorijska keramika, elektroinstalacijski material, keramični izdelki po željah kupcev, utenzilije (vodila za prejo v tekstilni industriji), spojke za aparate in lestence. Za tiste, ki gradijo nove hiše, je morda pomembno vedeti, da v Svit izdelujejo kompletno porcelansko opremo za električne plošče za hišno električno napeljavo in varovalke.

Leto 1949 štejejo za začetek sodobne industrijske proizvodnje, leta 1980 pa so se Kamničani združili z delovno organizacijo ELEKTROELEMENT v Izlakah, ki jo poznamo kot tovarno elektrotehničnih izdelkov. Razdelili so si področja dela in začeli organizirano nastopati na tujih tržiščih. Danes

prodaja Svit na pomembna tržišča Zahodne in Vzhodne Nemčije, Avstrije in Italije več kot

25 odstotkov svojih izdelkov. Glavni izvozni artikli so programi elektroinstalacijskega mate-

riala, elementi DO, DII, DIII, in navoji za žarnice Tipa E-14 in E-27. Tehnološko se hitro prilagajajo tržišču in tako so že začeli za domače potrebe in izvoz izdelovati keramiko tipa KER 111, KER 110.2 in KER 220.

V bodoče so si zadali nalogo, da bodo razširili proizvodnjo steatitov, modernizirali proizvodnjo prešanega porcelana in reorganizirali programe laboratorijske in dekorativne keramike.

Kadar govorimo o dekorativni keramiki, se spomnimo na naše obiske v domovini in iskanje lepih, umetniško oblikovanih spominkov. Oko se nam ustavi ob majolikah, vrčkah za pivo, čašah, bokalih, krožnikih, amforah, s tradicionalnimi, na roko naslikanimi motivi z lova, trgatve, rož in slovenske ornamentike. Kadar zaideš v dekorativno delavnico, se dolgo mudiš med umetniki, ki slikajo izdelke v velikanskem ateljeju, kjer se čut za barve meša z željo po samostojni umetniški izpovedi in hitrostjo, rutino. Vsak izdelek je enkratni, v vsakem je delček duše oblikovalca, ki je nobene strojna proizvodnja ne more nadomestiti.

Za morebitne informacije posredujemo naslov: ELEKTROELEMENT, Izlake, TOZD Svit, keramika Kamnik – Bakovnik, tel. (061) 831-420.

SUBSTRAL®

Rastline potrebujejo ljubezen in SUBSTRAL

- SUBSTRAL — primerna hrana za vse zimzelene in cvetoče rastline
- SUBSTRAL — tekoče mineralno gnojilo, vsebuje idealno razmerje dušika, fosforja, kalija in posebno važne mikroelemente
- SUBSTRAL — krepi rastline in omogoča obilnejše cvetenje

Sobota naj bo dan za SUBSTRAL

 kozmetika